STRIPSCHRIFT

DONALD DUCK IN FINLAND
SIGMUND-EXPO

NUMMER 401 • €6,90

DIRK STALLAERT

5 414306 146518 04010

→ REDACTIO

ALS ZELFS BEKROONDE STRIPPOPPETJES-TEKENAARS TEGENWOORDIG €25.000,- KRYGEN
IS €50.000,- VOOR EEN LITERATUUR-PRIJS NATUURLIJK EEN LACHERTJE! IK WEIGER.
SCHOT

BOVEN - Bas van der Schot in *NRC Handelsblad* van 22 mei 2009.

Een jaar geleden weigerden stripmakers Hanco Kolk en Peter de Wit hun nominatie voor de VPRO Hoogste Prijs die in het kader van Stripdagen Haarlem in het leven was geroepen. Hieraan was een geldbedrag verbonden van €1250. En daar zat nu juist de pijn van de auteurs. 'Voor een beledigende fooi van €1250 gaan we niet voor stoephoer van de VPRO spelen', schreven zij toentertijd in een persbulletin.
Kolk en De Wit zeiden elk initiatief toe te juichen om de Negende Kunst onder de aandacht te brengen, maar wel met behoud van zelfrespect.
Een jaar later zijn hun gebeden, en die van talloze andere stripliefhebbers, gehoord: er is een Nederlandse staatsprijs voor strips. Na knap lobbywerk van dezelfde Kolk en Jean-Marc van Tol wordt jaarlijks vanaf maart 2010 de Marten Toonderprijs uitgereikt aan een Nederlandse stripmaker die een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan de stripcultuur en daarmee aan het Nederlands erfgoed. Aan de prijs is een bedrag van €25.000 verbonden.
Kijk, dat is andere koek! Eindelijk krijgt de stripwereld, net zoals veel andere kunstuitingen, een overheidstrofee. Een compliment ook voor minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap die de prijs volgend jaar rond de boekenweek zal uitreiken namens het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst (BKVB).
Het Fonds BKVB stelt een commissie samen die een striptekenaar voordraagt voor de prijs.
Nu maar bidden dat dit leidt tot een krachtige, niet-eenkennige en deskundige jury.
Los hiervan: de kans, dat een stripmaker opnieuw protest zal aantekenen tegen een toekenning, mag als minimaal worden beschouwd. Want wie wil er niet de boeken ingaan als ontvanger van de eerste lucratieve staatsprijs voor strips?

→ OMSLAG

Het beeld voor het omslag kwam spontaan bij Dirk Stallaert op. Hij zegt dat in zijn 'arme hoofd' al meer dan veertig jaar de tweestrijd tussen muziek en stripverhaal woedt. 'Ik teken al strips vanaf mijn vijfde jaar en ik speel al gitaar vanaf mijn negende.' Volgens Stallaert is het moeilijk om tegelijk met beide disciplines bezig te zijn, vanwege de energie die het kost.
De laatste tijd is hij weer veel met muziek bezig. Stallaert speelt gitaar, banjo en mandoline bij *DeNonkels*, met broer Bart als frontman, en gitaar bij het trio *The Redcats*. 'Vandaar dus die prent: mijn passie voor muziek is minstens even groot als mijn zin om strips te tekenen. En als ik met een gitaar op schoot zit, is de stripwereld mijlen ver weg.
Maar misschien zit er ook dit achter: ik mag dan even gedreven met die twee dingen bezig zijn, uit het stripverhaal haal ik nu eenmaal mijn dagelijkse korst brood, zodat ik bij tijd en wijle uit de muziekwereld teruggefloten word. Terug naar de reële wereld, want er moet gewerkt worden. De plicht roept. Tekenen is 'werk' geworden en muziek blijft nog altijd 'spelen'.

Stripschrift 400

'Hergé heeft met Kuifje veel rotzooi gemaakt.' Als je historicus Maarten van Rossem uitnodigt als eregast bij een tijdschriftpresentatie, dan staat dat garant voor veel tegendraadse kritiek. Zo ook op zaterdag 16 mei in het café van de Rotterdamse Kunsthal. Daar presenteerde *Stripschrift* zijn 400e editie. Van Rossem nam het eerste exemplaar in ontvangst en gaf vervolgens een hilarisch college Kuifologie. Volledig geïmproviseerd en vooral onnavolgbaar. 'Wie

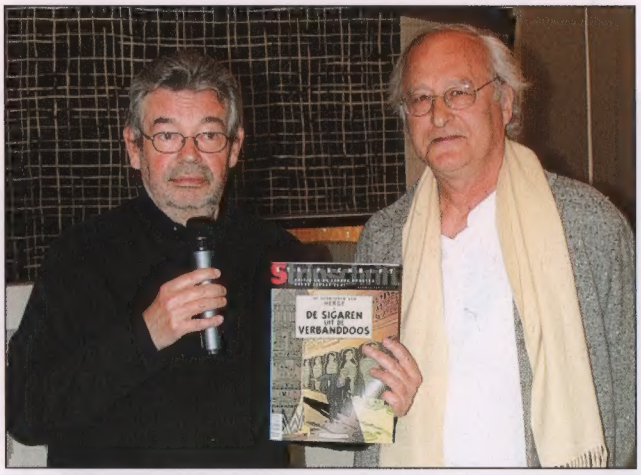

FOTO WILLEM NABER

loopt er nou zo bij, met van die dunne beentjes in lange witte kousen?' 'Als auto's in een strip niet waarheidsgetrouw zijn afgebeeld, vind ik er al bij voorbaat niks aan.' Maarten van Rossem maakte er in het Kunsthalcafé een sport van om zo vaak mogelijk op tenen te gaan staan van de klassieke stripliefhebber. Uiteraard was het een pose, een grap, een gezonde overdrijving. Toch wist de omstreden historicus zijn meanderende betoog heel aardig uit de losse pols te onderbouwen.

Allereerst dus Kuifje, die vanwege zijn recente 80e verjaardag centraal stond in het 400e nummer. Van Rossem maakte de eerste tien boeken van *Kuifje* met de grond gelijk, want het tekenwerk deugde niet en de verhalen zaten vol ongeloofwaardige dei ex machina. 'Dan ging er weer zo'n luik open en kon Kuifje ontsnappen.' Van Rossems favorieten zijn twee latere *Kuifje*-albums: *Cokes in voorraad* (1958), maar vooral *De zaak Zonnebloem* (1956). 'Dat is misschien wel het beste stripverhaal ooit gemaakt. Ook nu is het nog actueel, want het gaat in feite over massavernietingswapens. George Bush had het eens moeten lezen.'

Auteur Hergé is volgens Van Rossem een atypische artiest, want hij piekte pas rond zijn veertigste. 'Kunstenaars zouden normaal gesproken moeten plannen dat ze rond hun veertigste doodgaan. Dan heb je vaak al je hoogtepunt achter de rug. Als je al rond je dertigste doodgaat, zullen mensen zeggen: hij had nog zo veel beter kunnen worden! Terwijl dat helemaal niet zo is, want als je eenmaal veertig jaar oud bent, zakt het helemaal in. Hergé was een uitzondering.' *De juwelen van Bianca Castafiore* (1963), volgens veel *Kuifje*-fanaten één van de beste albums uit de reeks, heeft volgens Van Rossem een 'verhaal van niks'. Ook over het hoofdartikel *Kuifje en de Schone Kunsten* in *Stripschrift 400* is hij kritisch: de vergelijkingen tussen tekeningen uit *Kuifje* en bekende klassieke werken uit de beeldende kunst zijn vaak veel te vergezocht. Terwijl hij het zei stond de auteur van het stuk, Roman Wald-Lasowski, pal naast hem. Zo kennen we Van Rossem weer, want ook in talkshows op tv gaat hij confrontaties niet uit de weg. Het enige verschil nu was dat de bewuste auteur geen Nederlands sprak en verstond. Laten we dat een detail noemen.

Na zijn ludieke sneren aan het adres van Kuifje stapte Van Rossem over naar *Donald Duck*. Carl Barks was ook volgens hem een fenomenale *Duck*-tekenaar, maar de schilderijen die hij op latere leeftijd maakte, waren volgens de historicus 'absolute rommel'. 'Strips zijn er om gelezen te worden, niet om er kunst van te maken. Zodra je dat als tekenaar gaat denken, ben je verloren. Kijk maar naar die Rembrandt-schilderijen met Donald Duck erin verwerkt. Ik kan er niet naar kijken.' Het 'gastcollege' van de bijzondere hoogleraar was heel erg grappig. Van Rossem stal de show en gaf deze verder doodnormale presentatie (blaadje presenteren, biertje drinken) iets extra's. Al hoorde ik de aanwezige tekenaar Martin Lodewijk na afloop zeggen: 'Barks mocht geen *Duck*-strips meer maken van Disney, maar kreeg wel toestemming voor die schilderijen. Dat had Van Rossem wel even wat beter mogen uitzoeken. Als dit zo slecht is onderbouwd, hoezeer moet ik dan al die tv-optredens van hem geloven?' JM

INHOUD

2 ACTUA

10 DIRK STALLAERT
Frans Hasselaar & Michel Nadorp

20 SIGMUND-EXPO
Han van Buuren

21 DE 42e JAARGANG

25 BITS & PIECES
Ben Bits

26 DONALD DUCK IN FINLAND
Michel Nadorp

31 DE BOVENTOON

38 STARS & STRIPS
Olav Beemer

40 HEINZ SERVICE SPREAD

→ SUVAAL

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

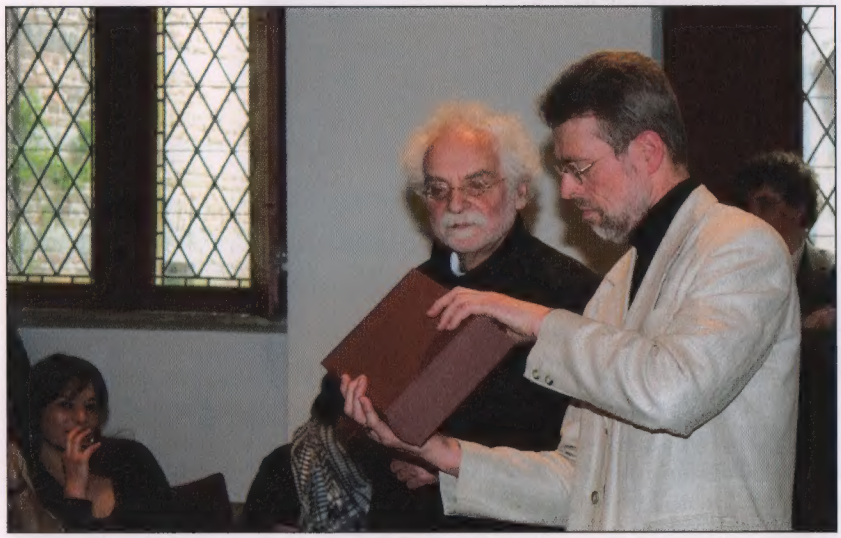

FOTO ANS NOLTEN

BOVEN - Uitgever Jos Swiers van Altheapres overhandigd een van de twee cassettes van de Gootjesbijbel aan de auteur.

RECHTS - Delia knipt het haar af van Samson. Een illustratie uit de Gootjesbijbel.

De Bijbel volgens Theo Gootjes

Theo Gootjes werd vooral bekend door zijn vlijmscherpe politieke tekeningen in *Het Vrije Volk*. Zijn eerste prenten leken sterk op het werk van Frits Müller, die Theo Gootjes als zijn leermeester beschouwde. Later ontwikkelde Gootjes een meer eigen persoonlijke stijl. Gootjes is ook actief als vrij kunstenaar. Bekend zijn de *Blootjes van Gootjes*, vlot gestileerde vrolijke vrouwenfiguren die hij tekent op bierviltjes. Theo Gootjes schildert ook drieluiken met maskers in reliëf. Deze kunstwerken hebben vaak een maatschappelijke boodschap. Zijn wereldbeeld is somber.

De laatste jaren heeft hij een bijzonder werkstuk vervaardigd: *De Gootjesbijbel*. Zijn achtergrond als student op het kleinseminarie in Valkenburg zal daar niet vreemd aan zijn. Hij liep er weg omdat tegen de macht van de priesters niets te beginnen was. Hij illustreerde deze verhalen in zijn eigen kenmerkende stijl. Ook schreef hij, geheel voor eigen genoegen, alle Bijbelteksten over. Hij gebruikte hiervoor het schuin hellende handschrift zoals dat in de jaren 1950 op de lagere school nog werd aangeleerd. Net zoals in de oude handschriften van de monniken tekende hij voor ieder hoofdstuk een versierde hoofdletter, de initiaal.

In 1999 werd de handgeschreven Bijbel in het Markiezenhof in Bergen op Zoom geëxposeerd onder de titel 'Het oude testament en de Apocalyps gezien door de ogen van Theo Gootjes'. Het Markiezenhof, voor een deel ook spotprentenmuseum, beheert de politieke prenten van de kunstenaar. Tot op heden was de Bijbel van Gootjes nog niet in druk verschenen. Voor Altheapers in Den Haag reden om een bibliofiele uitgave in een beperkte oplage te verzorgen. Geen traditioneel boek maar losse katernen geplaatst in twee fraai uitgevoerde cassettes met draagtas. In totaal 194 handgeschreven pagina's en 97 afbeeldingen in kleur.

Op 29 maart werd *De Gootjesbijbel* in de Hofzaal van het Markiezenhof gepresenteerd. De Bijbelillustraties zijn voor een deel gerelateerd aan zijn politieke tekeningen. Die gaan ook vaak over macht en geld.

De verhalen in de Bijbel gaan echter verder. Daar wordt verteld over moord, overspel, afgoderij en liefde. Theo Gootjes tekent dit alles in de klare lijn en maakt geen gebruik van het perspectief. De composities zijn minder eenvoudig dan die van zijn politieke prenten. We zien sterk gestileerde vormen met decoratief aandoende vlakken. De hoofden zijn meestal in een vooraanzicht getekend en doen denken aan Afrikaanse maskers. Het kleurgebruik is ingetogen. Gootjes werkt met tinten die van paars en rood zijn afgeleid. Kenners herkennen de stijl van vader Leo, eveneens een fanatiek schilder en tekenaar. Opmerkelijk is dat van de figuren steeds maar één hand zichtbaar is. *De Gootjesbijbel* was al bijna uitverkocht bij verschijnen. Eén exemplaar kan op verzoek in het museum bekeken worden. HvB

Meer info: *www.teogootjes.com*

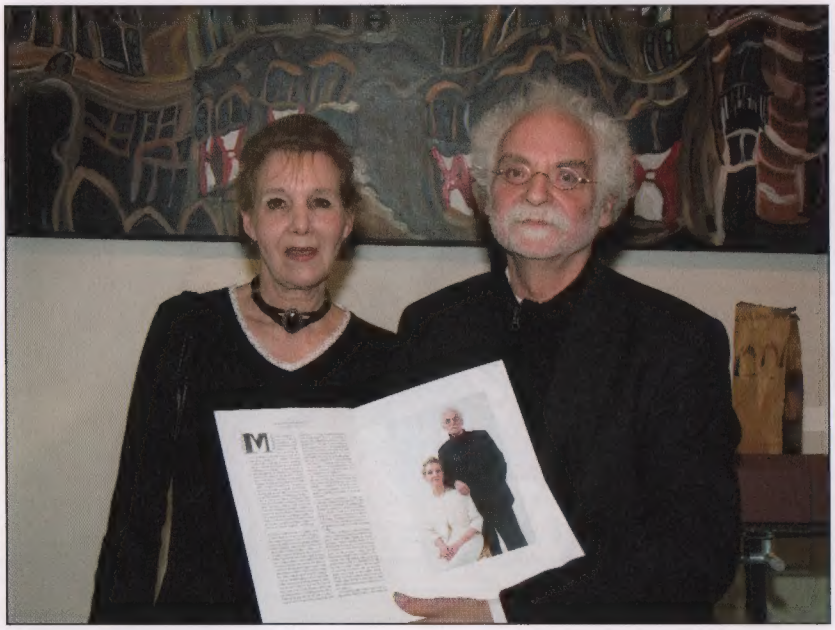

FOTO ANS NOLTEN

RECHTS - Theo Gootjes met echtgenote en de eerste pagina's van zijn bijbel met een korte biografie over de auteur.

Glossy Donald

Het is even wennen. Terwijl het strippersonage Donald Duck in zijn 'Vrolijk weekblad' al 57 jaar appelleert aan de leefwereld van kinderen, verkent de brutale eend in de glossy *Donald* plots een heel andere wereld. Ruim honderdvijftig pagina's lang wordt in 'Het mannenblad van Duckstad' getracht vijfentwintigplussers te plezieren. In de autorubriek wordt de nieuwe Duckatti 313 voorgesteld, journalist Donald interviewt Ruud Gullit en misdaadjournalist Peter R. de Vries vertelt over de zware jongens die hij achter de tralies kreeg. Een macho Donald treedt op in een badpakkenspecial, bekende platenhoezen (The Beatles' *Abbey Road* en *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band*, Nirvana's *Nevermind*) of kunstwerken van Leonardo Da Vinci en Piet Mondriaan worden in een Galerij der Groten op z'n Disney's dunnetjes overgedaan en de culinaire rubriek serveert zelfs gevulde eend op Indonesische wijze en hamburger van eendengehakt.

Honderdduizend exemplaren werden er gedrukt en ze gingen als zoete broodjes over de toonbank. Weekbladhoofdredacteur Thom Roep licht het ontstaan toe: 'In Nederland krijg je steeds meer bladen die zij opgehangen aan bekende personen: *Linda* of *Johan* en in Vlaanderen heb je *Goedele*. Toen uitgevers en hoofdredacteurs van de internationale Disney-bladen bijeenkwamen, werd besloten dat in de week van de 75e verjaardag geen enkel land Donald zou laten optreden in het weekblad. Donald zou verdwenen zijn. Dat gaf de ruimte om met die verdwijning te spelen. Wantedposters in stations ophangen, bij voorbeeld. Wij speelden verder met het idee waar hij dan wel zou zijn en wisten het meteen: Hij was natuurlijk bezig zijn eigen glossy te maken! En van het een kwam het ander. Als licentiehouder van het product hebben we alle pagina's aan Disney Amerika moeten voorleggen. Zo werd een tekening van Peter van Straaten van een meisje met een te doorzichtige BH afgekeurd, net als een soort Andy-Warholachtige illustratie waarbij het hoofd van Minnie Mouse fungeerde als bustehouder en haar neusje niet toevallig op een specifieke plek terechtkwam. We kunnen daar mee leven. Iedereen moet het blad zonder blozen kunnen openslaan. We weten dat onderwerpen als drugs, wapens of tabak niet kunnen.'

De roddel dat het weekblad verbannen werd in Finland vanwege een blote Donald wijst hij naar het land der fabelen: 'Onzin, er klopt niets van. Is het je opgevallen dat Donald altijd zonder broek rondloopt maar een badpak draagt als ie gaat zwemmen of een handdoek om zich heen slaat als ie onder de douche vandaan komt?' Het Disney-concern lijkt de leeftijd van Donald niet te willen benadrukken; dat bevestigt Roep: 'Vorig jaar werd *Mickey Mouse* tachtig jaar. Overal zag je in de koppen (1928-2008) staan. Het leek wel een sterfdatum in plaats van een jubileum. Men is bang dat Donald op die manier als oud en ouderwets overkomt.' Roep verwacht gezien het succes nog wel een vervolg op de Glossy.

'Zo gaat dat met meer spin-offs. Andere landen hebben belangstelling getoond maar zullen wel hun eigen Ruud Gullit moeten gebruiken. Voor Nederland denk ik meer aan een vervolg met Dagobert in de hoofdrol. Onderwerpen als de recessie, aandelentips en de geschiedenis van geld.' *Donald* is voor €4,95 mogelijk nog verkrijgbaar bij boekwinkel. GdW

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel.
Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 20 delen verschenen. Prijs per deel € 59.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 13 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

Kiekeboe siert toegang Amerikaans Theater in Brussel

FOTO GEERT VAN GHELUWE

De Belgische hoofdstad heeft er een formidabele stripattractie bij. Voortaan siert de meest populaire Vlaamse stripfamilie rond Marcel en Fanny Kiekeboe de toegang tot het Amerikaans Theater in Laken. Geestelijke vader Merho realiseerde dat huzarenstukje overigens met een vette knipoog naar het nabijgelegen Atomium en de wereldtentoonstelling van 1958.

'Ik was 10 jaar jong toen ik met mijn ouders naar die Expo 58 mocht', mijmert Merho. 'Drie keer trokken wij samen naar dat kleurrijk futuristisch eiland en het zag er zo onwaarschijnlijk mooi uit. Het jaar 2000 leek toen nog zo ver weg... Al die jaren bleef dat stukje zorgeloze jeugd (on)bewust in mij rondspoken. Toen ze me drie jaar geleden vroegen of ik een eigen stripmuur wilde creëren aan het Amerikaans Theater twijfelde ik geen moment. Uiteraard moest het Atomium centraal staan terwijl ook de radio, de televisie maar vooral de unieke en zwierige Expo-58-sfeer niet mochten ontbreken. 'Mijn' Kiekeboes staan nu voor eeuwig geportretteerd in een tijd dat ik er al stiekem van droomde om stripmaker te worden. Dromen zijn dus toch niet altijd bedrog!' Het totale kostenplaatje van de nieuwe stripmuur, gerealiseerd door de gespecialiseerde Brusselse artiesten van Art Mural, bedroeg €25.000. GvG

De droedels van Spiegelman

Be A Nose! is de opmerkelijke titel van een bundeling schetsboekjes van Art Spiegelman, de auteur van het meermaals bekroonde *Maus*. De set van vier boekjes (ISBN 978-90-5492-265-0) bestaat uit een 16 pagina's tellend boekje met toelichting en een drietal schetsboeken daterend uit verschillende perioden. *Be* van oktober tot november 1979, *A* van maart tot mei 2007 en *Nose* van maart tot september 1983.

De totaaltitel is ontleend uit de B-film *A bucket of blood* waarin een weinig getalenteerde beeldhouwer verwoede pogingen doet iets herkenbaars uit een homp klei te creëren terwijl hij uitroept: *'Be a nose! Be a nose!'* De schetsboeken geven stuk voor stuk weer hoe ideeën in het brein van de meester ontstaan en als schetsen – in de Nederlandse vertaling steevast als droedels benoemd – op papier terecht komen. De lezer wordt hiermee in staat gesteld een kijkje in het productieproces van de tekenaar te nemen voordat de schetsen zijn uitontwikkeld, geïnkt of ingekleurd. Het aardige is dat vele droedels het nooit tot opname in een boek hebben geschopt terwijl andere vergeleken kunnen worden met het eindresultaat. Dankzij de drie uiteenlopende perioden is te zien dat zowel focus als stijl van Spiegelman evalueren. Omdat elk boekje is vormgegeven naar de oorspronkelijke vorm, inclusief doorgekraste schetsen en afgescheurde bladzijden, zal de argeloze waarnemer niet doorhebben dat het om zorgvuldige reproducties gaat. De gehele set, uitgebracht door de samenwerkende uitgevers De Bezige Bij en Oog & Blik, wordt gebundeld met een bijpassend *Be a nose!*-elastiek voor €29,90 aangeboden. TdK

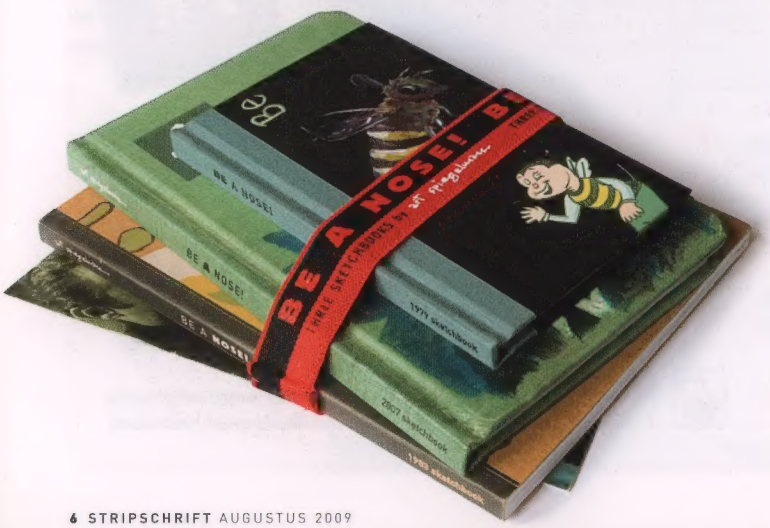

→ LEZEN

IN DEZE RUBRIEK KOPPELEN WE EEN STRIP UIT HEDEN OF VERLEDEN AAN DE REALITEIT VAN NU.

Op 20 juli 1969 waren Neil Armstrong en 'Buzz' Aldrin de eerste mannen op de maan, zo leert ons de geschiedenis. En dat wordt in 2009 wereldwijd op grootse wijze gevierd. Maar wij stripliefhebbers weten wel beter! Reeds in 1954 was het Hergé die in het album *Mannen op de maan* zijn helden het maanlandschap liet betreden. PB/AvO

→ PORTRET VAN ED

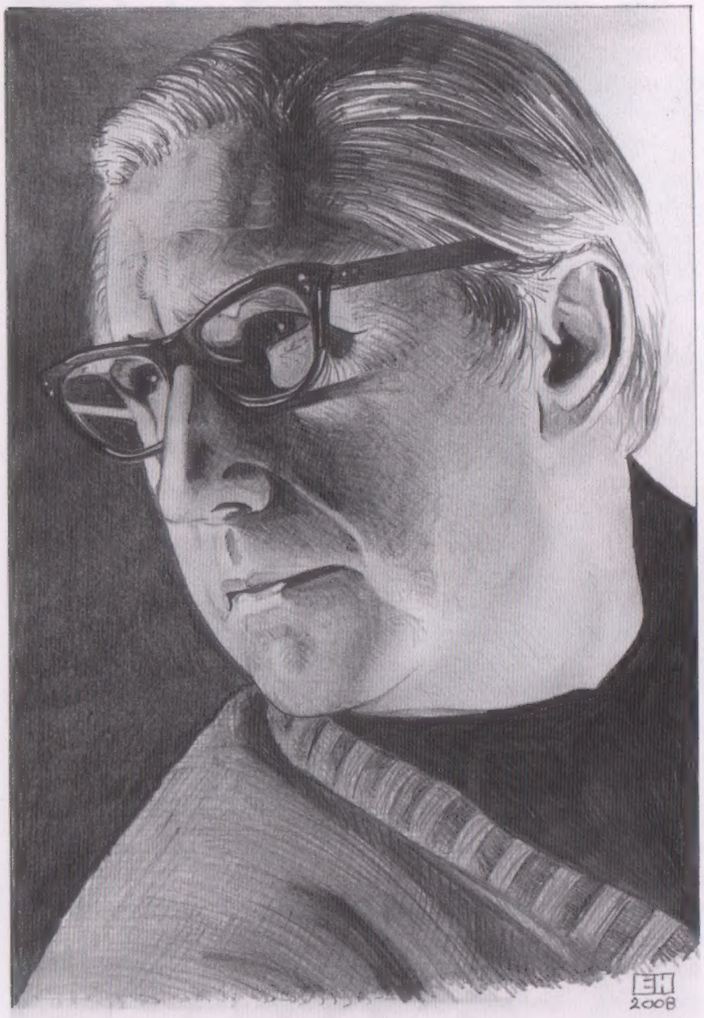

WIE? Edgar P. Jacobs (1904-1987)
WAT? Enige tijd medewerker van Hergé geweest, maar natuurlijk onsterfelijk geworden door zijn eigen strip *Blake en Mortimer*.
WAAROM? Zijn degelijke avonturenstrips spreken mij nog steeds enorm aan, ook al zijn ze hier en daar wat oubollig. Jacobs was een meester in het scheppen van een geheimzinnige sfeer, zoals in de klassieker *Het gele teken*, die vaak wordt genoemd als beste strip van de 20e eeuw.

ED HENGEVELD IS STRIPLIEFHEBBER. IN ZIJN VRIJE TIJD TEKENT EN SCHILDERT HIJ. VOOR *STRIPSCHRIFT* LEVERT HIJ DEZE JAARGANG ACHT PORTRETTEN.

→ FLITSEN

➲ Richard Guérineau gaat na het tweede seizoen van *De zang van de vampiers* nog een derde seizoen maken, bestaande uit 6 albums. ➲ Bij uitgeverij Dargaud gaat eind dit jaar eindelijk *Alles van W. Vance 12* verschijnen. ➲ De opening van het Hergémuseum was voor de pers een weekje eerder dan voor het publiek. Het fotograferende en filmende deel werd onmiddellijk teleurgesteld. Er mochten geen plaatjes geschoten worden of filmpjes gedraaid. Dat zou maar leiden tot vervuiling van het internet waarop die waarschijnlijk toch terecht zouden komen. Nou ja... ➲ Het Duitse Tigerpress Verlag is failliet en stopt met het blad *Fix & Foxi*. De oplage zakte de laatste jaren van 50.000 naar 18.000 exemplaren. Het blad is vernoemd naar de gelijknamige strip van Rolf Kauka. Licentiehouder Kauka Verlag onderzoekt of een doorstart van het Duitse jeugdblad mogelijk is.

➲ Op woensdag 3 juni werd in Waver een nieuwe stripmuur onthuld door Roger Leloup. De afbeelding? Yoko Tsuno natuurlijk. ➲ De Leidse Stripshop (de winkel heet al een tijdje Mevrouw Kern) geeft in samenwerking met de stichting Beeld voor Beeld de strip *Marco's avonturen* uit van de al in 1969 overleden Frans van Lamsweerde. De strip verscheen eerder in 1947 en 1948 in *De Gelderlander*. ➲ Warner Bros kondigt de uitgave van de videogame *Watchmen: The end is Nigh* aan. Zowel de bezitters van een Xbox als die van een Playstation kunnen het spel spelen. ➲ Het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst heeft onlangs een stripintendant aangesteld. Het zal nu ook op zoek moeten naar een nieuw Hoofd Financiën. De oude heeft een bedrag van €15.000.000 achterovergedrukt en is spoorloos, net als een deel van de poet. ➲ Jim Bakkum zingt de titelsong van de animatiefilm *Suske en Wiske – De Texasrakkers*. ➲ Ter gelegenheid van de stripdag in het Belgische Kalmthout, wordt een *Suske en Wiske*-album in het plaatselijk dialect uitgegeven. *Het gheim van de Kalmthoutse haai* is de titel. Nacalculatie wijst uit dat er nu nog slechts vier gemeenten zijn die nog geen eigen dialectversie hebben... ➲ Vijftien cartoonisten lanceerden op 19 mei het, naar eigen omschrijving, eerste professionele cartoonblog van de Lage Landen. Ondermeer Bandirah, Aaargh en Argibald zijn aangesloten. Kijk op *http://cartoon.blog.nl* en oordeel zelf. ➲ Vijftig jaar *De rode ridder* gaat niet ongemerkt voorbij. Een tentoonstelling in het Belgisch Stripcentrum, rondrijdende *Rode ridder*-bussen, in het middelpunt tijdens het stripfestival van Middelkerke, een rondreizende expositie langs bibliotheken en alsof dat niet genoeg is een echt *Rode ridder*-opblaaszwaard! ➲ Robert Crumb tekende het bijbelboek *Genesis*. Het album verschijnt eind dit jaar in een Nederlandse vertaling bij De Harmonie. ➲ In Brussel werd een *Kuifje*-striptapijt uitgerold. Eerst allemaal voeten vegen. ➲ Na 24 albums en een pauze van drie jaar keert de avontuurlijke schrijfster Jessica Blandy terug. In de nieuwe trilogie *Het pad van Jessica*, getekend door Renaud op scenario van Jean Dufaux, zijn diverse, elkaar beconcurrerende groepen, op zoek naar Jessica. Niemand weet waar Jessica precies uithangt en de jacht op haar kost verschillende doden. ➲ Net als bij het laatste deel van de reguliere *Jessica Blandy*-reeks heeft een Vlaamse stripwinkel de rechten verkregen om de hardcover-lacune van uitgeverij Dupuis op te vullen bij de nieuwe cyclus *Het pad van Jessica*. Het gaat om stripwinkel Alex. Ook zal deze winkel het niet eerder vertaalde deel 20 van *Victor Sackville* uitbrengen.

ADVERTENTIE

TEGELMAN PRESENTEERT

* Luxe tegeltableau van 12 tegels (15x15 cm) in houten bewaarkist met inlegtegel bovenop, oplage: 250 stuks, €175,00 + €7,50 verzendkosten
* Lege houten bewaarkist met inlegtegel bovenop, €32,00 + €7,50 verzendkosten
* Losse inlegtegel, €22,00 + €4,00 verzendkosten

Maak het juiste bedrag over op giro 3283612
t.n.v. Funny Pens te Rotterdam, o.v.v. het gewenste product.
Mail separaat uw adresinformatie naar info@funnypens.nl

Ophalen in Rotterdam is mogelijk in overleg
Meer info: 06-23718719

OOK TE KOOP BIJ DE BETERE STRIPWINKEL

Jigounov rondt nieuw Alfa-album alleen af

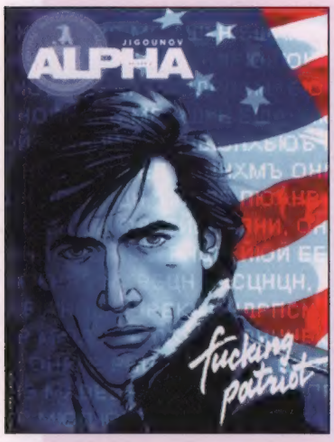

'Nog een paar bladzijden inkleuren en dan is het af,' meldt Youri Jigounov in een kort gesprek met *Stripschrift*. 'Het was een zware bevalling, want het valt niet mee om alles alleen te doen. Ik had een flinke kluif aan het uitschrijven van het verhaal en het bedenken van alle dialogen. De details zijn belangrijk. Ik houd er niet van als mensen zeggen dat er dingen niet kloppen, en alles via het internet uitzoeken kost veel tijd. De bussen van Seattle hebben de juiste kleur en ook de fietsen waar de agenten op rijden. Ieder gebouw bestaat echt, maar je moet het wel goed tekenen om het in het juiste perspectief te krijgen. Ik heb scenarist Mythic een eerlijke kans gegeven en vier maanden op een script van hem gewacht, maar het resultaat was voor mij en de uitgeverij – ook na een nieuwe aanpassing – niet voldoende. We wilden met *Alfa* een nieuwe weg inslaan om een nieuw dertien-in-een-dozijnverhaal te voorkomen. Ik wil de lezers niet steeds hetzelfde voorschotelen.' Mythic (pseudoniem van Jean-Claude Smit Le Bénédicte) nam het scenariowerk na deel 2 over van de overleden Pascal Renard. Nu ontstaat een nieuwe breuk. 'Met dit verhaal zal het publiek aardig geschokt zijn, denk ik, hoewel ik het niet deed om te provoceren. Er komen seksscènes in voor met de hoofdpersoon en er zijn zelfs twee mannen die seks hebben. De titel *Fucking Patriot (lacht)*. Ik hoop dat de uitgever hierin meegaat, maar ik denk niet dat het in een Engelstalig land had gekund met die Amerikaanse vlag op de achtergrond. Het belangrijkste is natuurlijk dat Alfa denkt dat hij ergens van beschuldigd wordt, terwijl het om heel iets anders gaat. Het belooft echt spannend te worden en we leren Alfa steeds beter kennen.
Ik houd trouwens nog steeds alle opties open voor andere scenaristen. De schrijver moet wel kunnen voelen waar het verhaal naar toe moet gaan. Lombard heeft beloofd flink promotie voor de serie te maken en deze keer telt het album maar liefst 54 pagina's. Ik heb de uitgever moeten beloven dat ik in anderhalf jaar tijd twee nieuwe delen produceer. Voor de beloofde spin-off moeten we helaas ook nog een paar maanden geduld hebben. Eric Loutte (*Biggles*) is hiervoor aangetrokken. Achteraf gezien misschien niet zo'n gelukkige keuze, want hij is erg langzaam, al was ik behoorlijk gecharmeerd van de manier hoe hij Alfa neerzet.' MvM

→ GAS & LICHT

RIK SANDERS

UW BUREN VINDEN DAT U UW KINDEREN NIET GOED OPVOEDT...
DE GLUIPERDS... HUN KINDEREN GROEIEN OP VOOR GAAG EN RAD MET ZULKE OUDERS DIE BESPIONEREN EN VERLINKEN...
DIE ZOUDEN HIER MOETEN STAAN...
...IS GE-NOTEERD... VOLGENDE WEEK STAAN ZE HIER...
BEDANKT VOOR DE TIP!

Wim Stevenhagen

Er zijn auteurs die gespecialiseerd zijn in het tekenen in opdracht. Wim Stevenhagen is zo'n tekenaar. Ooit maakte hij samen met Gerrit de Jager furore met *De familie Doorzon* en *Roel en zijn beestenboel*, maar na de beëindiging van hun samenwerking koos Stevenhagen voor een toekomst als commercieel tekenaar met tal van instellingen en bedrijven als opdrachtgever. Een opdracht was bij voorbeeld het illustreren van een voorlichtingsbrochure over ondertoezichtstelling van de Kinder- en jongerenrechtswinkel Amsterdam.

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

→ FLITSEN

➲ Rob Derks en René Leisink hebben een strip gemaakt over het leven van Erasmus. De strip is bedoeld voor leerlingen van groep 7 van de basisscholen uit Rotterdam. De gemeente nam het initiatief omdat Rotterdam dit jaar Europese Jongeren-hoofdstad is. Ook was er steun van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het album is ook los te bestellen door een e-mail te sturen aan *erasmus@remove-this.smc.eur.nl* (€3,95 exclusief verzendkosten; voor scholen geldt een gereduceerd tarief en is er tevens een lesbrief beschikbaar). ➲ Tot en met eind juli kun je Aloys Oosterwijks rechtbanktekeningen nog bekijken in café-restaurant Kamerz in Amsterdam. Het betreft een verkoopexpositie dus doe meteen een bod. ➲ De stripreeks *I.R.$.* krijgt een spin-off. In augustus verschijnt *I.R.$. – All Watcher*. ➲ Jean-Claude Mezières en Pierre Christin zetten een punt achter de stripreeks *Ravian*. Al in 1973 verscheen het eerste Nederlandstalige album. Begin volgend jaar is het echt over ➲ Voetbalstripfans opgelet: dit najaar verschijnt *Football's Comic Book Heroes: The Ultimate Fantasy Footballers*, een prachtige hardekaft-uitgave van de auteurs Adam Riches, Tim Parker en Robert Frankland. Uitgever is Mainstream Publishing. Het is een overzicht van Engelse voetbalstrips. ➲ Uitgeverij Dargaud bereidt de complete heruitgave in een omnibus-reeks voor van *Philémon* van Fred. Vooralsnog helaas alleen in het Frans. ➲ De peperdure Taschen-uitgave *Robert Crumb's Sex Obsessions* (€500) komt ergens in 2010 ook in een betaalbare versie uit. Voor €19,99 een 'encyclopedische trip door Crumb's seksuele psyche in 258 pagina's, aldus de uitgever. In harde kaft! ➲ Goed nieuws voor de mangafans van Naoki Urasawa en Osamu Tezuka : eind 2009 zal bij Glénat het eerste deel van de Nederlandstalige versie van de reeks *Pluto* uitkomen. In deze manga van Naoki Urasawa – gebaseerd op de reeks *Astro Boy* van Tezuka – tracht Gesicht, een Europol-robot-rechercheur, een zaak op te lossen waarin robotten en mensen vermoord worden. ➲ Bij Sanoma blijven de nieuwe afgeleide *Duck*-titels van de band rollen. Na het magazine *Donald* is er nu ook het *Zware jongens Vakantieboek* en is van het *Jonge Woudlopers Avonturenboek* alweer het vierde deel verschenen. ➲ Tijdens Stripdagen Haarlem in 2010 zal een grote tentoonstelling worden gewijd aan het Oosteuropese beeldverhaal en ook wordt er een database over aangelegd, naar het model van *www.picha.nl* (de database van Afrikaanse strips die werd samengesteld voor de gelijknamige tentoonstelling uit 2008). ➲ Uitgeverij De Vliegende Hollander brengt het boek *Logicomix* uit, over de problemen van het zoeken naar fundamentele oplossingen in de wiskunde. Dat meldt de site van Stichting Beeldverhaal Nederland. De strip is van Apostolos Doxiadis (tekst) en Alecos Papadatos (tekeningen). Meer info: *www.logicomix.com* ➲ *Orion*, een klassieke oudheidstrip van Jacques Martin, verschijnt bij Casterman in herdruk. In het Nederlands zijn er eerder twee delen verschenen, maar in het Frans meer. Duimen dus dat Casterman de hele serie vertaald uitbrengt. ➲ Bij uitgeverij De Buitenkant is een bibliofiele uitgave over het drukwerk uitgekomen: *Boekwerk – 28 katernen van het wereldboek*. Met daarin ook bijdragen van illustrator Max Kisman en stripkenner Joost Pollmann die een verhaal schreef over de opkomst van de wereldstrip. Peter van Dongen maakte er een speciale zeefdrukprent bij. De liefhebber legt €250 neer voor de luxe uitgave; voor de geïnteresseerde is er een bulkBoekwerk (€10). Meer info: *www.uitgeverijdebuitenkant.nl*

GRATIS OKKO TAS

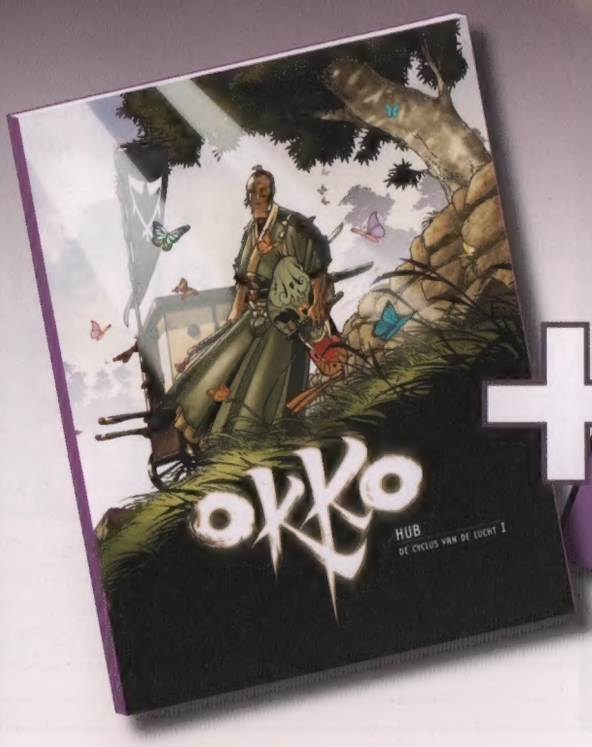

+ ? * =

bij aankoop van

OKKO 5

(De cyclus van de lucht - I)

+ album naar keuze *

€25,-

*Keuze uit onderstaande albums

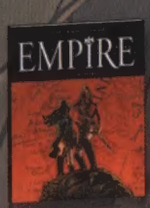

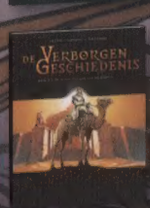

© Rijf Bellaert Productions

aktie loopt vanaf 3 september tot 30 november (zolang de voorraad strekt)

FOTO MICHEL NADORP

Dirk Stallaert

Via omweg naar eigen stijl

FRANS HASSELAAR & MICHEL NADORP

Dirk Stallaert noemt zich een namaker. Hij voegt zich gemakkelijk in de stijl van een andere tekenaar. Stallaert is dan ook een veelgevraagd studiotekenaar. Daarnaast heeft hij zijn eigen producties, zoals *Plankgas en Plastronneke* en *Mieleke Melleke Mol* (samen met Urbanus). Opvallend genoeg zegt hij beïnvloed te zijn, en die invloeden vindt hij terug in meer 'onnozele' Vlaamse krantenstrips, door *Pa Pinkelman*, de Nederlandse krantenstrip uit de naoorlogse periode van Godfried Bomans en tekenaar Carol Voges.

In huize Stallaert werden strips geaccepteerd. De ouders van de jonge Dirk lieten hem tekenen. Ooit mocht hij zelfs de wanden van de woonkamer op hun verzoek volteken. Ze deden ook navraag of een artistieke studie geschikt voor hun zoon zou zijn. Uiteindelijk werd het de HBS bij de Jezuïeten in Brussel, maar die keuze was volgens Stallaert 'geheel tegen mijn zin in en totaal niet creatief'.

Heb je ooit een moment gehad dat je dacht: 'Ik wil strips gaan maken'?

Dirk Stallaert: Ik ben opgegroeid met het idee dat ik een vaste baan moest zoeken en dan daarnaast zou tekenen. Mijn ouders zagen striptekenen niet als een vak. Ze wilden dat ik een eerbaar beroep zou uitoefenen. Als iemand mij vroeg wat ik wilde worden, antwoordde ik altijd 'regent', wat een soort leraarschap is.

Wat ben je gaan doen toen je klaar was met school?

Ik heb allerlei jobs gehad. Ik ben buschauffeur geweest, maar ik heb geen gevoel voor oriëntatie. Het is voorgekomen dat ik aan de passagiers moest vragen welke kant ik op moest. Mijn burgerdienst als gewetensbezwaarde heb ik uitgediend bij de 'civiele bescherming' en daarna heb ik als ambtenaar op een ministerie gewerkt. Toentertijd waren er nog geen stripopleidingen, ik heb alles geleerd door af te kijken.

Ik had een groot gebrek aan ambitie. Ik tekende graag, maar als ik een strip af had, vond ik hem vaak niet mooi genoeg om aan te bieden. Of ik bood hem slechts bij één krant aan en als die het afkeurde, liet ik het daarbij. Wel liep ik als 14-jarige regelmatig bij de *Robbedoes*-redactie binnen en toonde mijn pagina's aan Karel Cavens. In die tijd wilde ik net als Morris tekenen. Zijn verhalen openden vaak met een grote prent van een gevangenis, heel simpel met een paar lijnen. Ik had met dat idee een middeleeuws kasteel getekend. Maar zonder kleur was het niet om aan te zien. Op een bepaald moment zei Karel Cavens tegen mij: 'Dit is rotzooi!' Ik keek eens goed, en moest hem gelijk geven, waarna hij weer vroeg: 'Waarom kom je het mij dan elke keer laten zien?'

Oei...!

Ja, dat ontmoedigde mij wel en ik stopte zelfs een tijdje met tekenen. Ik ben pas weer begonnen toen ik vijfentwintig was. Ik maakte gewoon iets voor de grap en stuurde dat naar het politieke magazine *Knack*. Ik kreeg onmiddellijk een telefoontje van de chef-redacteur, Karel Anthierens, die het goed geschreven vond en het aankocht. Het was een strip met onderschriften, eigenlijk typisch Nederlands, over een ridder, *Ridder Digest* genaamd. Het leuke zat 'm in een opzettelijke discrepantie tussen de tekeningen en de tekst. Ik baseerde dat op *Pa Pinkelman* van Godfried Bomans en Carol Voges. Soms las je daar iets in de tekst dat je niet in de tekeningen terugzag. Inmiddels weet ik hoe dat kwam. Bomans belde zijn teksten op het allerlaatste moment door en dikwijls via een slechte telefoonverbinding.

Nadat ik drie of vier verhalen van tien pagina's had gemaakt, wilde Anthierens een lang verhaal hebben. Maar dat kon ik niet, ik ben geen scenarist. Ik veranderde ook voortdurend van stijl, zelfs binnen één verhaal. Sommigen zien dat als

DE REDELIJK SPANNENDE AVONTUREN VAN WASPMAN
WASPMAN
WELNU, ZIJLT U MIJ NOG AANVALLEN ? SPREEK OP !
HELL ! HIJ IS NIET MEER
MET HUILENDE SIRENE KOMT EEN SURVEILLANCEWAGEN VAN DE STATE POLICE DE STRAAT INGEREDEN
KA-WHUMP! KA-WHUMP!
distributed by Opera Verdi
HIJ IS BEGONNEN, OFFICER !
GOD HEBBE ZIJN ZIEL !
WASPMAN
HEEFT HET SLACHTOFFER NOG IETS GEZEGD, MR BURGER
LA'S KIJKEN JAWEL HOOR ! "HUN-KK" DENK IK OF WAS HET "KA-HUNFF" ? NEE ! "HUN-FF" WAS HET EN IKZELF ZEI TOEN "WHAK-SS"
distributed by Opera Verdi
O'SNULLIVAN, CALL FOR AN AMBULANCE! O'DENNEBOOM, SCHRIJF EEN RAPPORT! O'BANGOETAN, O'TEMPORA EN O'MORES, TERUG NAAR HET BUREAU !
WASPMAN
DE VERUDELDE OVERVAL ZET HAMILTON AAN HET DENKEN
VADER... IK VERLAAT DE ZAAK EN GA DE MISDAAD BESTRIJDEN
IK BEGRIJP HET, JONGEN !
distributed by Opera Verdi
20 PCT
ALL SIZES AVAI
HIJ REPT ZICH NAAR EEN BEKENDE WESPENZAAK IN DE STAD
WAT WENST MIJNHEER ?
HIJ WENST BURGER?
WASPMAN
ZES WEKEN LATER... EEN POLITIEAUTO LOEIT DOOR DE STRATEN VAN NEW-NEGENMANNEKE
KORN! KORN!
distributed by Opera Verdi
...EN HOUDT HALT VOOR DE KANTOREN VAN DE BEROEMDE OLIEMAGNEET SMOSS WORTELSCHIJF
LUITENANT O'BLONDIE EN COMMODORE N'BLINDE, NEW-NEGENMANNEKE POLICE DEPARTMENT... U HEBT ONS ONTBODEN, MISTER WORTELSCHIJF ?

een talent, maar ik vind het een nadeel. Ik bewonder mensen als Morris, die zijn carrière lang één personage getekend heeft en altijd in een stijl die op een natuurlijke manier geëvolueerd is. Ik dweepte met alles en iedereen. Las ik een verhaal van *De Smurfen*, dan maakte ik onmiddellijk een verhaal over kaboutertjes die daarop leken. En als ik dan twee pagina's af had, kwam ik iets tegen van *Suske en Wiske*, en begon ik weer in de stijl van Vandersteen te werken.

Ik heb een theorie over eigen stijl. Ik denk dat iedereen begint met zijn idool na te bootsen. Meestal slaagt men daar niet volledig in en zo ontstaat dan een eigen versie van de stijl van het idool.

Kramikske

Volgden er na de publicatie van *Ridder Digest* snel andere strips?

Ik had een geweldig gebrek aan zelfvertrouwen. Mijn volgende publicatie was pas drie jaar later in *De Zwijger*, een satirisch blad van de broer van Karel Anthierens, Johan. Het was een parodie op de Amerikaanse superheldenstrip, met veel onomatopeeën. De hoofdpersoon was Waspman, een man met een wespenonderlijf. Later kwam ik erachter dat Wasp ook een afkorting was voor 'White Anglo Saxon Protestant', de *right wing* in Amerika. Dat kwam goed uit, want Waspman was een rechtse Amerikaan. Het was verschrikkelijk wat ik hem allemaal in de mond legde. Hij noemde een zwarte 'roetmop' en meer van die dingen. Dat was om te lachen, maar voor hetzelfde geld had men gedacht dat ik het meende. De stijl was realistisch, ik zocht foto's die ik kon gebruiken, tekende die na en plaatste ze in het verhaal.

Op een gegeven moment belde Patrick Vermeir, die scenario's maakte voor *Jommeke*, mij op. Hij kende Jean-Pol, die later Sammy van Berck zou overnemen en nu vooral bekend is door Studio 100, waar hij jonge tekenaars coacht. Jean-Pol zocht een assistent voor een strip over een bakkertje, Kramikske. Ik heb bij hem gesolliciteerd en werd daar tot mijn grote verbazing aangenomen.

Wat hield je werk voor Jean-Pol precies in?

Jean-Pol tekende alles uit in potlood en inktte aanvankelijk de hoofdjes en de handen van de personages. De rest was mijn werk. Na verloop van tijd inktte ik alles en tekende de decors en nevenfiguren. Zo hebben we een dertigtal albums gemaakt, maar toen werd de serie stopgezet. Het personage was oorspronkelijk ontworpen voor gagstrips, die naast de krantenstrip ook zijn blijven doorlopen in een vakbondsblad.

Had je de stijl van Jean-Pol snel in je vingers?

Ik had Jean-Pol al in mijn kindertijd geïmiteerd. Toen ik elf jaar was heb ik samen met mijn broer een wedstrijd gewonnen, met als hoofdprijs een dag in het gezelschap van Berck. We mochten daar een stripje tekenen dat verscheen in *Gazet van Antwerpen*. Ik had barstende hoofdpijn van de spanning. De scenarist met wie Berck samenwerkte, Daniël Jansens, schreef toen ook de gags voor Jean-Pol. Ik heb daar fotokopieën gekregen van *Kramikske* die ik veelvuldig heb nagetekend. Die stijl had ik dus al vroeg onder de knie. De stijl van Jean-Pol is een samengaan van de stijl van Marc Sleen, van wie hij assistent was geweest, en die van Berck. Mijn eerste verhaal van Kramikske was helemaal in

LINKSBOVEN - ***De lotgevallen van Ridder Digest van de Ronde Tafel*, uit *Knack*, 1981.**

BOVEN - ***Waspman* uit *De Zwijger*, 1983.**

LINKS - **Tweede *Plankgas en Plastronneke*-album, dat overigens niet in Nederland is uitgebracht.**

RECHTS - Omslag van *Kitty: Het plan Carton*, uitgegeven door Comic!Events. Latere albums verschenen bij Brabant Strip.
ERNAAST - Omslag van *De Strangers*. Van die strip heeft Stallaert niets meer in huis. 'De platen werden mij niet terugbezorgd en het album heb ik ook al niet meer'.

ONDER - Pagina uit de reeks *Kitty* (*Gazet van Antwerpen*), uit *Het plan Carton*.

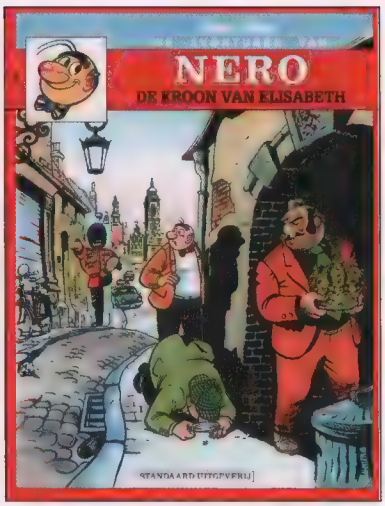

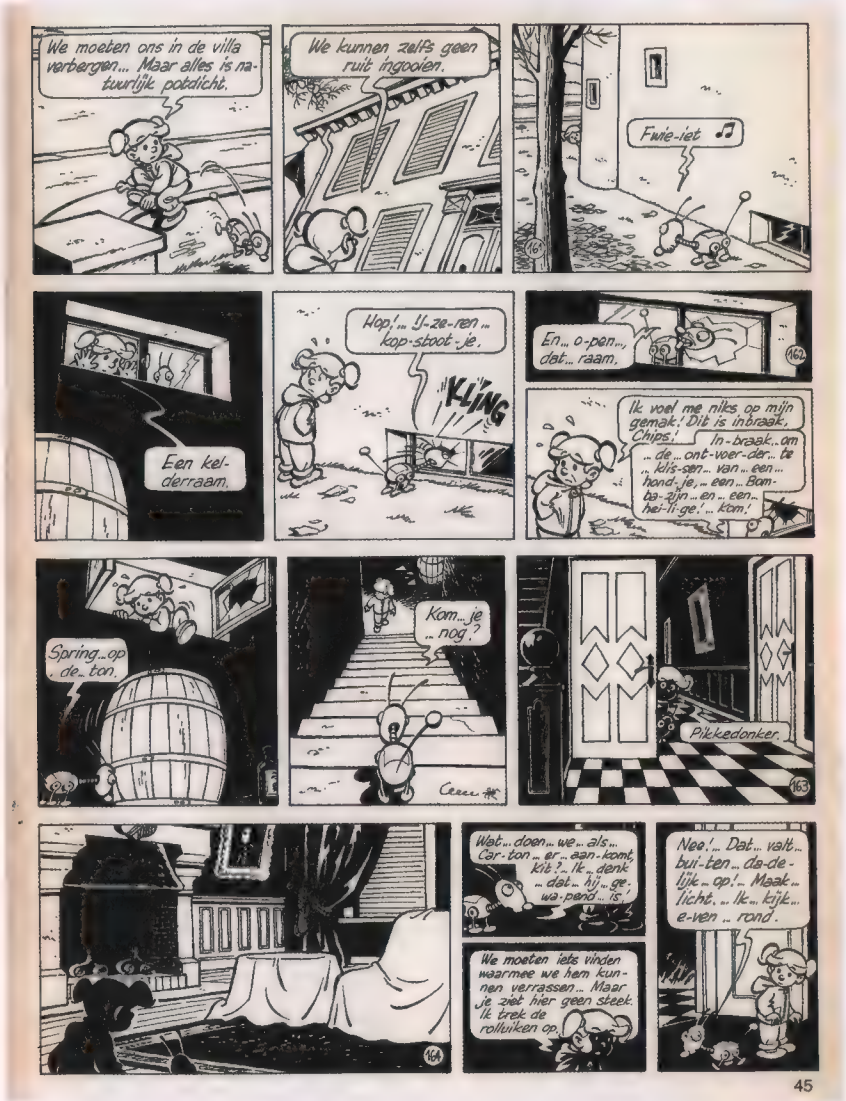
We moeten ons in de villa verbergen... Maar alles is natuurlijk potdicht.
We kunnen zelfs geen ruit ingooien.
Fwie-iet
Een kelderraam.
Hop!... U-ze-ren... kop-stoot-je.
KLING
En... o-pen... dat... raam.
Ik voel me niks op mijn gemak! Dit is inbraak, Chips!
In-braak... om... de... ont-voer-der... te... kid-nap-pen... van... een... hond-je,... een... Bam-ba-zijn... en... een... hei-li-ge!... Kom!
Spring... op de... ton.
Kom... je... nog?
Pikkedonker
Wat... doen... we... als... Car-ton... er... aan-komt, kid?... Ik... denk... dat... hij... ge-wa-pend... is.
We moeten iets vinden waarmee we hem kunnen verrassen... Maar Je ziet hier geen steek. Ik trek de rolluiken op.
Nee!... Dat... valt... bui-ten... de-de-lijk... op!... Maak... licht,... Ik... kijk... e-ven... rond.

45

de Jean-Polstijl, het tweede meer in die van Berck en derde verhaal was geïnspireerd door Morris. Niemand zei er wat van.

Ik doorzie snel hoe personages zijn opgebouwd en hoe de ene tekenaar heeft afgekeken van de andere. Uiteindelijk zijn er ook niet zo geweldig veel verschillende humoristische stijlen. Veel tekenaars zijn te rade gegaan bij André Franquin. Bij Morris niet zoveel. Die heeft ook een verschrikkelijk moeilijke stijl om te imiteren. Hij kan geweldig stileren. Hec Leemans heeft me eens verteld dat Morris bijna geen schetsen maakte. Hij begon vrijwel direct met inkten. Ongelooflijk. Alle perspectieven kloppen en zijn composities zijn altijd goed. En het ziet er uit alsof het erop gegooid is! Ik dacht altijd dat hij heel gedetailleerd in potlood tekende en opzettelijk slordig inktte. Ik heb Morris een paar keer ontmoet en geprobeerd hem uit te horen over zijn techniek. Maar hij liet weinig los. Ik had eens erg grote originelen van hem in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal gezien, in Brussel. Toen ik hem daarover aansprak, zei hij dat hij op dat moment juist erg klein werkte. 'Je moet dat toch allemaal opvullen,' zei hij. Hij inktte toen ook niet meer met penseel maar met een kogelpen. Dus ik snel weg om een zwarte kogelpen te kopen. Zijn kleurgebruik is ook revolutionair. Zoals hij een figuur één kleur gaf. Ik vind dat prachtig! Het verduidelijkt de tekening. Er zijn maar weinig mensen die het met mij eens zijn. Ik probeer dat ook wel te doen in mijn eigen strips. Urbanus houdt meer van een uitgebreid kleurenpalet, maar soms smokkel ik er toch zo'n prentje met maar twee of drie kleuren tussen.

Naast mijn werk bij Jean-Pol startte ik een nieuwe strip met Patrick Vermeir. Hij wist die meteen te slijten aan *Gazet van Antwerpen*. Het was een strip rond een Antwerpse band, *The Strangers*. Toen het verhaal af was, bestelde de Gazet tot mijn opluchting geen tweede verhaal, ik vond het helemaal niets. De krant wilde wel een stripje van ons voor een kinderbijlage, en dat is *Kitty* geworden, over een meisje van een jaar of vier. Ik was absoluut niet tevreden over de uitwerking van die verhalen. De ideeën waren altijd leuk, maar de uitgeschreven scenario's waren verwaterde versies van *Jommeke*, de plots rammelden aan alle kanten, ik herschreef na verloop van tijd hele stukken en heb zo een tiental verhalen gemaakt.

Nero

Je hebt vanaf 1992 gewerkt aan de *Nero*-reeks van Marc Sleen. Het was een langlopende serie die je zelf las in je jeugd. Hoe voelde het om die samenwerking na tien jaar te beëindigen?

Er zat niks anders op. Ik ben geen scenarioschrijver en kon de reeks dus niet overnemen. En Marc Sleen zag het niet zitten om een scenarist in te schakelen. Hij was bang dat de spirit van de reeks verloren zou gaan.

Hoe verhield jouw stijl zich tot die van hem?

Hij zag wel dat mijn tekeningen totaal anders waren dan de zijne, maar vond dat goed. Ik had ze beter kunnen namaken, maar deed er mijn best niet voor. Als je het laatste album van Marc Sleen naast het eerste van mij legt, zie je dat het nauwelijks dezelfde stijl is.

Hij heeft altijd potloodtekeningen geleverd, in het begin vrij gedetailleerd. Ik werkte die tekeningen uit op de originele pagina en inkte ze. Maar die werkwijze heeft nog geen volledig verhaal geduurd. Daarna leverde hij kladjes, steeds losser. Een rondje met twee pijlen voor het hoofd en haar van Nero, en de paginacompositie. Daar ging ik nogal vrij mee

LINKS - Diverse door Stallaert getekende voorplaten van *Nero*-albums.

om, omdat ik andere beeldhoeken gebruik dan hij. Hij tekende zelden bovenaanzichten of kikvorsperspectieven.

Was zijn tekenstijl meer gericht op losse krantenafleveringen dan op verschijning in album?
Ja, hij heeft altijd een krantenstrip gemaakt die ook toevallig in album werd afgedrukt. Dat zie je aan zijn *cliffhangers*. De laatste tekening van een halve pagina werd in de eerste van de volgende vaak ietsje herhaald, dezelfde dingen werden opnieuw gezegd. Ook gebruikte hij veel zwart om het body te geven in de krant, hoewel de strip in kleur verscheen. Ik ben een geweldige fan van zijn werk. Het moet een enorme druk zijn geweest om elke dag een halve pagina te tekenen. De strip heeft nauwelijks onderbrekingen gekend. Hij ging af en toe op safari, maar werkte dan vooruit. Als hij terugkwam, lagen er altijd een paar geschetste pagina's op hem te wachten. Dan kon hij die inkten totdat hij zijn tekenhand terug had. Ik heb hem vaak gevraagd hoe hij dat tempo toch volhield, maar hij had daar ook geen antwoord op. Die man had een bewonderenswaardige discipline. Als hij aan de laatste tien pagina's van een verhaal werkte, zat hij alweer te denken aan het volgende verhaal. Dat je dat kunt!

Hoe was het eigenlijk om met Sleen samen te werken? Bestond er afstand door het respect dat je voor hem had?
Jazeker. Hij heet in het echt Marcel Neels, dus heb ik hem heel beleefd altijd meneer Neels genoemd. Eigenlijk een beetje tot zijn ongenoegen, want hij werd liever met Sleen aangesproken. Op de allerlaatste dag dat ik voor hem werkte, zaten we in de auto en toen pas zei hij: zeg maar Marc. *(lacht)* Er was wel sprake van een vriendschap, maar tegelijkertijd was er ook afstand. In leeftijd, maar ook omdat hij mijn jeugdheld was.

Ben je door hem gevraagd?
Toen hij zeventig werd, is er een wedstrijd uitgeschreven om een opvolger voor hem te zoeken. Ik betwijfel overigens of hij dat serieus meende, misschien was het gewoon een idee van de krant. Als proef moest er een *Nero*-verhaaltje gemaakt worden van een dertigtal stroken of zo. Ik had een eigen verhaaltje bedacht, maar had toen te veel werk aan *Nino* en kreeg het niet af. Achteraf hoorde ik dat er geen winnaar uit de bus gekomen was. Toen heb ik mijn bijdrage alsnog afgemaakt en opgestuurd. Ik kende hem al een beetje van vroeger. Als kind stuurde ik tekeningen naar hem op en hij heeft me zelfs eens een kaartje uit Afrika gestuurd, dat ik uiteraard altijd heb bewaard. Hij belde mij dus zonder te zeggen met wie ik sprak. Hij zei alleen maar: 'Dag Dirk'. Ik herkende vaag zijn stem, maar ik vroeg toch: 'met wie spreek ik?' Waarschijnlijk viel het hem tegen dat ik niet onmiddellijk begreep dat hij Marc Sleen was, maar het is gelukkig goed gekomen. Hij heeft me toen gevraagd het tekenwerk van *Nero* over te nemen. Die samenwerking heeft tien jaar en veertig albums geduurd. Ik heb er onlangs nog één gelezen en wat opviel, was dat elk plaatje barstensvol getekend was. Eigenlijk was een pagina twee pagina's. Dat kwam niet door mij, maar door hem. Hij werkte zelf supergestileerd, maar toen ik *Nero* tekende verzon hij ineens een file op de ring rond Brussel, en niet één keer, maar wel dertig keer. Uit baldadigheid deed ik er dan nog een schepje bovenop, er was nergens meer een wit vlakje over. Maar hij vond het fantastisch.

ONDER - Fileleed uit het *Nero*-album *Bonpanero*.

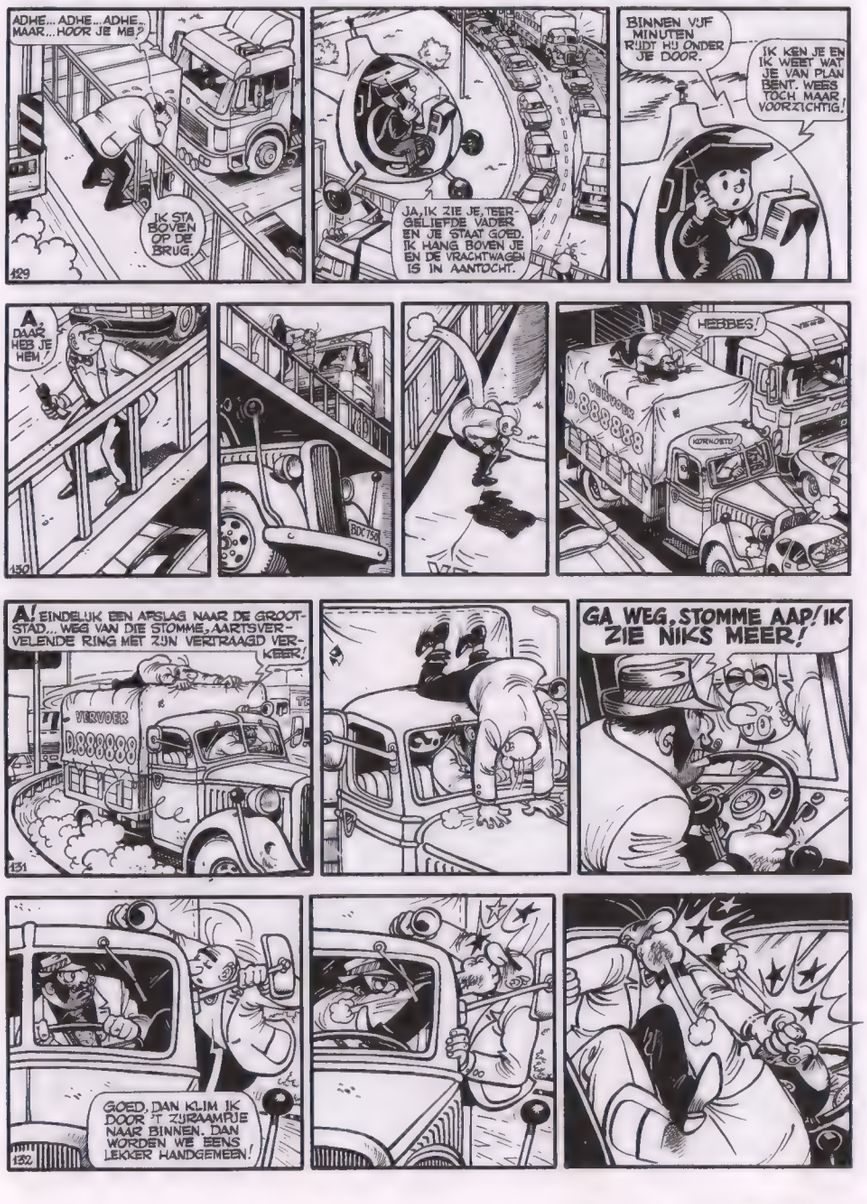
ADHE... ADHE... ADHE... MAAR... HOOR JE MIJ?
IK STA BOVEN OP DE BRUG.
JA, IK ZIE JE, TEER GELIEFDE VADER. EN JE STAAT GOED. IK HANG BOVEN JE EN DE VRACHTWAGEN IS IN AANTOCHT.
BINNEN VIJF MINUTEN RIJDT HIJ ONDER JE DOOR.
IK KEN JE EN IK WEET WAT JE VAN PLAN BENT. WEES TOCH MAAR VOORZICHTIG!
HEBBES!
EINDELIJK EEN AFSLAG NAAR DE GROOTSTAD... WEG VAN DIE STOMME, AARTSVERVELENDE RING MET ZIJN VERTRAAGD VERKEER!
GA WEG, STOMME AAP! IK ZIE NIKS MEER!
GOED, DAN KLIM IK DOOR 'T ZIJRAAMPJE NAAR BINNEN. DAN WORDEN WE EENS LEKKER HANDGEMEEN!

ONDER - *Urbanus vertelt*, twee reeksen samengevoegd tot één. Ernaast het omslag van het tweede album, zonder typografie; de montage is later op de uitgeverij gebeurd.

GEHEEL ONDER - 'Mayday, mayday', pagina uit de nieuwe reeks *Urbanus vertelt: Plankgas en Plastronneke, Mieleke Melleke Mol.*

Vond je het jammer dat de serie stopte?

Ik was graag doorgegaan. Het is een strip die goed bij mij past, en waarmee ik ben opgegroeid. Je had vroeger de *Suske en Wiske*'s met steunkleur die 39 frank, ongeveer €1 kostten. Dat was voor mij best duur, mijn ouders waren niet zo geweldig bemiddeld. En *Nero* kostte maar 20 frank, iets meer dan €0,50.

Je had dus twee *Nero*'s voor één *Suske en Wiske*. Sleen vertelde geweldig leuke en rijke verhalen. Het opvoeren van de duivel als een personage vond ik een fantastische vondst. Ik ben als kind speciaal naar Gent gegaan om de Duivelssteen te bekijken. Ik wilde zien of er werkelijk een bord hing waarop stond dat daar de duivel had gewoond, zoals ik in 'Nero' had gelezen.

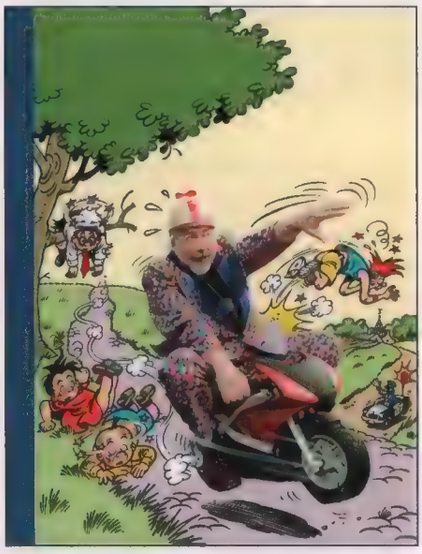

Toen *Nero* stopte kon ik voor Merho of Vandersteen gaan werken. Mijn eerste keuze was Vandersteen, waar Marc Verhaegen toen de leiding had. De uitgever had geregeld dat wij samen met nog twee mensen van Standaard naar het festival in Angoulême zouden gaan, om elkaar te leren kennen. De eerste dag kwam het in het hotel al tot een uitbarsting. Verhaegen was bang dat ik hem van zijn stoel zou stoten of zo, en verweet Standaard dat ze mij achter zijn rug om bij de studio hadden geplaatst. Inmiddels heb ik de best mogelijke relatie met Marc, maar dat was toen niet bepaald de start voor een geweldig leuke werksfeer. Dus ben ik toen bij Merho begonnen.

Helaas lag de stijl van *Kiekeboe* mij niet, ik ben er niet mee opgegroeid. Toen het eerste album verscheen was ik al twintig. Ik vond het een leuke strip, maar meer niet. De eerste indruk die *Suske en Wiske* en *Nero* op mij maakten, dat was van je paard gebliksemd worden. Maar dat had ik niet bij *Kiekeboe*. Ik had niet de energie om me de stijl van Merho eigen te maken. Ik dacht dat ik de figuren wel naar mijn hand zou kunnen zetten, maar Merho stond erop dat bij voorbeeld elk haartje van Fanny exact op de juiste manier lag. En hij had natuurlijk gelijk, waarom zou hij een assistent de figuren laten veranderen? Na drie jaar wist ik zeker dat het niet mijn ding was. Ik kwam toen Luc Morjaeu tegen op een stripbeurs, Marc Verhagen was intussen bij *Suske en Wiske* weg. Langs mijn neus weg vertelde ik Luc dat ik misschien weer eens bij Studio Vandersteen wilde solliciteren. 'Welkom', zei Luc en zo heb ik *Kiekeboe* ingeruild voor *Suske en Wiske*. Daarbij speelde mee dat ik voor de studio niet het hele jaar door zou moeten werken en dus tijd had om mijn eigen werk uit te bouwen. Want intussen was het aanbod van Urbanus gekomen. We kenden elkaar vaag van feestjes bij Standaard, en hij vroeg me samen een strip te starten. Ik zei eerst niet veel tijd te hebben, maar hij bleef aandringen. Hij was heel enthousiast en had zelfs ideeën voor twee strips. Toen hebben we een paar pagina's gemaakt en zijn daarmee naar Standaard gegaan. Bij dat soort gesprekken verwacht ik altijd een schop onder mijn achterwerk te krijgen, maar ze namen die twee strips gewoon. We tekenden daarna een contract voor vijf jaar.

Eigen series

Hoe verkopen je strips?

Niet best. De uitgever doet pogingen om de reeksen voorgepubliceerd te krijgen maar daar is weinig hoop op. Tijdschriften vragen tegenwoordig geld om strips te plaatsen. Als binnenkort het contract afloopt, wil ik me ook niet langer dan een jaar vastleggen. Er is me namelijk verteld dat ik op de royalty's zal moeten inleveren. Terwijl ik ook mijn assistenten moet betalen om deze productie vol te kunnen houden. Standaard heeft de frequentie van de reeksen namelijk verhoogd om ze meer onder de aandacht te brengen. Zo zal ik op den duur nog gratis moeten tekenen! De albums zouden in alle winkels moeten liggen en dat is niet het geval. Ik heb dat gisteren ook tegen de directeur van Standaard gezegd. We liggen weliswaar in alle stripwinkels, maar dat interesseert mij minder. Daar komt ons publiek niet. Krantenkiosken zijn veel belangrijker en daar zijn we onvoldoende verdeeld. Dat ligt natuurlijk aan de distributiemaatschappijen en niet aan de uitgever, maar daar zit ik dan. Urbanus en ik leveren goed werk en ik denk zeker dat die strips verkoopbaar zijn. Ze worden zelfs voorgelezen op tv. Perfecte reclame voor iets wat vervolgens niet in de winkels ligt. Urbanus komt veel op scholen. Daar kennen ze *Plankgas en Plastronneke* en *Mieleke Melleke Mol* van televisie. Dan zeggen ze: 'Oh, zijn daar strips van? Waar kunnen we die kopen?' Dat is toch om van in de gordijnen te gaan hangen!

Zijn je strips wel eens aan Franstalige uitgeverijen aangeboden? Of is de Waalse tak niet erg toegankelijk voor Vlaamse tekenaars?
Ik heb dat nooit ondervonden. Ik ben zonder veel problemen bij Lombard binnengeraakt. Weliswaar via Hec Leemans, die goed bevriend was met Bob de Moor, de artistiek directeur. De Moor was zelf trouwens ook een Vlaming die aan de Franstalige kant aan de bak gekomen is. Net als Berck en Morris. Het zijn er wel weinig, maar of het nu in de regel moeilijk gaat weet ik eigenlijk niet.
Maar ik heb mijn reeksen nooit aangeboden bij een Franstalige uitgeverij. Ik had dat natuurlijk moeten doen, maar we zaten al bij Standaard.

Beheert Standaard ook de rechten voor buiten België?
Dat staat wel in het contract. Het vervelende is dat ze niet de infrastructuur hebben om daar iets mee te doen, zeg maar een filiaal in Parijs of zo. Er wordt wel veel geprobeerd, ik ben een paar keer meegegaan naar Angoulême, dat behalve een stripfestival ook een vakbeurs is, waar uitgevers materiaal aan elkaar trachten te slijten. Maar het blijft altijd bij pogingen.

Misschien moet je straks toch noodgedwongen een album van *Blake & Mortimer* tekenen...
Ja, dat is me door de toenmalige hoofdredacteur van *Kuifje*, Yves Sente, gevraagd. *Blake & Mortimer* had een tweede team nodig, omdat Ted Benoît het tempo niet goed kon bijhouden. Sente zou de scenarist van het ene team worden en Jean van Hamme van het andere. Sente heeft me de oren van het hoofd gezeurd, maar na *Nino* zag ik de klare lijn totaal niet meer zitten. De enige reden om 'ja' te zeggen was het geld geweest. Je hebt het toch over oplagen van enige honderdduizenden albums. Aan de andere kant, als ik het had gedaan, had de halve wereld over mijn schouder mee staan kijken. 'O, die lijn is niet echt zoals Jacobs het gedaan zou hebben.'

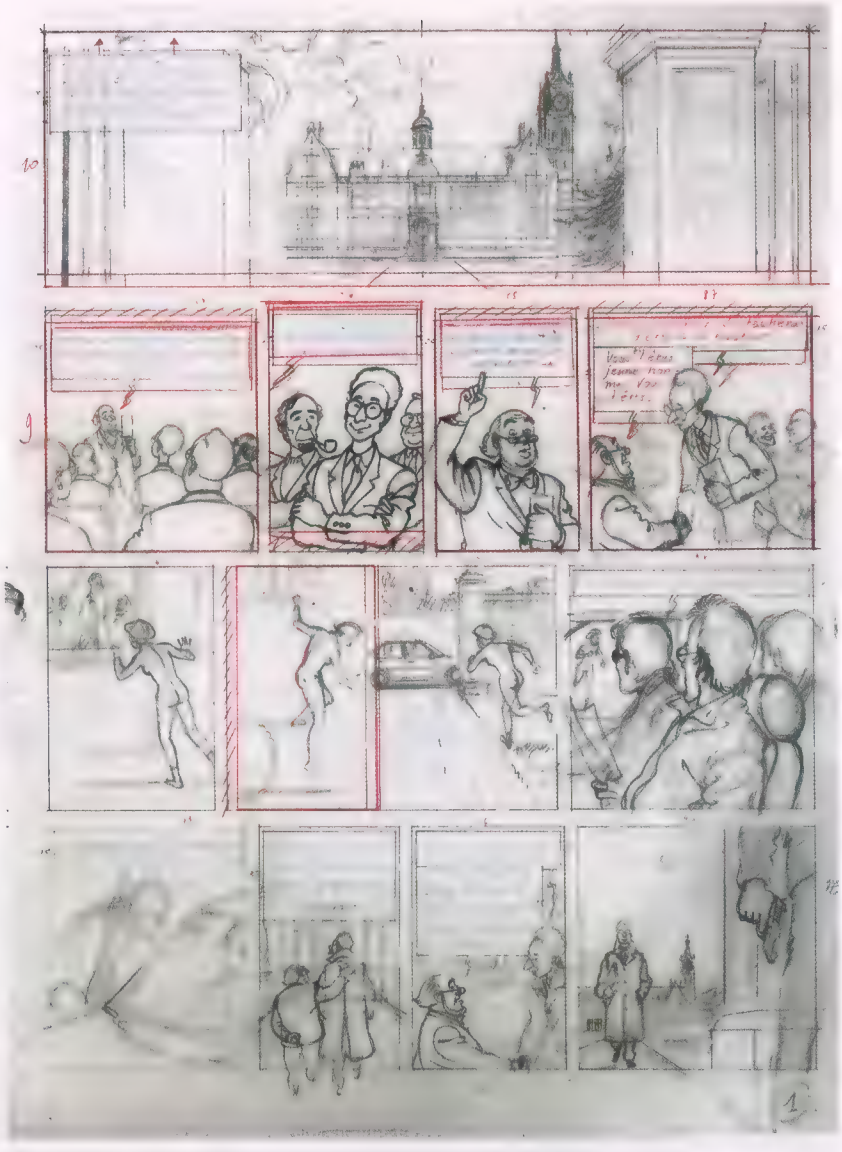

BOVEN - **Nooit uitgewerkt klare-lijnproject met Yves Sente.**

Hoe zijn de figuren in de reeksen die Urbanus schrijft eigenlijk ontworpen?
Voor *Plankgas en Plastronneke* had hij de figuurtjes al uitgeschetst. Die heb ik naar mijn hand gezet zonder er veel aan te veranderen. Urbanus is ook een tekenaar, hij maakt zijn scenario's altijd in schetsvorm. Dat vindt hij geweldig leuk om te doen, voor hem is dat een hobby. 'Milke melke mol' was de slogan van een tv-serie uit de jaren 1960, *Tip Top*, die kinderen moest aanzetten tot het drinken van melk. De serie begon altijd met de leus: 'milke, melke, mol, karwitsel, karditsel, kardol'. Urbanus heeft er een jongen, een meisje en een mol van gemaakt. Hij heeft dat meisje met een heel stijve vlecht geschetst, ik heb dat jongetje en de mol verzonnen en ook een heleboel kinderfiguurtjes, waaraan hij de namen heeft gegeven en die allemaal zijn gebruikt.

LINKS - **Van het tweede deel van *Urbanus vertelt* is ook een speciale versie uitgebracht met een luister-cd. Stallaert was niet tevreden over het uiteindelijke omslagontwerp van dit cd-hoesje.**

Vind je het fijn om de scenario's van Urbanus helemaal uitgeschetst te krijgen?
Voor mij hoeft het niet, maar hij vindt het zo leuk om te doen. In het begin belemmerde het mijn creativiteit, ik had de neiging om dan na te gaan tekenen en de paginacompositie over te nemen. Bij *Mieleke Melleke Mol* is dat niet zo'n probleem, je hebt met zes vakjes weinig mogelijkheden. Maar bij *Plankgas en Plastronneke* ben ik gaandeweg toch de paginalayout gaan veranderen. Af en toe een grote tekening is wat avontuurlijker dan steeds twaalf gelijke vakjes.
Met Erik Meynen maak ik maandelijks de politiestrip *Pakkeman & Poulet*, voor een ambtenarenblad. Van Erik krijg ik alleen maar tekst. Hij geeft een suggestie voor de uiteindelijke pagina-indeling, vertelt wat er in een prentje gebeurt en wat er gezegd wordt. Ik vind het fijn om zelf de houdingen en gelaatsuitdrukkingen te verzinnen. Ik kan dat goed en amuseer me daarmee.

Wanneer klikt het met een schrijver?
We moeten uiteraard op dezelfde golflengte zitten, het liefst dezelfde smaak hebben. Urbanus is erg beïnvloed door *Piet Fluwijn en Bolleke*, de gagstrips van Marc Sleen, en door *De lustige Kapoentjes*. Die reeksen werden allemaal op krantenpapier gedrukt, ik vond ze ook fantastisch. Als mijn strips nu in zwart/wit op krantenpapier zouden worden gedrukt, dan zou mij dat niks kunnen schelen. *(lacht)* Maar ja, wie zou het kopen?

Overleg je tussendoor veel met een schrijver?
De scenario's van Urbanus zijn altijd af. Ik hoef daar nooit

iets aan te veranderen want hij is een meesterscenarist met een ongebreidelde fantasie. Waar die allemaal op komt! Erik Meynen belt me vaak voor hij een aflevering schrijft, en vraagt dan wat ik graag zou tekenen. Ik heb wel eens een suggestie geleverd voor een scenario, maar Erik doet toch altijd op uitstekende wijze al het schrijfwerk.

Suske en Wiske

Is het niet moeilijk om voor *Suske en Wiske* binnen gebaande paden te werken als je ook een eigen strip hebt waarin je helemaal je eigen gang kunt gaan?

Het is vooral moeilijk om de overstap te maken. Ik probeer nu tijdens een verhaal van *Suske en Wiske* er niks anders tussendoor te doen. Zo heb ik de tijd om me in te werken in die stijl. Vroeger vond ik het makkelijker om te switchen. Maar misschien deed ik het toen ook minder goed en was ik gewoon sneller tevreden.

De stijlmiddelen van *Suske en Wiske* zijn wel veel beperkter dan je eigen stijl.

Het is rekbaar hoor, het hoeft niet precies Willy Vandersteen te zijn. Alhoewel, ik probeer dat toch wel en teken vaak met een stapel oude *Suske en Wiske*'s naast me. Om mijzelf te amuseren zoek ik dan een houding van Lambik op en teken die na. Maar dat is niet de regel.

Krijg je vaak correcties?

Ik geef de tekeningen aan Luc Morjaeu en als die iets ziet dat hij niet goed vindt, zal hij het wel veranderen. Ik maak de paginaopzet, zet elk personage gedetailleerd in potlood. Daarna gaat het naar Eric de Rop, die de personages inkt, vervolgens naar Peter Quirijnen, die de decors inschetst en daarna weer terug naar de studio. Daar brengt Tom Wilequet, de kleinzoon van Willy Vandersteen, de balloons aan en zet de teksten erin.

ONDER - Een aflevering van *Pakkeman & Poulet* in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal.
Oplossing:
Het lijk heeft drie haren van meneer Dinges in zijn hand.

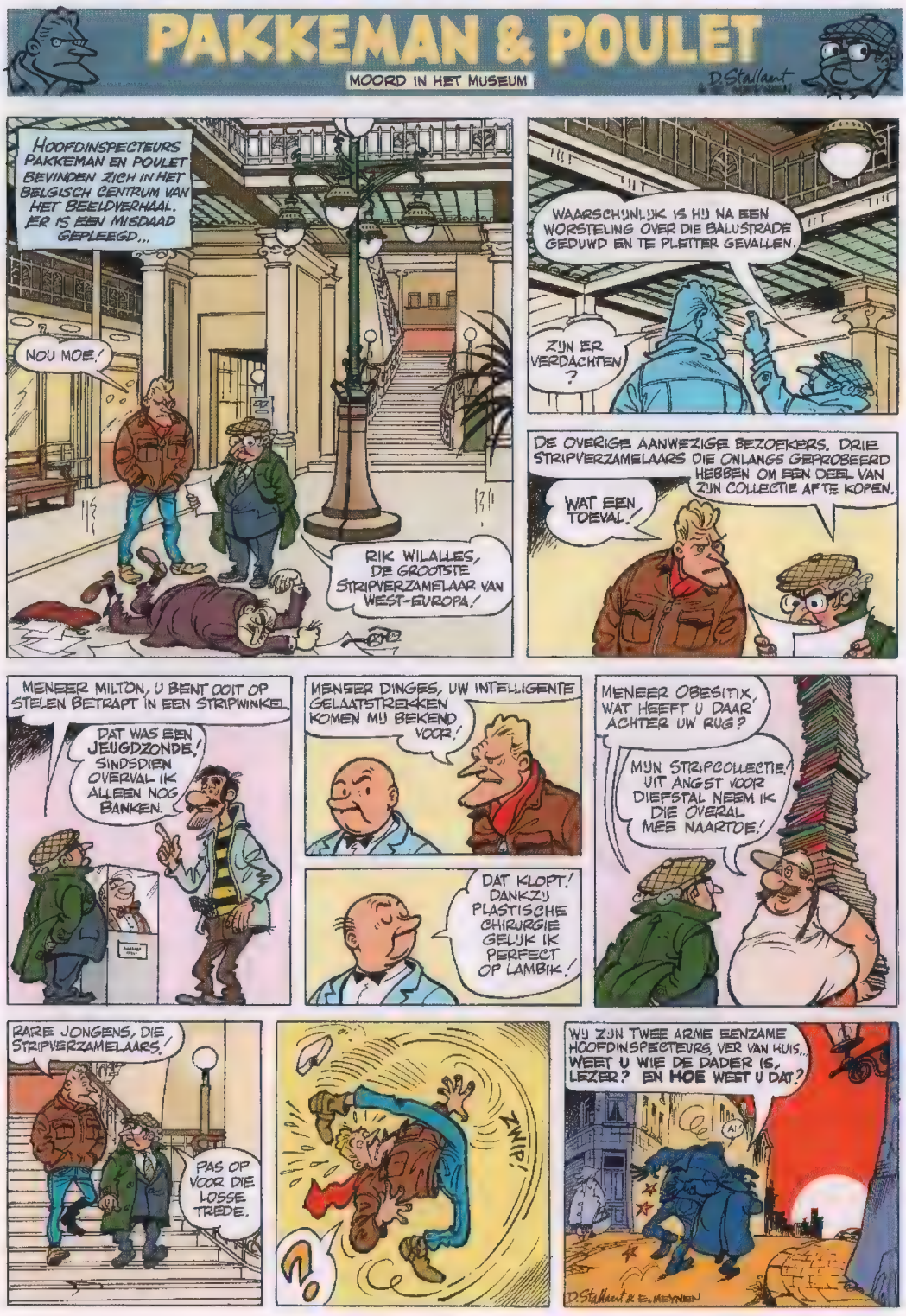
PAKKEMAN & POULET
MOORD IN HET MUSEUM
D.Stallaert
HOOFDINSPECTEURS PAKKEMAN EN POULET BEVINDEN ZICH IN HET BELGISCH CENTRUM VAN HET BEELDVERHAAL. ER IS EEN MISDAAD GEPLEEGD...
NOU MOE.!
RIK WILALLES, DE GROOTSTE STRIPVERZAMELAAR VAN WEST-EUROPA.!
WAARSCHIJNLIJK IS HIJ NA EEN WORSTELING OVER DE BALUSTRADE GEDUWD EN TE PLETTER GEVALLEN.
ZIJN ER VERDACHTEN ?
DE OVERIGE AANWEZIGE BEZOEKERS, DRIE STRIPVERZAMELAARS DIE ONLANGS GEPROBEERD HEBBEN OM EEN DEEL VAN ZIJN COLLECTIE AF TE KOPEN.
WAT EEN TOEVAL.!
MENEER MILTON, U BENT OOIT OP STELEN BETRAPT IN EEN STRIPWINKEL
DAT WAS EEN JEUGDZONDE.! SINDSDIEN OVERVAL IK ALLEEN NOG BANKEN.
MENEER DINGES, UW INTELLIGENTE GELAATSTREKKEN KOMEN MIJ BEKEND VOOR.!
DAT KLOPT.! DANKZIJ PLASTISCHE CHIRURGIE GELIJK IK PERFECT OP LAMBIK.!
MENEER OBESITIX, WAT HEEFT U DAAR ACHTER UW RUG ?
MIJN STRIPCOLLECTIE.! UIT ANGST VOOR DIEFSTAL NEEM IK DIE OVERAL MEE NAARTOE.!
RARE JONGENS, DIE STRIPVERZAMELAARS.
PAS OP VOOR DIE LOSSE TREDE.
ZWIP!
WIJ ZIJN TWEE ARME EENZAME HOOFDINSPECTEURS, VER VAN HUIS... WEET U WIE DE DADER IS, LEZER? EN HOE WEET U DAT?
D.Stallaert & E.Meynen

Luc Morjaeu staat als enige tekenaar genoemd.

Ja, mijn naam wordt niet vermeld, geloof ik. Wat ik maak (verhalen van 22 pagina's voor *Troskompas*. Red.) verschijnt ook niet in album. Tot dusver niet, in elk geval. Het is geen onderdeel van de reguliere serie. Behalve dan *De kaperkoters*, waarvan ik de helft heb getekend tot ik het beu was. In dat album heeft mijn naam óók niet gestaan. Vroeger had ik daar een punt van gemaakt, maar nu heb ik er vrede mee. Ik heb mijn eigen reeksen en denk: *'so what?'*

Hoe heet het verhaal waaraan je momenteel voor *Troskompas* aan werkt?

Eh... iets met een krab... het zal wel iets met een allitteratie zijn... De krab... de krukkende krab... de kriepende krab. Ik zal straks eens kijken (het bleek *De kribbige krab*. Red.)

Krijg je daar dan gedrukte exemplaren van?

Soms, maar ik vraag er nooit naar. Ik kan het wel bekijken als ik wil, want er is een studiosite, maar ik ben slecht met computers vertrouwd en ik heb niet de aandrang op al die sites te gaan kijken.

Ambacht

Gaat tekenen je makkelijk af of zit je te zwoegen?

Soms zwoegen, soms makkelijk. En ik weet niet hoe dat komt. Ik had het er onlangs nog met Luc over en die zei hetzelfde. Soms gaat het vanzelf, en dan wil je dat vasthouden. Maar de volgende dag is het dan weer onmogelijk een goede compositie of een juiste houding te vinden.

Heb je voor je begint te tekenen al een voorstelling in je hoofd?

Nee, die heb ik niet. Ik trek mijn kaders en perspectieflijntjes en soms begin ik dan iets te zien. Maar

echt vlot gaat het zelden. Qua stijl wel. Vroeger ging ik eerst bedenken in welke stijl ik wilde tekenen. Doordat ik nu veel moet produceren, kan ik mij dat niet meer permitteren. Ik heb nu een soort automatisme, dat geeft veel gemoedrust.

En er is geen knagend stemmetje meer dat in een andere stijl wil werken?

Soms wel. Maar ik werk nu natuurlijk ook aan *Suske en Wiske*. En in een aflevering van *Pakkeman & Poulet* zijn de twee in een klassieke Vandersteen-strip beland, inclusief de roodzwarte inkleuring uit de jaren 1960. Daar kan ik mij erg mee amuseren. In wezen ben ik een namaker. Als kind maakte ik al geld na. Biljetten van twintig frank.

En dat ging je goed af?

Ja, ik kon echter maar één kant goed maken. Ik had zelfs een methode om het watermerk erin aan te brengen met citroensap, dat als een soort onzichtbare inkt werkte. Ik zette er ook netjes op dat de namaker door de wet gestraft werd. Voor de lol ging ik dan in een drukke Brusselse winkelstraat staan en legde dan zo'n 20 frank biljet op de grond. Dan zag ik daar iemand vlug zijn voet opzetten en opkijken of niemand het zag. Die ging daar dan een wafel van kopen terwijl ik stond te kijken en te lachen.

Hoe ziet je werkdag eruit?

Normaal sta ik om half zes op. Niet bepaald 'rock & roll' en atypisch voor een striptekenaar. Ik begin zo rond half zeven te tekenen en als het goed gaat, werk ik door tot 's middags, dan maak ik een wandeling. In de namiddag gaat het vaak wat moeizamer. In principe werk ik zeven dagen per week, maar niet alle dagen even hard.

Ik zit nog wel eens ver over een deadline heen. Gelukkig houden ze daar bij de uitgever rekening mee. Ik sta waarschijnlijk bekend als de François Walthéry van de Vlaamse strip!

PAKKEMAN & POULET
DE DUISTERE DIEFSTAL
D. STALLAERT
E. MEYNEN
HOOFDINSPECTEURS PAKKEMAN EN POULET ZITTEN IN HET JAAR 1958 EN ZIJN TERECHTGEKOMEN IN HET SCHETSBOEK VAN WILLY VANDERSTEEN.
Zo'n rommelmarkt heeft toch een heel eigen atmosfeer!
De gedroomde plek voor striptekenaars om voorwerpen te vinden die een rol kunnen spelen in geheimzinnige en fantastische avonturen!
HEMEL! DE DIAMANT IS WEG!
Federale eengemaakte politie! Wat is er aan de hand?
De zwarte diamant is gestolen! Daarnet lag hij nog in dit doosje!
De dief kan niet ver zijn! Fouilleer enkele omstaanders!
Wat een toeval! Dat was ik net van plan!
Ik heb niets te verbergen!
Ik zie er toch niet uit als een verdachte!
Blijf van mijn lijf! Ik eis een officieel fouilleerbevel!
Naar het bureau! Goed vasthouden, Poulet! Ga beetje doorblazen!
Pakkeman, stop! Ik heb een beter idee!
Weet u wie de dader is, lezer?
EN HOE WEET U DAT?
D. STALLAERT EN E. MEYNEN

Hoe zorg je voor een uitgebalanceerde lay-out?

Ik heb alle mogelijke methoden geprobeerd. Zelfs de methode Hergé: alles zonder kaders doortekenen en pas later de juiste uitsnede kiezen. Heel omslachtig allemaal. Ik heb ook direct op de lichtbak geïnkt, of de pagina eerst overgetrokken op de lichtbak. Maar daardoor verlies je weer aan spontaniteit en kracht. Ik heb foutloos willen tekenen door mijn pagina's aldoor maar te spiegelen (de pagina omdraaien en op de lichtbak controleren op onjuistheden. Red.) Om gek van te worden. Bovendien zijn het dikwijls juist de fouten die het goed maken. Je moet geen perfecte symmetrie in je ontwerpen aanbrengen. Dan gaat het leven eruit.

Het is natuurlijk afhankelijk van de stijl waarin je werkt. Als de figuren symmetrisch zijn, kan ik het begrijpen. Maar voor mijn eigen werk vind ik spiegelen te confronterend. Er is niet tegenop te corrigeren. Ik doe dat gewoonweg niet meer.

Nu werk je meteen op het papier waar je op gaat inkten.

Ja, want ik heb weinig tijd. Ik maak alleen nog kladjes als ik iets aartsmoeilijks moet uitzoeken. Toen ik aan *Nino* werkte, maakte ik voorkladjes van voorkladjes en daarna nog eens netkladjes. Ik las toen boeken over Hergé waarin hij gedetailleerd over zijn werkwijze vertelde. Dat fascineerde mij

BOVEN - Een aflevering van *Pakkeman & Poulet* waarin de twee in een klassieke Vandersteen-strip zijn beland, inclusief de roodzwarte inkleuring uit de jaren 1960. Oplossing:

Kijk goed naar de ekster in het voorlaatste plaatje.

LINKS - Eindplaatje uit *Pakkeman en Poulet* (scenario: Erik Meyen).

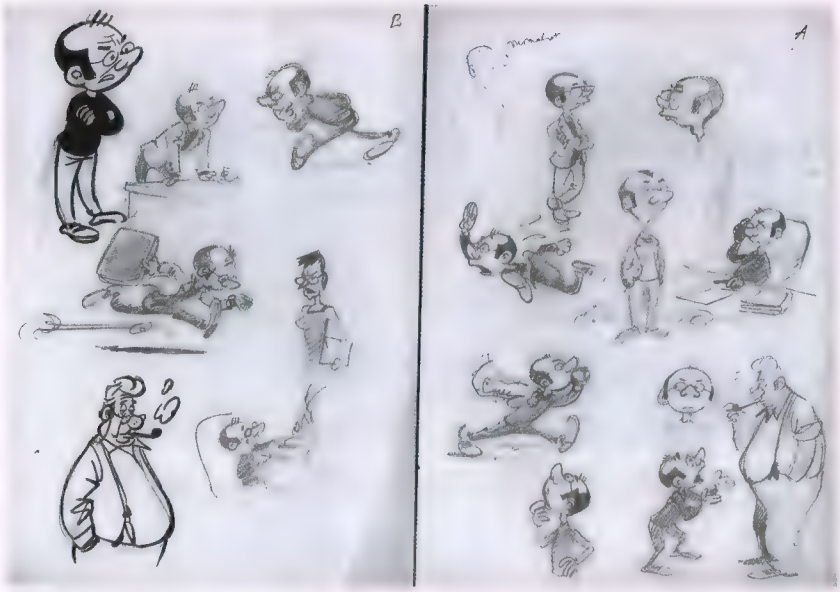

BOVEN - Ontwerpfase voor een nog niet doorgezet project met Erik Meyen. Volgens Stallaert een opzet van een strip in het journalistieke milieu, rond een opgewonden standje van een hoofdredacteur. 'De man met pijp was, als ik het mij goed herinner, een bezadigd journalist van de oude stempel en dan was er nog een jonge reporter, het eigenlijke hoofdpersonage. Maar het is bij die ene schets gebleven, geloof ik. Zoals dat wel vaker gaat...'

MIDDEN - De scène waarin Pa Pinkelman en co bij de Keizer van China gaan aankloppen, waarna de keizer zelf de deur open maakt, is Stallaert het beste bijgebleven van deze strip die volgens hem grote invloed heeft gehad op de 'onnozele' Vlaamse strip.

RECHTS - Mieleke, Melleke en Mol ontmoeten kabouters!

GEHEEL RECHTSBOVEN - Halve potlood-pagina uit *Nino 2: De prinses van Manhattan*, op scenario van Hec Leemans.

GEHEEL RECHTS - Onafgewerkte eerste pagina van het nooit afgemaakte *Nino 4: In Hollywood*.

enorm, totdat ik me in de knoop had getekend. Ik herinner me heel goed dat toen ik in het derde verhaal struikgewas moest tekenen, ik naar buiten ben gegaan om struiken na te tekenen. Ik wilde alles opnieuw uitvinden. Het was bijna ziekelijk. Ik tekende ook op allerlei soorten papier omdat ik bang was voor mijn tekenpapier. Ik scheurde witte, overtollige pagina's uit boeken om zoveel mogelijk papiersoorten uit te proberen, en maakte elke tekening op zo'n afzonderlijk vel, dat was overzichtelijker. De uiteindelijke grote tekening plakte ik dan op een grote pagina. Krankzinnig, als ik daar nu over nadenk. Na het derde verhaal was het dan ook gedaan.

Je besefte dat je het niet kon volhouden?

Ja, dat heb ik net op tijd ingezien. Ik was de klare lijn kotsbeu. Ik heb drie jaar over de eerste vier pagina's van *Nino in Hollywood* gedaan, en die zijn zelfs niet helemaal afgekomen. Toen heeft de uitgever gezegd dat hij wilde stoppen omdat het commercieel niet meer haalbaar was. Daar had hij wel een punt. Het was een beangstigende periode, op het randje van een depressie. Soms zat ik in een fauteuil en was ik gewoon te bang om te tekenen. Ik tekende boven mijn kunnen.

Wat denk je als je het nu terugziet?

Het eerste verhaal van *Nino* vind ik veel te houterig. Het tweede verhaal vind ik tamelijk goed. Maar niets is helemaal geslaagd. Ik wilde beter dan Hergé tekenen, wat uiteraard onmogelijk is. Het probleem van veel jonge tekenaars is dat ze bij iemand anders kijken om te leren tekenen. Zij maken bij voorbeeld hun versie van Franquin, maar die tekende naar de natuur en vond zo zijn stijl. Je kunt bij veel tekenaars van Dupuis zien dat hun stijl gebaseerd was op die van een ander. Eigenlijk mag dat niet. Dan verarmt het. Ik heb zelf ook pas heel laat geleerd perspectief te tekenen. Een horizon met twee puntjes. Op mijn dertigste wist ik daar niets van. Kun je dat geloven? Ik had al die tijd op gevoel getekend. Ik hield de camera op ooghoogte, dat was het makkelijkst. Of ik gebruikte de klassieke truc van de striptekenaar: alles speelt zich af op de kaderlijn. Dan klopt het altijd.

Hoe lang werk je aan een pagina?

Een pagina van *Plankgas & Plastronneke* kost zo'n twee dagen. Maar ik heb nu twee assistenten die voor mij inkten, Jeroen Bullaert en Jos Vanspauwen. Jeroen inkt op de klassieke manier. Ik ontmoette hem bij het eindexamen op het Sint Lucas in Gent, waar ik gevraagd was om te jureren. Hij vertelde me dat het zijn ambitie was om in een studio te werken. Ik kon dat niet geloven, maar hij meende het echt. Jos Vanspauwen heeft bij Studio Vandersteen gewerkt. Hij inkt digitaal. Hoe hij het flikt weet ik niet. Ik teken alleen nog in potlood, hoewel ik hier en daar wel stukken inkt. Mijn vrouw kleurt de strips in. Stiekem zou ik het het leukst vinden om alles zelf te doen. Ik zie het ook als een handicap dat ik geen scenario's kan maken. Bij het verzinnen van plots denk ik meestal: 'Dat is toch al honderd maal verteld?'. Daar moet je natuurlijk overheen stappen.

Wat zou je zelf als de Stallaert-stijl betitelen?

Tja, da's een moeilijke, eigenlijk weet ik dat niet... Misschien het gebruik van bepaalde beeldhoeken. Maar ik moet daarmee uitkijken, ik ga er vaak aan voorbij dat de eenvoudigste beeldhoek de juiste is. Personage links in beeld, personage rechts in beeld, gewoon *en profile*, dat is het simpelste. Hergé gebruikte alleen moeilijke perspectieven als die dienstbaar waren aan het verhaal. Ik probeer dat ook wel, maar ik vind het toch leuk om shots af te wisselen. Zolang het maar niet geforceerd overkomt.

Welke tekenaars hebben jou nog meer beïnvloed?

Enorm veel tekenaars van Dupuis. Peyo met *Johan en Pirrewiet*: fantastisch. Heel economisch getekend. Misschien was hij niet de grootste tekenaar, maar ik vond dat toch heel mooi en sfeervol. Uiteraard Jean Roba, Franquin en Morris. De tekenaars van Lombard maakten minder indruk, omdat ze meer gefocust waren op realisme. Het moet voor mij een beetje onnozel zijn. *Silly*. Ik bewonder mensen als Hans Kresse wel, maar om nou al die indianenstrips te gaan lezen...

Je bent meer Vlaams dan Waals georiënteerd.

Ja, dat onnozele is typisch een aspect van de Vlaamse krantenstrips. Hoewel, Vlaams... volgens mij is de formule uitge-

vonden door een Nederlander: Godfried Bomans met *Pa Pinkelman*. Neem nu alleen de personages: er is altijd een nonkelfiguur die een beetje gezag uitstraalt maar niet al te veel: Pa Pinkelman, Lambiek, Nero. Een tante: tante Pollewop, Sidonia, madame Pheip. Twee kindjes, soms een zwart en een blank: Kareltje en Flop, Suske en Wiske, Petoetje en Patatje. En dan de attributen, de toverhoed van Geeraard de duivel verwijst toch wel duidelijk naar het magische bolhoedje van Pa Pinkelman. En er is altijd sprake van een absurd exotische element. De hoofdpersonen komen bij voorbeeld aan bij het paleis van de keizer van China, ze bellen aan en de keizer doet zelf open. Dat is typisch Nero, maar eigenlijk heeft Bomans dat stijlmiddel uitgevonden.

Jij bent ook beïnvloed door Carol Voges, de tekenaar van Pa Pinkelman?
Ja, dat is een invloed die ik nu nog steeds aantref in mijn tekeningen. Niet opzettelijk, maar het zit er nog steeds in. Ik heb de indruk dat de invloeden uit mijn jeugd nu samen beginnen te komen en ik een soort van eigen stijl begin te krijgen. Tegenwoordig hoor ik wel eens dat iemand een figuur herkent als eentje van mij en dan ben ik tevreden. Bij normale striptekenaars gebeurt dat al heel vroeg, maar bij mij nu pas, op 52-jarige leeftijd.

frans.hasselaar@stripschrift.nl
michel.nadorp@stripschrift.nl

Biografie

Dirk Stallaert wordt op 28 december 1955 in Brussel geboren.
In 1975 publiceert het blad Knack *zijn eerste cartoons. Daarna volgen onder andere de strips* Ridder Digest, Waspman, Kitty, De Strangers *en* Nino.
In 1982 begint zijn loopbaan als assistent. Hij assisteert dan tekenaar Jean-Pol bij diens reeks Kramikske. *Daarna zal hij nog meewerken aan* Nero *van Marc Sleen,* Kiekeboe *van Merho, en* Suske en Wiske *van Studio Vandersteen.*
In 2004 start hij samen met komiek Urbanus twee nieuwe reeksen: Plankgas en Plastronneke *en* Mieleke Melleke Mol. *Deze titels zijn inmiddels samengegaan in de reeks* Urbanus vertelt.

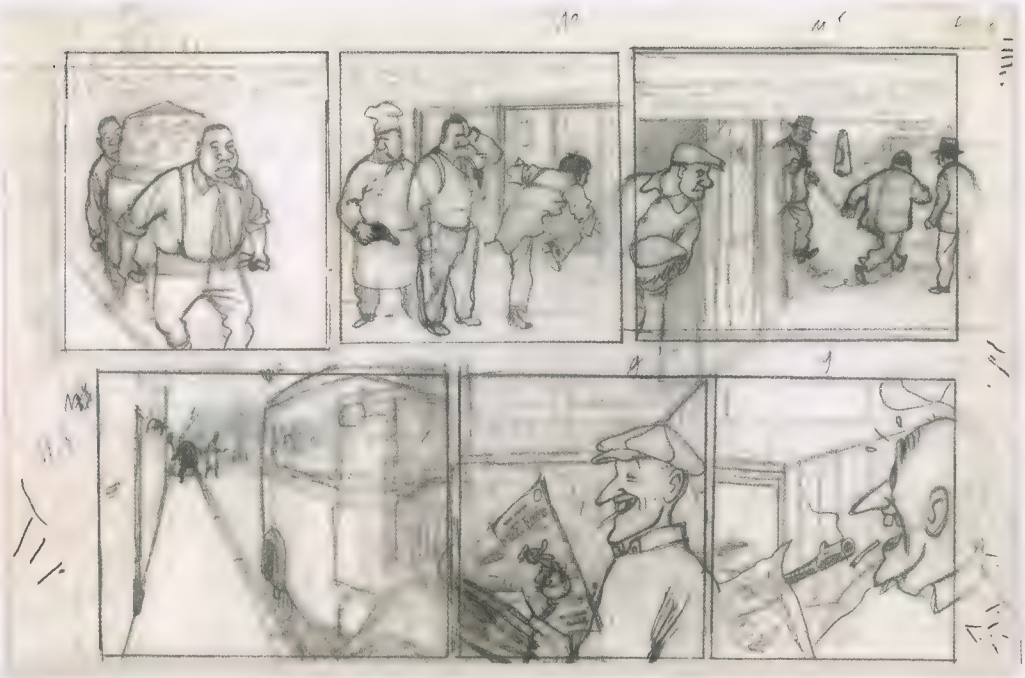

Op 3 januari 1994 publiceerde *De Volkskrant* de eerste *Sigmund*-strip. Tot de dag van vandaag heeft Peter de Wit in zijn simpele, bijna abstracte stijl meer dan vierduizend strips getekend. Voor het Stripmuseum in Groningen reden om een *Sigmund*-tentoonstelling te organiseren. Een initiatief van collega-tekenaar Frans le Roux. Verzekeraar Achmea was bereid om als sponsor op te treden en de website *www.nederlandvolgenssigmund.nl* voor de tentoonstelling te ontwikkelen. *De Volkskrant* zorgde voor journalistieke bijdragen en gratis publiciteit.

Nederland volgens Sigmund

HAN VAN BUUREN
FOTO'S ANS NOLTEN

GEHEEL BOVEN - Binnenkomst van de minister. Links achter Plasterk, met bril, tekenaar Frans le Roux, initiatiefnemer van de tentoonstelling.
RECHTSBOVEN - Het speciale *Sigmund*-gebak ging erin als koek.
BOVEN - Plasterk speecht. Rechts Bert Brink, voorzitter van de stichting Het Nederlands Stripmuseum.
RECHTS - Peter de Wit laat één van de illustraties zien die hij als felicitatie van collega-tekenaars ontving.
ONDER - Collega-tekenaar Jan Kruis in gesprek met Stefan Verwey.
RECHTSONDER - Nog een bekende Nederlander. Groninger Driek van Wissen van 2005 - 2008 Dichter des Vaderlands.

Ronald Plasterk, minister van Onderwijs Cultuur & Wetenschap, opende op 18 mei de tentoonstelling in volgens hem het enige museum waar je via de McDonald's naar binnen moet. In zijn openingsspeech vertelde hij dat hij in zijn jeugd een abonnement op *Stripschrift* had. Waarvan acte! Volgens de minister krijgt de strip in Nederland steeds meer structurele aandacht. Hij verwees naar de stripintendant van het fonds voor Beeldende Kunsten Vormgeving en Bouwkunst die in mei 2009 met zijn werkzaamheden is begonnen en aan veel extra geld dat mag worden besteed. Een primeur was zijn mededeling dat met ingang van maart 2010, het begin van het boekenseizoen, een œeuvreprijs van €25.000 voor striptekenaars beschikbaar wordt gesteld.

De *Sigmund*-tentoonstelling is niet chronologisch maar thematisch. We kijken naar Nederland door de ogen van de kleine psychiater. De opstelling kent tien hoofdonderwerpen zoals geld, werk en geluk. Ieder onderwerp wordt ingeleid door een ruimtelijke cartoon en in totaal worden ruim driehonderd originele tekeningen getoond. Centraal staat de interactieve spreekkamer, de Sigmund-therapie-machine die met de hulp van animator John Croezen door medewerkers van het museum is ontwikkeld. De argeloze bezoekers worden door Sigmund, die met een beamer op een scherm wordt geprojecteerd, verzocht om aan zijn bureau plaats te nemen. Vervolgens stelt de beroemde psychiater vragen die men door het indrukken van een knop met ja of nee moet beantwoorden. Daarna volgt de diagnose. Voor Plasterk luidde die: 'Niet dom, leergierig en slim. Ik schrijf u in mijn patiëntenbestand in en verwacht u volgende week op hetzelfde tijdstip terug!'

Volgens Peter de Wit is het tegendraadse cynische figuurtje Sigmund gewoon plotseling aan de tekentafel ontstaan. Pas later kwam hij op het idee om van het figuurtje een psychiater te maken omdat dit beroep in een krantenstrip uitermate geschikt is om er allerlei problemen aan op het hangen. *Sigmund* gaat nu ook internationaal. Bob van Oosten heeft samen met Caroline McNeal de website *www.sigmund.nl* in het Engels vertaald en de uitgave *Burka Babes – International Edition* verzorgd.

Het Stripmuseum bracht een bij de tentoonstelling horende catalogus uit die voor €8,50 verkrijgbaar is in het museum, stripwinkels en via de webwinkel van *De Volkskrant*. De tentoonstelling loopt tot en met 27 september.

han.van.buuren@stripschrift.nl

STRIPSCHRIFT

DE JAREN 1978-1982
DE NUMMERS 107/108-166

JAARGANG 42-NUMMER 3

30 JAAR ALWEER... JEE, WAT SNEL... IK DACHT DAT HET 1 JAAR WAS...
SUPERMAN HERSTELDE HEM
DOZO-STRAAT CLANER WERNER IN A'DAM WEST
A T/M Z GAZET DE GRATIS HUIS AAN HUIS KRANT
1978 - 2009
PRUTSWERK
30 JAAR: GROOT STRAAT FEEST
LABRADOR-STRAAT FOUT-WEST
PEG BAR SHOARMA
TE KOOP MAKELAAR KOKO DE KLO-EH-KROKO
PRULLEMAN ECO DIENST
KAN DIE TROEP NOU WEG?
NEE, HET FEEST MOET NOG BEGINNEN...
BERT J. PRULLEMAN EIGENAAR MULTINATIONAAL MILIEU- EN RECYCLING-BEDRIJF. VOORAL ACTIEF IN AFRIKA...
PRUT PRUTS EX PRIVATE-KREEK UITBATER SHOARMA-ULTIMAS TENT!
EMMY-KOE HARRIS (ADMINISTRATIEMANAGER VAN HET (ONTBIJ-)TELEVISIEPROGRAMMA MET OMAK HARRIS)
DEZE SAMEN-WERKING VALT VOLGENS MIJ NOG ONDER DIT CONTRACT
PIZZA
SPIERBAL HYPOCHONDER
GEVELFUT, UITGEVER & INNEMER
PRUTS-WERK CONTRACT
ROEL STEVENSAGER CULINAIR ENTREPRENEUR
HAN GENIETENSVIM OUDE, VEELBELOVENDE REPORTER
DOKTER NIEK DE GRIEZ, PENITENTIAIRE INRICHTING, BANGKOK
(KEES BLEEKER EN TON DOORZON WAREN NAAR DE GAY-PRIDE IN NARCONO-JARABACH)
DOORTJE STEVENSAGER ECHTGENOTE VAN ROEL

RONNIE D. ZAT TIJDENS STRAATFEEST IN DE BIJLMERBAJES

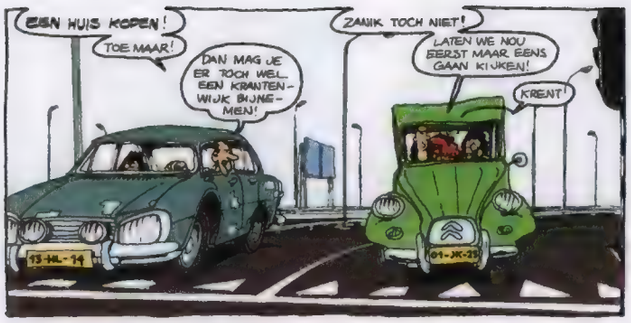

'T IS TOCH NIET TE GELOVEN
DE MENSEN TRAPPEN ER ALLEMAAL IN, IN DIE PRACHTIGE VERHALEN VAN DE BANKEN!
ZIJN WE D'R NOU EENS EINDELIJK!

In het oog

In deze periode verschenen nogal wat themanummers van *Stripschrift*: na het *Kapitein Rob*-nummer 107/108 volgen onder meer nummers over de politiek in de strip, de detective en de strip, de krantenstrip, de familiestrip en sciencefiction. Hans Matla wordt uitgebreid geïnterviewd naar aanleiding van zijn alweer derde stripcatalogus en ook aan het tienjarig bestaan van stripantiquariaat Panda, juli 1980, wordt aandacht besteed. Veel andere stripwinkels verhuizen in deze periode naar een andere locatie: Yendor in Rotterdam, Lambiek in Amsterdam, Stripwinkel Sjors in Dordrecht en De Zaak Zonnebloem in Amsterdam. Nederlandse striptekenaars gaan internationaal: Dick Matena verkoopt stripverhalen aan de Amerikaanse uitgave *Heavy Metal*, Daan Jippes gaat naar de Disney-studio's, en in het nieuwe grafische magazine *Raw* wordt het werk van Joost Swarte gepubliceerd. Eric Schreurs vestigt in 1980 het wereldduurrecord striptekenen: 25 uur en 8 minuten, een soort voorloper van de latere 24-uurs comics. Hete *Stripschrift*-tip voor de zomer van 1979: door het Duitse toerisme aan de Nederlandse kust zijn in veel badplaatsen Duitse strips te koop: *Fix und Foxi*, *Zack Parade* en *Dan Cooper*-albums die nog niet in het Nederlands zijn verschenen. In 1981 meldt *Stripschrift* met enige trots de 15.000 bezoekers aan de Strip-2-Daagse in Het Turfschip in Breda. Bij het doorbladeren van de jaargangen vallen naast de, ook voor die tijd, vettige opmaak de (nu) vaak cryptische foto-onderschriften op.

Oud nieuws

Rond 1980 verschijnen parodieën op Kuifje (Kuifje in Zwitserland, Een jonge reporter aan de rol) *en* Suske en Wiske (De glunderende gluurder, De Keizerkraker). *De laatste uitgaven leiden tot een rechtszaak, aangespannen door Willy Vandersteen en uitgeverij Standaard. De rechter staat in eerste instantie de uitgaven toe. In achtereenvolgende nummers van* Stripschrift *ontstaat een discussie over de 'piratenedities'. Striptekenaar Martin Lodewijk vindt het gedogen van de rechter 'werkelijk alle perken te buiten gaan' en 'krankzinnig'.*

Toppers

1. De ballade van de zilte zee (Hugo Pratt)
2. De falangisten van de Zwarte Orde (Enki Bilal/Pierre Christin)
3. Isabelle Avondrood 4: Maanzieke mummies (Jacques Tardi)
4. De kinderen van de wind 1: Het meisje in het want (François Bourgeon)
5. De familie Doorzon 1 (Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen)
6. De gefrustreerden 1 (Claire Brétecher)
7. Sjef van Oekel in de bocht (Theo van den Boogaard/Wim T. Schippers)
8. Storende verhalen (Thé Tjong-Khing)
9. Virl (Dick Matena)
10. Agent 327 9: De gesel van Rotterdam (Martin Lodewijk)

Omslag

Gerrit de Jager (1954) en Wim Stevenhagen (1954) braken rond 1980 door met *De familie Doorzon* in *Nieuwe Revu*. Ze kenden elkaar van de Rietveld Academie en maakten samen strips onder de naam Prutspruts en later Prutswerk. Aan de samenwerking kwam in 1983 een eind: De Jager ging alleen door met *De familie Doorzon*; Stevenhagen specialiseerde zich in het maken van strips in opdracht. Sinds Stevenhagen een jaar of tien geleden naar Limburg verhuisde hadden ze elkaar ook niet meer gesproken. Deze jubileumuitgave heeft ze weer bij elkaar gebracht, in woord en daad. De oude Prutswerk-tijden herleven met dit speciaal voor *Stripschrift* gemaakt omslag!

Waar issie?

In *Stripschrift 153* wordt melding gemaakt van Stichting Uitgeverij Beeldspraak, een initiatief van onder anderen de journalist/screenwriter Hans Kuitert. Albums van talenten als Frans Bierkens, Arthur Martens, René de Veen en Berend Jan Vonk worden aangekondigd. Van de laatste verschijnt inderdaad *Pastorale 1983* in de debuutserie *Beeldspraak*, het begin van een carrière die zijn voorlopig hoogtepunt heeft gevonden in het album *Avonturen, avonturen* (2008). Van Arthur Martens verschijnt in 1988 de strip *Stoney High & Freaky Beaky* in het softdrugspropagandablad *Highest Magazine*, Frans Bierkens tekende met Pica onder de naam Bierkenz enkele verhalen in het magazine *Titanic*. Hans Kuitert – hij was Pica! – blijkt later correspondent Midden-Oosten voor *De Telegraaf*. Van René de Veen en van Stichting Uitgeverij Beeldspraak wordt verder niets meer vernomen.

DE MAKERS VAN TOEN
Redactie Hans van den Boom (107/108-166), Kees de Bree (107/108-166), Har Brok (107/108-166), Jac Drewes (129/130-166), Rob van Eijck (109/110-166), Hans Frederiks (107/108-129/130, 146/147-166), Wim van Helden (107/108-129/130), Ernst Pommerel (121-134), Peter de Raaf (158-166), Martin Wassington (107/108-120) Vormgeving Hans Frederiks (161-166) Jan Harren (107/108) F. Hansen (107/108) Loes Leeman (116-143), Wim Thissen (112/113/114-115), Chiel Veffer (109/110-111) Ad Vredenduin (144-159/160) Uitgever Thespa Uitgeverij (107/108-115), Vonk/Uitgevers (116-166)

STRIPSCHRIFT

DE JAREN 1983-1987
DE NUMMERS 167-216

JAARGANG 42-NUMMER 4

PHILIP J. BOOGAARD

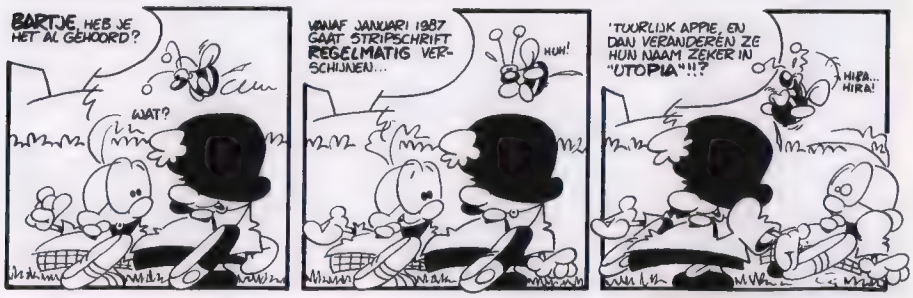
BARTJE
DOOR WILLEM RITSTIER
BARTJE, HEB JE HET AL GEHOORD?
WAT?
VANAF JANUARI 1987 GAAT STRIPSCHRIFT REGELMATIG VERSCHIJNEN...
HUH!
'TUURLIJK APPIE, EN DAN VERANDEREN ZE HUN NAAM ZEKER IN "UTOPIA"!!?
HIRA... HIRA!

In het oog

Hoewel de redactie moeite heeft met het verschijningstempo kenmerkt deze periode van *Stripschrift* zich door een constant hoog kwaliteitsniveau. De onderwerpskeuze is in balans met zowel aandacht voor uit het buitenland (en niet alleen uit Frankrijk) als uit Nederland afkomstige, zoals Dick Matena, Martin Lodewijk, Robert van der Kroft, Peter Pontiac, Prutswerk, Studio Arnhem, Willem Ritstier, Evert Geradts en Kees de Boer, èn cartoonisten (door medewerker Peter Nieuwendijk).

Ook volgt de redactie de ontwikkelingen in de stripwereld nauwgezet, bij voorbeeld rond uitgevers als Dupuis, Malmberg, Oberon en Novedi, de stripbladen (*Kuifje*, *Robbedoes*, *Eppo*, *Titanic*), of thema's als strips in het onderwijs en stripjournalistiek.

Tot de hoogtepunten behoren de nummers 174/175 (een onthullend interview met Peter Pontiac), 177/178 (François en Luc Schuiten, Hermann, Albert Uderzo, Neil Adams), 183 (Strips en voetbal), 193/194 (Illustrated Classics), 198/199 (Andreas), 207 (Literatoren en strips), 210 (Don Lawrence) en 216 (Jacques Martin, Paul Bodoni, Marc Terstroet, Peter de Smet). Nummer 195 is een themanummer, gewijd aan bondage. Dat valt niet bij iedereen in goede aarde: 'gore plaatjes onder het mom van 'volwassen strip'. Geouwehoer! Sex verkoopt beter, moet de redactie gedacht hebben', schrijft lezer Pieter Boddaert in nummer 202.

Vanaf nummer 206 verandert de redactie langzaamaan van samenstelling. De oudgedienden raken opgebrand. De wisseling van de wacht leidt tot een paar opvulnummers (211: 'Het onvoltooide', een selectie niet-afgemaakte strips, en 212: 'Een greep uit 20 jaar *Stripschrift*). Na een restyling kent het blad vanaf nummer 213 een bredere opzet (strips, cartoons en tekenfilms), en een strakke lay-out met kartonnen omslag. Nummer 214 verschijnt gewoontegetrouw alweer te laat!

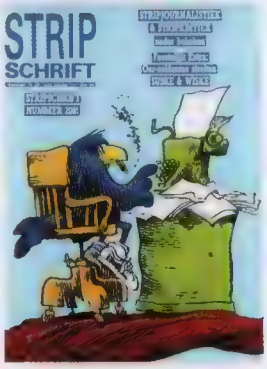

Toppers

1. **Mythen (Dick Matena)**
2. **De jacht (Enki Bilal/Pierre Christin)**
3. **Rork: Fragmenten (Andreas)**
4. **XIII 1: Zwarte vrijdag (William Vance/Jean van Hamme)**
5. **Corto Maltese: De Ethiopiërs (Hugo Pratt)**
6. **De koorts van Urbicande (François Schuiten/Benoît Peeters)**
7. **Het besloten land (Jacques Tardi/Jean-Claude Forest)**
8. **De torens van Schemerwoude 1: Babette (Hermann)**
9. **Rockin' Belly (René Windig/Eddie de Jong)**
10. **Samber 1: Minder is meer... (Yslaire/Balac)**

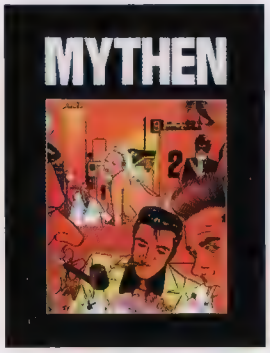

Omslag

Willem Ritstier (1959) en Minck Oosterveer (1961) hebben speciaal voor deze jubileumeditie van *Stripschrift* het omslag gemaakt. Hun eerste serieuze schreden in de stripwereld zetten zij in deze periode. Ze behoorden tot de oprichters van het stripblad *Yèch* en waren verantwoordelijk voor de gezamenlijk getekende detectivestrip *Philip J. Bogaard*. Ook maakte Ritstier de krantenstrip *Bartje*, waaronder een aantal speciaal gemaakte afleveringen als redactiestrip voor *Stripschrift* (205, 207-212).

Oud nieuws

Hilarisch is de ingezonden brief in nummer 200 van Marc Sleen die blij is met de lof voor het *Nero*-album *De teen van Salomon*, maar zich beklaagt dat hij tot de 'Vandersteenproductie' wordt gerekend. 'Meer dan 40 jaar werk ik nu als alleenstaand individualist, wars van alle studiogedoe, zonder scriptwriter of medehelpers.'

Typerende onderwerpen uit de jaren 1980 die aan de orde komen: het tv-programma *Wordt Vervolgd*, de eerste avondvullende *Bommel*-tekenfilm *Als je begrijpt wat ik bedoel*, de beginnende computeranimatie (*Tron*), en het album *Toen viel de bom* van Raymond Briggs (inmiddels een klassieker, toen aangeduid als 'propagandastrip' van de antikernwapenbeweging).

Waar issie?

Bart van Erkel, Marius Brouwer, Aad Duineveld, Lex van de Oudeweetering... ze kregen hun interview, maar schoten geen wortel in de stripwereld. Alleen Van de Oudeweetering is vandaag de dag nog via www.lex-illustrator.nl *te traceren als illustrator.*

Het grootste mysterie is tekenaar Roger Dewroet. Deze Belgische stripmaker (1951) zou verantwoordelijk zijn voor het atoomstijl-album L'Affaire Wolfram *(in 1982 staat dit album in het jaarlijstje van redacteur Rob van Eijck). Alleen, de strip over de held Jack Peterson is nergens verkrijgbaar.* Stripschrift*-medewerker Bo Ventura (sic!) weet Dewroet in 1983 op te sporen en houdt in Brussel een kort vraaggesprek met deze mensenschuwe artiest voor nummer 171 onder de titel* De Bobby Fischer van de stripwereld! *(herplaatst in nummer 212). Het omslag van het album stond erbij afgebeeld. Niet alle lezers trapten in deze* hoax. *Hans Janssen ontdekte dat redacteur Hans Frederiks al in nummer 151/152 had gemeld dat het om een* fake*-serie ging. De latere redacteur Hans Pols legde in zijn brief in nummer 174/175 dè link met Yves Chaland die voor nummer 27 van het Franse blad* Metal Hurlant *als debuut vier nepomslagen had gemaakt in de stijl van oude* Robbedoes*-advertenties, met onder andere de titel* L'Affaire Wolfram. *Kortom, de redactie bakte de lezers een fraaie poets, al moet wel gezegd dat zij dit nooit heeft toegegeven. Dus, misschien duikt Roger Dewroet nog wel eens op.*

DE MAKERS VAN TOEN
Redactie Hans van den Boom (167-188), Kees de Bree (167-188), Har Brok (167-196/197, 203-205), Baldi Dekker jr (203-216), Jac Drewes (167-188, 200-205), Rob van Eijck (167-205), Hans Frederiks (167-196/197), Wim van Helden (193/194-195,198/199-202), Nelleke Lindhout (203-208), Arco van Os (206-216), Pieter van Oudheusden (203-216), Hans Pols (206-216), Peter de Raaf (167-188), Mat Schifferstein (180-203), Donald Stroomberg (177/178-202)
Bladmanager Nelleke Lindhout (209-216)
Vormgeving Joke Boks (209-212), Hans Frederiks (167-203, 205-208), Ton Frederiks (202, 204-208),], Paul Stoute/Vormgeving Rotterdam (213-216)
Uitgever Vonk/Uitgevers

[BITS & PIECES → EEND]

Zelden heb ik een hoofdredactioneel commentaar gelezen dat volmaakt hol en zinloos was. Maar in *NRC* van 9 juni 2009 staat er één. Onder het kopje 'De eend in ons' wordt een volkomen leeg stuk geschreven. Geen kop, geen staart, geen doel. Maar wel over een stripfiguur. Donald Duck die op die dag 75 jaar werd. Nou gefeliciteerd. Ik begin met de laatste zin.

'Zo is Donald Duck een van de weinige constanten, een [illegible] die tijd en eigenlijk altijd om dezelfde reden: er is een eend in ieder van ons.'

Wie het snapt, mag het zeggen. Vervang Donald door het woord 'voetbal' en de zin blijft keurig overeind. Maar ik zou niet weten wat ik met een voetbal in mezelf moet. 'Oorlog' doet het ook goed. Pas als je er zoiets als 'seks' van maakt krijgt de tekst een beetje betekenis. Het is je reinste kletskoek wat hier is opgeschreven. Vooral als je leest wat daarvoor al is geschreven in dit hoofdredactioneel.

Erboven staan vele zinnen gemaakt door de afdeling lullificaties. 'Achter Duck is in sociologische, antropologische of economische zin door de jaren heen veel gezocht, vaak meer dan het figuurtje zelf rechtvaardigt.'

Ja, er schuilt een eend in ieder van ons. We zijn kennelijk allemaal lege huizen.

Zo vraagt de schrijver zich ook af waarom Donald het al zo lang uithoudt. Nou, dat ligt volgens de hoofdredactie in zijn karakter. In uw en mijn karakter dus, als we de laatste zin er even bij halen. 'Hij is een slecht verliezer, kan jaloers zijn, steelt soms spaargeld van zijn neefjes, zit altijd aan de grond en heeft een nogal korte spanningsboog.' Die kunnen we alvast in de zak steken. Duck is daarvoor al beschreven als 'aanstellerig, opvliegend, niet al te snugger en aan de luie kant'. Ik neem aan dat u zichzelf herkent.

De op hol geslagen tekstverwerker vervolgt over Donalds karakteristieken met: 'Maar ze weerspiegelen wel de onhebbelijkheden en kleine zorgen van de meeste van zijn lezers, of die nu 7 jaar zijn of 48. De angst voor mistukking, het vermoeden dat alle anderen rijker, slimmer, gedisciplineerder zijn dan zij, of anders simpelweg meer geluk hebben. De zorg om er alleen voor te staan.

Wie heeft er na een dag dat alles fout ging, stiekem niet verlangd naar een ontvluchting langs de wegwijzer naar [illegible]?

Is hier een 48-jarig psychiatrisch geval losgelaten op ons? Is de schrijver net gescheiden of heeft hij onlangs drie neefjes geadopteerd? Kwam hij stomdronken op de redactie en heeft men hem als grap een hoofdredactioneel over 75-jaar Duck in handen gegeven? Ik ben de weg helemaal kwijt.

De uitsmijter over strips weerspiegelt diepgaande studie aan de hogeschool van Duckstad en is verbluffend eenvoudig. 'Wie een oude strip leest, ziet maar weinig verandering met nu. Dat laatste is waarschijnlijk de tweede reden voor Donalds hardnekkige overlevingsdrang: hij overspant de generaties.'

Zelden heb ik een hoofdredactioneel negen keer gelezen en er vervolgens niets van begrepen. Maar onder het label strips mag je ongestraft kennelijk alles opschrijven.

ben.bits@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

"DE STRIP-AAP"

Voortaan kun je al je strips vanuit je luie stoel bestellen!

Al meer dan 10.000 strips online!

www.stripaap.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

BOVEN - *Duck*-tekenaars zijn populair in Finland. Een boekhandel adverteert zelfs voor onze signeer-sessie.

Op uitnodiging van de Finse *Donald Duck – Aku Ankka* – reizen vier Nederlandse *Duck*-tekenaars eind maart naar de Finse hoofdstad Helsinki. Ze zijn gevraagd voor een promotionele signeertournee ter ondersteuning van het dan verschenen *Hollantilaiset mestarit*, een 128 pagina's tellende hardcover, gewijd aan het werk van Wilma van den Bosch, Bas Heymans, Mau Heymans en Michel Nadorp.

In Finland is *Donald Duck* nog populairder dan in Nederland. De oplage van *Aku Ankka* is een slordige 324.000 met een bereik van 1,3 miljoen mensen. Denk daarbij aan een bevolking van zo'n 5,2 miljoen Finnen, dus 1 op de 4 Finnen leest *Donald Duck!*

De vier *Duck*-tekenaars hebben hun 'Finland-tour, 24-29 maart 2009' in bijgaand beeldverslag gegoten.

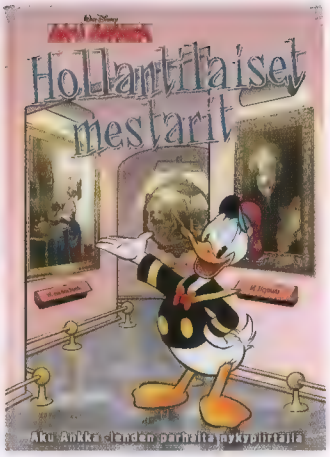

BOVEN - Omslag van het *Duck*-album *Hollantilaiset mestari* (Sanoma, ISBN 978-9513-226-893, Prijs €19). Het boek bevat biografieën en strips van ons vieren. Ieder van ons maakte speciaal voor het album een 'Hollandse meester' in *Duck*-stijl. Zo'n veertig kranten hebben erover geschreven en verscheidene tv-programma's hebben er aandacht aan besteed. Er zijn geen plannen voor een Nederlandse uitgave.

LINKS - Bij het vertrek vanuit Schiphol neemt de douane Bas' passer en een breekmesje in beslag. We zijn verdacht, maar na een uitgebreide fouillering laten ze ons gelukkig gaan. In Helsinki wachten redactrice Elina Toppari en hoofdredacteur Jukka Heiskanen van *Aku Ankka* ons op.

LINKSMIDDEN - 's Middags verkennen we Helsinki, waaronder het Senaatintoriplein...

ONDER - ...met de eraan gelegen Tuomiokirkko-kathedraal.

Hollandse Duck-meesters oogsten Finse roem

MICHEL NADORP

FOTO'S JAQUELINE VAN REIJSEN & WILMA VAN DEN BOSCH

BOVEN - 's Avonds dineren in het traditioneel Finse restaurant 'Het Zeepaardje'. Aangeschoven zijn ook Saara Pääkönen, vertaalster en Aki Hyyppä, chefredacteur.

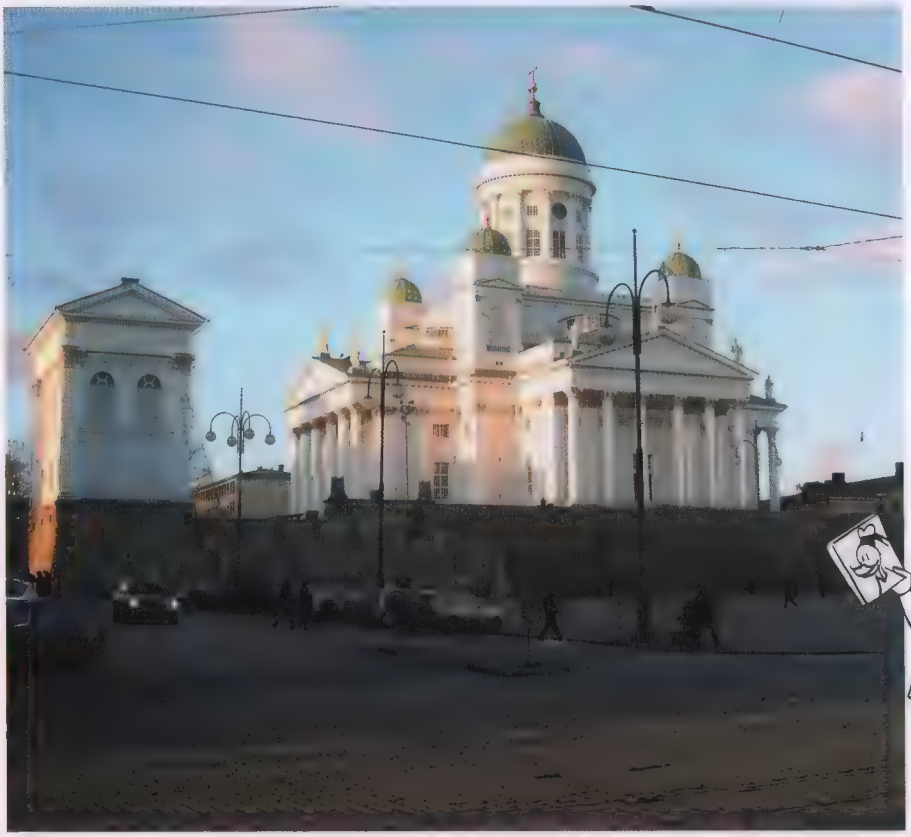

LINKS EN ERNAAST - De volgende dag begint met een persconferentie (let op het professionele affiche) in het restaurant van het Zweedse Teatteri. Ons Fins is nog niet alles: Jukka zal ons gelukkig vragen in het Engels stellen, Bas beantwoordt ze in het Frans!

LINKSMIDDEN - Na het vragenuur wachten de eerste stapels boeken al op ons!

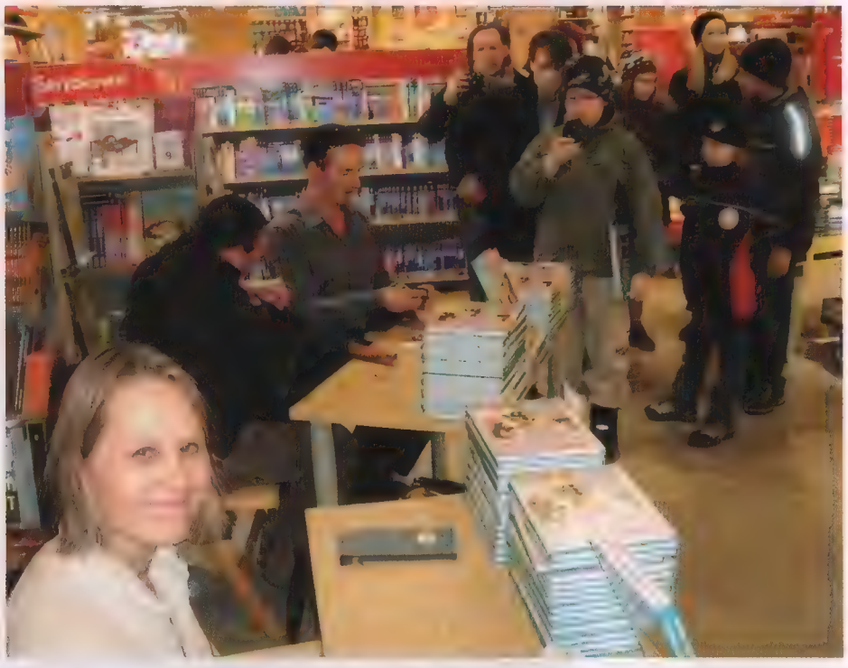

BOVEN - In één ruk door naar een boekwinkel vlakbij: de Suomalainen kirjakauppa, eigendom van Sanoma.
En dat eenden populair zijn, blijkt meteen aan de enorme rij, tot op straat aan toe!

GEHEEL LINKS - Tekening van Wilma: de 'Finland-tour, 24-29 maart 2009'

LINKS - 's Avonds uit eten met telemarketeers, die ontzettend belangrijk zijn voor het werven van de abonnementen. 99% van de lezers is abonnee. Voor de sfeerverhoging kraken de gebroeders Heymans een muzikale noot.

LINKS - Jukka zoekt dekking want de Finse commerciële televisie is vroeg uitgerukt om opnames te maken van Los Bros, waarbij Bas met de ene hand accordeon speelt en met de andere een Duck tekent.

BOVEN EN RECHTSBOVEN - Na een bezoekje aan de leukste tentoonstelling ooit: *Walt Disney and European Art*, gaan we langs bij ons moederbedrijf, Sanoma Magazines Finland, 's lands grootste tijdschriftenuitgever. Daarnaast bezit Sanoma onder andere de grootste ochtend- en avondkrant, een kinderboekendivisie en een televisiezender.

RECHTS - Daarna meteen door naar de volgende signeersessie bij Akateeminen kirjakauppa, nauwelijks een steenworp verwijderd van de boekwinkel waar we gisteren signeerden. Maar dat maakt niets uit want de opkomst is weer overweldigend.

ONDER - Bij ons vloeien aan het eind van de dag de eenden 'moeiteloos' uit de pen.

RECHTSONDER - Jong talent laat ons een poepie ruiken.

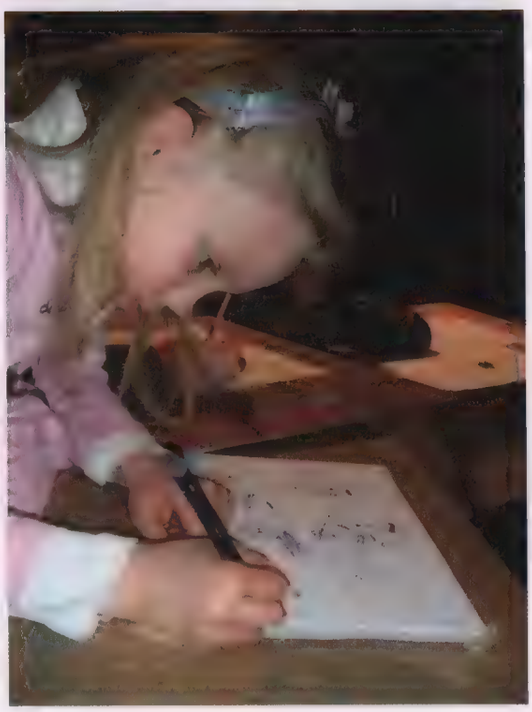

LINKS EN ERNAAST - 27 Maart vertrek naar Turku, de voormalige hoofdstad van Finland. Na 30 keer te zijn afgebrand werd voor een stenen hoofdstad, Helsinki, gekozen.
Onderweg voorzagen Los Bros ons van een soundtrack tijdens de treinreis.

LINKS - Vincent van Goghs *Aardappeleters* door Michel.

LINKSONDER - Jeroen Bosch' *De verloren zoon* door Bas.

ONDER - We ontmoeten de populairste Finse kranten-stripmaker: Juba. Zijn strip, *Viivi & Wagner* verschijnt in 40 Finse kranten met zo'n 2 miljoen lezers. Hij beklaagt zich dat buiten Estland gerekend, zijn strip nergens een voet tussen de deur krijgt!

BOVEN - Na weer een signeersessie bij de lokale boekhandel reizen we door naar Tampere. Daar vindt een stripfestival plaats met een organisator die foute Polen-grappen tapt. Michel heeft het Finse stripalbum van het jaar in handen: *The Sands of Narasvati* (Petri Tolppanen/Jussi Kaakinen), gebaseerd op een roman van Risto Isomäki.
RECHTSBOVEN - Op het comicfestival worden we geïnterviewd voor een zaal, waarna aansluitend een signeersessie wordt gehouden. Het leuke was dat we regelmatig in het Nederlands werden aangesproken door Finnen. Hier mogen we een workshop geven aan aanstormend Fins talent.

BOVEN - Finse mangafans verkleed als hun helden.

RECHTS EN ERNAAST - Het is mooi geweest, tijd om naar huis te gaan! Wel nog even een souvenir meenemen. Wat te denken van deze Finse specialiteit: berensalami voor slechts €85 per kilo?

LINKSBOVEN - Een èchte Rembrandt door Mau.
BOVEN - Johannes Vermeers melkmeisje door Wilma.
De inkleuring van alle Hollandse meesters werd verzorgd door Wilma Leenders.

AANWINST VOOR DE KRANTENSTRIP

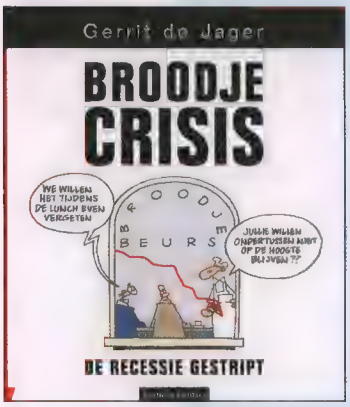

Broodje crisis – De recessie gestript

De Jager
Business Contact
2009
ISBN 978-90-470-0235-2
Prijs €14,95
96 pagina's
kleur (sk)

Van *Broodje beurs*, de financieel-economische humorstrip van **Gerrit de Jager** uit *Het Financieele Dagblad* is een eerste bundel verschenen: *Broodje crisis – De recessie gestript*. De feestelijke presentatie ervan vond plaats in de grachtentuin van de Amsterdamse uitgever Business Contact. De adjunct-hoofdredacteur van de zakenkrant vertelde er in zijn toespraak dat de redactie een boze brief van een lezer uit Eindhoven had ontvangen. 'Kan deze flauwe strip niet weg? Ik heb er nog geen enkele keer om gelachen', was de strekking van zijn betoog.

Gelukkig heeft de hoofdredactie zijn raad niet opgevolgd, net als het advies van het hoofd personeelszaken om de strip te schrappen want dat scheelde weer een 'dure' freelance medewerker. Want *Broodje beurs* is een aanwinst voor de Nederlandse krantenstrip. De Jager viel natuurlijk met zijn neus in de boter – de (krediet)crisis stond op het punt van uitbreken – maar hij weet ook leuke en rake grappen te bedenken over het reilen en zeilen in het financiële wereldje. Terwijl economie toch een taai onderwerp is om eens lekker humoristisch over uit te pakken. Maar De Jager draait er zijn hand niet voor om. 'Grappen maken over de maatschappij is mijn tweede natuur geworden. Kijk maar naar *De familie Doorzon*', zei hij eerder tegen *Stripschrift*.

Het idee voor de strip kwam overigens uit de koker van De Jager zelf. Hij benaderde - opgestookt door vriend Hein de Kort - *Het Financieele Dagblad* in 2007 met de vraag of hij zo'n strip kon plaatsen. De Jager vond het eigenlijk niet kunnen dat hij niet en De Kort wel voor de krant publiceerde, terwijl De Jagers vrouw werkzaam was in de financiële sector. Het aanbod kwam op het juiste moment. De zakenkrant stond aan de vooravond van een restyling en daar paste een huisstrip prima in.

Uitgeverij Business Contact, dat recent nog een bedrijfsmanagementhandboek in de vorm van een manga uitbracht, richt zich met *Broodje crisis – De recessie gestript* vooral op boekwinkels. De uitgave ziet er verzorgd uit. Volgens uitgever Annemie Michels is er bewust voor gekozen om niet alle pagina's vol te stouwen met stroken. Soms staat er enkel een losse illustratie of zelfs maar één strook op een pagina. Dat breekt, net als de indeling in periodes, en geeft lucht. Want bij dit soort uitgaven geldt dat je ze niet in één keer moet uitlezen. Dan krijg je een overdosis aan, in dit geval, broodjes crisis. RS

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

HOE STAAT HET MET DE BEZUINIGINGEN BIJ JULLIE?
DIE 7000 ONTSLAG-BRIEVEN LATEN ZE DOOR DE CONCURRENTIE BEZORGEN
IS GOED-KOPER
TNT

Bio-strip over Elsschot vooral voor liefhebbers

Het literaire tijdschrift *Merlyn* metselde in de jaren 1960 een dikke muur tussen het feitelijke leven van schrijvers en de avonturen van de hoofdpersonen in hun boeken. Maar daar hebben veel liefhebbers lak aan. En fans van **Willem Elsschot** hebben het gemakkelijk: het is bekend dat deze Vlaamse schrijver, pseudoniem voor **Alfons de Ridder** (1882-1960), veel van zijn verhaalstof uit zijn eigen bestaan putte.

Het is dus beslist een goed idee geweest, vijfentwintig jaar geleden (!), om een tentoonstelling met foto's en andere documenten te verlevendigen met een getekende biografie, waarbij ruim uit het lekker compacte oeuvre van de Vlaamse reus geciteerd werd. Alfons' schooljaren schetsen **Kamiel Vanhole** (scenario) en **Dirk Geets** (tekenwerk) met verstripte stukken uit *Een ontgoocheling* (ten onrechte staat alleen deze titel als bron vermeld). Zijn carrière in de reclamewereld komt uit *Lijmen*. Interessant is de getekende ontmoeting tussen De Ridder, Menno ter Braak, Jan Greshof en Ary Delen, die ertoe zou leiden dat Elsschot na tien jaar weer de pen ter hand zou nemen. Het resultaat is *Kaas*.

Het idee om dit beeldverhaal uit 1983 in 2009 te publiceren is echter geen goede gedachte. Strips en literatuur mogen dan dichter bij elkaar zijn gekomen, en Elsschot mag dan al tweemaal verstript zijn in heuse grafische romans, een goede strip is *Een dolende hond van een vader* daarmee niet geworden. Het tekenwerk is voor een strip niet sprekend genoeg, de zwarte hoofden met zwarte ogen komen niet tot leven. Zo valt het niet mee, bij de bovengenoemde ontmoeting de sprekers te blijven herkennen. Het scenario biedt geen soelaas: het wordt nergens spannend.

De uitgave van deze vijfentwintig jaar oude strip is daarmee alleen voor Elsschot-lezers leuk, vanwege de herkenning (mede dankzij de inleiding van **Jos van Waterschoot**). Gelukkig zijn er veel van zulke lezers! WM

Een dolende hond van een vader

Vanhole & Geets & Elsschot
Atlas 2009
ISBN 978-90-450-1463-0
Prijs €19,95
48 pagina's
zwart/wit (sk)

Meesterwerk

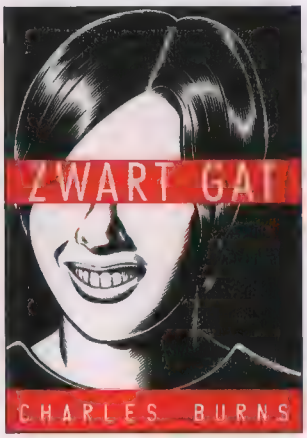

Zwart gat

Burns
Oog & Blik/Bezige bij 2009
ISBN 978-90-5492-202-5
Prijs €29,90
368 pagina's
zwart/wit (hk)

Charles Burns werkte zo'n tien jaar aan *Black Hole*, die eerder in korte delen tussen 1995 en 2005 in het Engels is uitgegeven. Hij vertelt het aangrijpende verhaal van een groep jongeren die in Seattle, Amerika het slachtoffer worden van een geslachtsziekte die vreemde lichamelijke mutaties veroorzaakt. Door de 368 pagina's kan Burns zich volledig uitleven in het bijna hallucinerende verhaal over de emoties die de jongeren ervaren. Intense liefde en desperate eenzaamheid strijden om voorrang.
Burns plaatst de jongeren in een context die hij zelf heeft ervaren. Het verhaal speelt zich af in de jaren 1970 wanneer blowen en vrije seks een bijna dagelijks ritueel is. Door het veelvuldige drugs- en drankgebruik twijfelen de hoofdpersonages – en daardoor ook de lezers – met regelmaat aan de echtheid van zaken. Het ragfijne zwart/witte lijnenspel van Burns versterkt deze lading alleen maar. Naar eigen zeggen wil de auteur geen boodschap afgeven met deze strip. Hij verklaarde eerder adolescentie als een ziekte te beschouwen. Opgroeien is niet zo eenvoudig lijkt hij te willen zeggen. Opmerkelijk is de afwezigheid van zoveel mogelijk storende elementen zoals 'echte' volwassenen: ouders en dokters. Het doet allemaal niets af aan de leesbaarheid van deze strip. Het is er één die je ondanks zijn hoeveelheid pagina's niet eerder weglegt dan dat je hem uit hebt. Kortom, een meesterwerk. TdK

Kolderieke humor zonder Apple-venijn

Paginavullende strips in gespecialiseerde tijdschriften zijn zeldzaam aan het worden. Redacties prefereren korte gags of cartoons. Er zijn positieve uitzonderingen, zoals de humorstrip *Mac & Maggie* van **Mars Gremmen** en **Jan van Die** in het Apple-computerblad *Macfan*. Daarvan is zelfs een album uitgekomen: *Bindingsangst!* Nu is dat niet geheel toevallig omdat scenarist Van Die als advertentieverkoper van het blad nauw betrokken is bij *Macfan* en tevens eigenaar is van uitgeverij Divo. Bovendien heeft Van Die als stripschrijver (*Sjors & Sjimmie*, *Claire*, *Kanaal 13*) zijn sporen ruimschoots verdiend (bij Divo zijn al eerder albums verschenen van andere series van Van Die).
In deze met vaart getekende gagstrip draait het om Apple-fanaat Mac die geheel in beslag wordt genomen door zijn Apple-computer of bijkomende technosnufjes. Dit tot grote ergernis van zijn om affectie smachtende vriendin Maggie die vaak oeverloos probeert zijn aandacht te trekken. Dat levert kolderieke, soms platte grappen op waarbij de technologie vaak een aanleiding vormt voor een slapstick-achtige clou. Het is makkelijk te verteren humor

[EN VERDER]

Aria 31: Mamaïtha (Weyland, Dupuis). Weyland voert een middeleeuwse sekte op die veel weg heeft van de Taliban. Met behulp van een magisch angstopwekkend gif weten Aria en haar bondgenoten deze Trigyren te verdrijven. Het album bevat ook nog een nooit eerder gepubliceerd kort verhaal uit 1984. RS

Black Op 5 (Desberg/Labiano, Dargaud). Fraai getekende thriller over de paradoxen van het buitenlands beleid van de VS gedurende de Koude Oorlog. DR

Bob Morane 45: De tanden van de tijger 1 (Coria/Vernes, Lombard). Oudgediende Vernes komt op z'n oude dag nog met een verontrustend scenario op de proppen over een Derde Wereldoorlog met het Aziatisch Rijk. Ouderwetse pulp. RS

Bonte Magazine 14: Verhalen voor Canterbury (Bey, Bonte). De Belg Lük Bey debuteert met een humoristische verstripping van *The Canterbury Tales* van Geoffrey Chaucer uit de 14e eeuw. TdK

Damocles 2: Een zware tol (Henriet/Callède, Dupuis). Bodyguards van Bureau Damocles proberen de rijke clientèle te beschermen tegen onverlaten. Familievete en jaloezie in dun verhaaltje met meer close ups dan actie. EvdH

De grappigste avonturen van Donald Duck 25 (Millet/Diverse scenaristen, Sanoma). In dit deel zijn verhalen opgenomen van de Spaanse tekenaar José Maria Millet Lopez, kortweg Millet (1949). Hij maakte in de jaren 1970 strips van *Maja de Bij* voor Bastei Verlag en vanaf 1984 *Duck*-strips bij de Tello-Studio's in Barcelona, hoofdzakelijk in opdracht van uitgeverij Egmont uit Denemarken. Zijn zwager José Cardona Blasi tekent ook *Duck*-strips. De *Duck*-strips van Millet, die ook kunstschilder is, zijn van constante kwaliteit, maar springen er niet echt uit. RS

Donjon parade: Bloemetjes, bijtjes en kleutertjes (Larcenet/Sfar/Trondheim, L). Fantasievolle strip over de draak Marvin en de eend Herbert die samen een kinderexcursie naar een beerput op touw zetten. DR

De donkere toren 2: De lange weg naar huis (King/Furth/David/Lee/Isanove, Luitingh). Stripbewerking van een populair epos van Stephen King. Met pretentieus voor- en nawoord, opgeklopt taalgebruik en dramatische schaduwpartijen. Vast met veel liefde en toewijding gemaakt, maar zwaar over-the-top. HW

Dragonball 1 (Toriyama, Glénat). Uitgeverij Glénat heeft deze manga-klassieker in een nieuw jasje gestoken. Nadat het begin vorig jaar de serie had afgerond in 85 blauwe pockets vindt Glénat het nu alweer tijd worden voor een 'Ultimate Edition': een luxere heruitgave in minder delen, groter formaat, beter papier, andere omslagen, nieuwe vertaling en met een kleurenkatern (waarbij de 'originele' inkleuring is nagedaan). RS

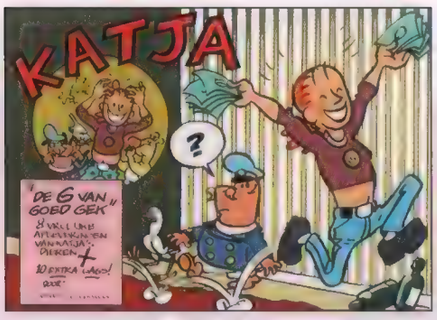

Pippi-Langkousgevoel

Tussen 1995 en 1997 publiceerde **Jeroen Steehouwer** in het inmiddels niet meer bestaande *Suske en Wiske Weekblad* de strip *Katja*. De hoofdfiguur is een scholiere van onduidelijke leeftijd die op zichzelf gaat wonen in een appartement met een hele reeks aan vreemde dieren in de buurt. Katja zit nog op de basisschool wat de volwassen lezer verbaasd doet afvragen waarom zij alleen op kamers gaat en met regelmaat behoefte voelt aan een biertje, maar de kinderlezer – voor wie deze strip uiteindelijk bedoeld is – zal daar maling aan hebben. De strip straalt een grote dosis vrolijkheid uit waarbij vooral de dieren met regelmaat de tent afbreken. Er ontstaat een groot Pippi-Langkousgevoel: alles mag en is leuk en niets moet. Steehouwer tekent zijn helden op overzichtelijke wijze zonder opsmuk en laat de humor vooral doordringen in de teksten en de conversaties. Hij bewijst dat een goede *sidekick* net zo grappig kan zijn als de hoofdfiguur. TdK

Katja 1: De G van goed gek

Steehouwer
Hitdebrand Comix
2008
ISBN geen
Prijs €13,95
88 pagina's
zwart/wit (sk)

die ook goed te volgen is voor niet-Apple-kenners. Dat heeft ook zijn keerzijde: de strip is duidelijk niet bedoeld als scherp commentaar op het bedrijf Apple en zijn oprichter Steve Jobs. Jammer, want al die Apple-paladijnen zou je daarmee heerlijk op de kast kunnen krijgen.

Mac & Maggie (een leuke knipoog naar de vergane textiel-winkelketen) ziet er overigens prima verzorgd uit, inclusief kort interview met de auteurs en een aantal pagina's met schetsen. Daar kan menig grote stripuitgever een voorbeeld aan nemen. Het album is ook via de website *www.macfan.nl* te bestellen. RS

Mac & Maggie: Bindingsangst!

Gremmen/Van Die
Divo 2009
ISBN 978-90-72240-42-2
Prijs €9,95
48 pagina's
kleur (sk)

Durango 15: Cobra (Girod/Swolfs, Arboris). Eén van de weinige strips die Arboris nog uitbrengt. Durango zoekt wraak voor hem gedaan onrecht en die queeste zal nog wel een aantal albums voortduren. Thierry Girod is als tekenaar een waardig opvolger van Swolfs. RS

De fantastische avonturen van Edgar Poe 2: Gesprek met een mummie (Thouard/Seiter, Casterman). Horrorstrip waarbij een mummie tot leven wordt gewekt. Qua kleur is de sfeer goed weergegeven. Tekeningen en verhaal stellen teleur. MvM

Elixers 1: De toverij van Loxullio (Varanda/Arleston, L). Vrijbuiter Tolriq moet een prinses beschermen en tracht haar meteen te verleiden. Dat alles met het van Arleston gebruikelijke sausje fantasy in een wereld van monsters en vreemde wezens. TdK

Empire USA 5 (Desberg/Griffo, Dargaud). Politieke ontwikkelingen rond een reeks bomaanslagen in Amerika. Jared Gail is de man om dat alles te voorkomen, maar hij heeft ook andere dingen aan zijn hoofd. Niet alleen de snelle scènewisselingen doen aan tv-serie *24* denken. DR

De erfgenaam 4: De kardinaal (Giroud/Béhé/Meyer, Glénat). Verdere avonturen van de jonge Franse moslim Merwan Khaddar die een onverwachte medestander vindt: een kardinaal. DR

ADVERTENTIE

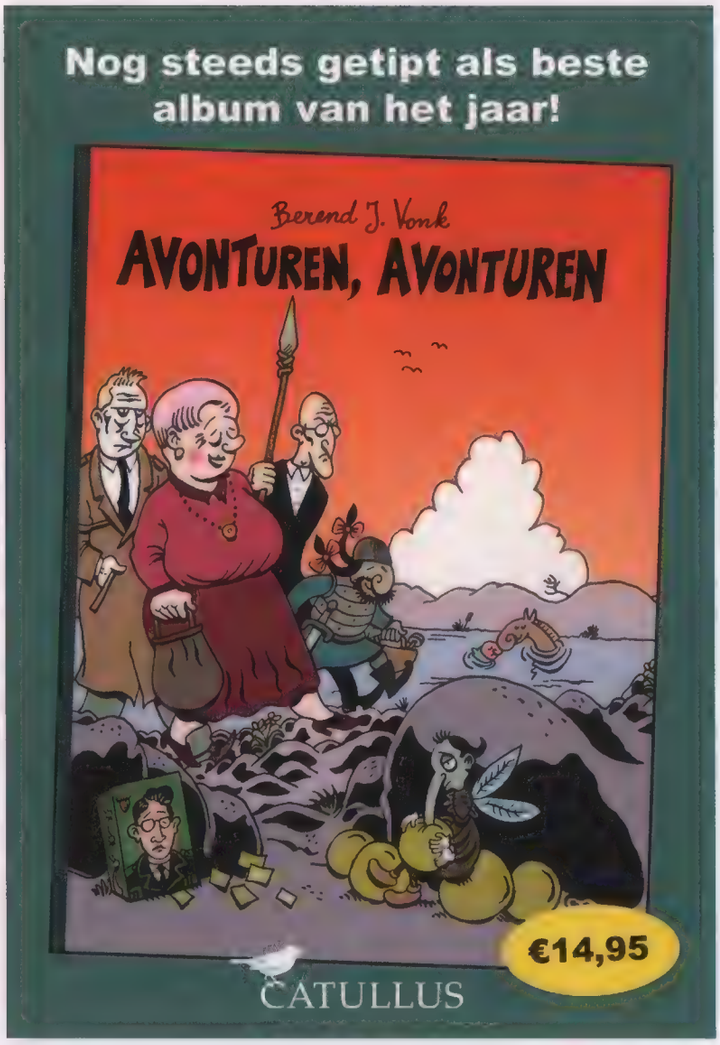

ADVERTENTIE

[DE BOVENTOON]

Vegetarisch of vagetarisch

Dan maak je maar zin

Stok
Nijgh & Van Ditmar 2009
ISBN 978-90-388-9115-6
Prijs €14,90
128 pagina's
deels kleur (sk)

Barbara Stok kan goed observeren. Met een paar heldere lijntjes en wat woorden schetst ze het dagelijks leven. *Dan maak je maar zin*, het nieuwste boek in de autobiografische reeks gaat over toeval en keuzes. Mensen moeten voortdurend kiezen, dieren hebben niets te kiezen. Sla je een mug dood? Is een muggenleven minder waard? Je partner komt binnen, pakt een krant, slaat en zegt 'een mug'. Ga je het conflict aan, of denk je laat maar. Weeg je het af tegen zijn leuke, lieve kanten? Waar leg je de grenzen? Zelf eet je misschien vegetarisch, maar bij vrienden zeg je: 'ik eet alleen vegetarisch', of 'liefst scharrelvlees', of doe je 'vagetarisch'.

STADSSCHOUWBURG GRONINGEN
IK HAD GEEN GELD VOOR EERSTE RANG, DUS IK HEB TWEEDE RANGS KAARTJES GEKOCHT.
IK HOOP NIET DAT JE DAT ERG VIND.
NEE HOOR.
IK ZIT HIER PRIMA.
SHIT.
LEUK, OP HET BALKON
ACH, HET WENT EIGENLIJK VRIJ SNEL, ZO'N PAAL.
VOORAL ALS DE VOORSTELLING BOEIT.
JÁ HOOR. HET ZAL OOK EENS NIET...
..NOG EEN PAAL OM TEGEN-AAN TE KIJKEN
TOCH BLIJ DAT IK NU NIET OP DE EERSTE RIJ ZIT.

Er zijn meer keuzes. Een moestuin is leuk, biologisch eten lekker, drie maal per dag tofu niet. Kies je voor een carrière, kinderen, een groot huis, de wereld verbeteren? Wil je iets bijdragen, iets nalaten? Je hebt niet alles in de hand. Een zwager gaat dood. Zijn hart stopt ermee, zomaar. Dat hakt er in. Wat herinner je je? Wat is belangrijk? Sentimenteel wordt Stok nergens. Ze objectiveert, kijkt precies. Signaleert ook de abonnementen die, zelfs al is iemand dood, niet zijn te stoppen.

Barbara Stok tekent voor kranten en tijdschriften. Een deel van *Dan maak je maar zin* is eerder gepubliceerd. Haar observaties zijn niet aan de actualiteit gebonden. Bij voorbeeld over het bezoek aan Japan. De mensen zijn daar beleefd en ordelijk. Ze gooien geen rotzooi op straat, dringen niet bij treindeuren; een tas met picknickspullen tegen een boom wordt niet gejat. Nederland is minder druk, dat is prettig maar de inwoners zijn veel botter.

Stok zit bij een literaire uitgever. Advertenties op de voorpagina van de krant, voor dit mooi uitgegeven boekje waren er niet. Jammer, want Stok verdient het dat ze gelezen en herlezen wordt. EvdH

Drie meisjes, drie verhalen, drie uitroeptekens

Hé, meisjes! 1

Lepage & Michel
Silvester 2009
ISBN978-90-5805-327-1
Prijs €14,95
64 pagina's
kleur (hk)

Emmanuel Lepage hanteert een klein type

[E N V E R D E R]

Golden Cup 3: Wolven in de wedren (Henriet/Pecqueur, Silvester). Silvester geeft terecht het vervolg uit van deze bij uitgeverij Talent gestarte reeks. Het wachten bleek niet voor niets. De race over continenten met futuristische auto's en motoren bereikt een kookpunt als Alaska wordt aangedaan. TdK

De avonturen van Havank 2: De Schaduw op de tast (Danier, L). Het verstrippen van de klassieke, maar oubollige Havank-detectives vergt rigoureuze ingrepen in het scenario. Danier (=Daan Jippes) laat dat jammergenoeg na. Vreemd is ook de pagina-indeling met twaalf plaatjes (met veel tekst). Het resultaat: fraai getekend, maar vermoeiend om te lezen. RS

Jan, Jans en de kinderen 43 (Studio Jan Kruis, Sanoma). Meer grappen rond de inmiddels zo bekende en zo Nederlandse familie, uitgedacht door een team tekenaars en scenaristen. DR

De Katamarom 39: De sleutel van het hexagram (Gos/Walt, Glénat). Vader en zoon Goossens leveren al jaren lang een prima kinderreeks af. Ook deze aflevering zit goed in elkaar met humor, boeven, de bekende buitenaardse ingrediënten en een mysterieus hexagram. TdK

Het kruis van Cazenac 10: Het laatste kruis (Boisserie/Stalner/Siro, Dargaud). Alweer het tiende deel van spionageserie met een sterke occulte inslag over de Franse familie Cazenac aan de vooravond van het Derde Rijk. DR

Lanfeust van de sterren 7: Het geheim van de dolfanten en 8: Kometenbloed (Tarquin/Arleston, L). De strijd tussen de eeuwige rivalen Lanfeust en Thanos laait op als de zoon van Lanfeust de inzet wordt. Het verhaal is even doorbijten maar de vasthoudende lezer ontdekt veel moois. Met het smakelijke deel 8 wordt de reeks afgerond en de strijd voor eens en altijd beslist. TdK

De legende van het wisselkind 2: De boeman (Fourquemin/Dubois, Lombard). Aangename en vlotte sprookjesvertelling over een 'wisselkind' en een vreemd onderaards volkje. TdK

De lemen troon 2: De brug van Montereau (Theo/Jarry/Richemond, Silvester). Fraai ridderepos met diepgang over de strijd om de kroon van Frankrijk. TdK

De mysteries van Osiris 3: De samenzwering van het kwaad (Roels/Maryse/Charles). Intriges aan het Egyptische hof. Onderhoudende oudheidstrip, naar de roman van Christian Jacq. RS

Rataplan 18: Sneeuwpret (Morris/Janvier/Fauché/Léturgie, Lucky Productions). Deel 18 uit de

Meer ruimte voor introspectie

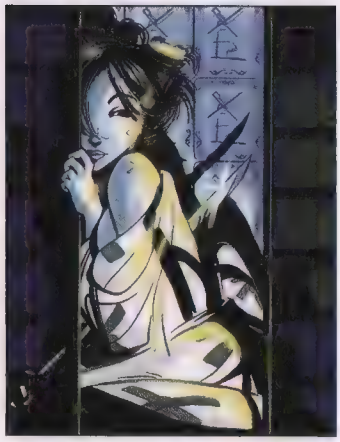

Een bundeling van Nederlandse manga? Is dat haalbaar en artistiek verantwoord zonder dat de artiest last krijgt van epigonisme? Ja, het is mogelijk zonder verlies van identiteit. In deze gevarieerde originele bundeling van semi-realistische en karikaturale stripverhalen, die zijn aangeraakt door de van oorsprong Japanse raamvertellingen, acteert een reeks excentrieke figuren, die bizarre humor, pseudo-mystiek en reflectie afwisselen met gewelddadig optreden, en orakelen over de waan van de dag en de maakbaarheid van de maatschappij.

In tegenstelling tot hun Japanse inspirators relativeren de mangastripmakers uit Nederland en Vlaanderen de werkelijkheid. De ruige expressionistische uitbarstingen van geweld, waar de Japanse manga strak van staat, is in deze contreien eerder uitzondering dan regel. Er is meer ruimte voor dialogen, impressies en interpretaties. De grafische vormgeving, met ruime aandacht voor uitgebalanceerde decors, komt met name tot uitdrukking in het werk van **Stedho**, **Wout Paulussen**, **Marissa Delbressine**, **Adri van Kooten/Willem Ritstier** en **Kevin van Diest**.

Op één punt vinden West en Oost elkaar hier niet. De oorspronkelijke leesrichting van de manga is van achteren naar voren en van rechts naar links. Zover hebben de Nederlandstalige mangamakers het niet willen laten komen. RB

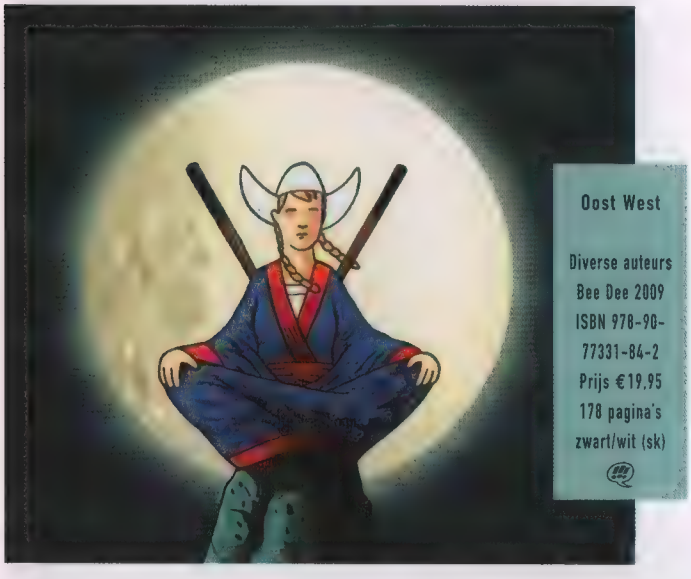

Oost West

Diverse auteurs
Bee Dee 2009
ISBN 978-90-77331-84-2
Prijs €19,95
178 pagina's
zwart/wit (sk)

reeks is tegelijk de achtste bundeling blunders van Rataplan (in het Nederlands is een aantal Franse delen uit de reeks onvertaald gebleven). Het gaat hier niet om een lang verhaal, maar om korte grappen. Het tekenwerk is van Michel Janvier, al schijnen er ook nog afleveringen van Morris tussen te zitten. De scenario's zijn van Xavier Fauché en Jean Léturgie, die al vaker voor *Rataplan* hebben geschreven (en ook voor *Lucky Luke*). RS

Reiziger 6: Heden 2 (Bourgne/Boisserie/Stalner, Glénat). Intrigerend sciencefictionverhaal dat zich in de wereld van vandaag afspeelt. TdK

Rurouni Kenshin 3: Beweegreden (Watsuki, Glénat). Oppervlakkig verhaaltje over een groep strijders eind 19e eeuw in Japan. MvM

De nieuwe avonturen van Sammy 9: Boy (Jean-Pol/Cauvin, Dupuis). Bijna 40 jaar na het eerste deel is dan nu het laatste deel van deze serie verschenen. Waar de serie na het pensioen van Berck een deel van zijn charme verloor is Cauvin de laatste jaren ook duidelijk toe aan zijn pensioen. Deze afsluiter blinkt vooral uit in flauwe voorspelbaarheid. OW

OOG & BLIK | DE BEZIGE BIJ

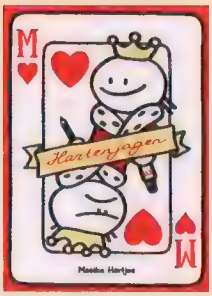

Hartenjagen
Geweldige nieuwe bundeling strips van een van de leukste tekenaars van Nederland.

Paperback, 96 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922698, €9,90

De kunst van Hergé deel 1
Een rijkelijk geïllustreerd boek over Hergé, de schepper van Kuifje. Een absolute must voor iedere stripliefhebber.

Gebonden, 208 pagina's, kleur.
ISBN 9789054922339, €32,90

De kunst van Hergé deel 2
In dit tweede deel wordt aandacht besteed aan de periode 1937-1948.

Gebonden, 208 pagina's, kleur.
ISBN 9789054922605, €32,90

De maagd en de neger deel 2 - Leentje en Sophie
Ze werd verliefd op een asielzoeker, maar hij kreeg geen verblijfsvergunning... Hoeveel heeft ze over voor de liefde?

Paperback 88 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922124 €13,50

Pyongyang
De Noord-Koreaanse hoofdstad Pyongyang, gezien door de ogen van een westerling.

Paperback, ca. 184 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922575 €24,90

Zwart Gat
Luidkeels bejubelde graphic novel van de Amerikaanse grootmeester Charles Burns, onderscheiden met de Eisner Award, de Harvey Award en de Ignatz Award.

Gebonden 368 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922025 €29,90

De mangabijbel

Akinsiku & Siku
Callenbach 2009
ISBN 978-90-266-1502-3
Prijs € 15,50
208 pagina's
zwart/wit (sk)

Bruggenbouwers

Met interesse heb ik deze stripbijbel gelezen. Een goede vondst in deze moderne tijd. Zo'n bijbel moet je eigentijds maken. De auteurs zijn daarin naar mijn mening geslaagd. De tekst vind ik sterk en soms heel goed passen in onze tijd. De verwijzingen zijn een belangrijke ondersteuning. Deze mangabijbel maakt de tekst toegankelijk. Het is niet gemakkelijk de tekeningen eigentijds te maken. Je hebt immers te maken met teksten die 2000 tot 3000 jaar oud zijn en afkomstig zijn uit andere tijden dan de onze. Toch slagen tekstschrijver **Akinsiku** en illustrator **Siku** er in om de brug te bouwen tussen toen en nu. Een fraai voorbeeld vind ik het verhaal over Ruth. Soms vind ik tekeningen iets te scherp. Maar ik besef dat de illustrator soms voor een keuze staat. Het is niet gemakkelijk. Zo vind ik Judas tijdens het verraad van Jezus sterk. Er zijn veel mensen,die bij lezen behoefte te hebben aan illustraties. Ze zouden een bijbel nooit doorkomen. Daarom is deze mangabijbel een prestatie die in een behoefte voorziet. De gezichten van de mensen zijn niet vergeestelijkt. Mensen worden niet vromer voorgesteld. Het betreft mensen van vlees en bloed. De Bijbel is uit het leven gegrepen. God is niet statisch maar beweeglijk. God is emotie. Zijn gevoel voor mensen wint het van zijn boosheid. Soms denken mensen dat de moderniteit het geloof overbodig maakt. Maar dat is echter niet het geval. Stellig is de wereld ontdaan van magie,hekserij en betovering. De illustraties vergasten ons op echte mensen, die in hun bewustzijn betekenissen toekennen aan het leven op aarde. Veel gezichten in deze bijbel spreken boekdelen. Wij weten dat onze werkelijkheid door evolutie tot stand kwam. De joden duiden hun wereld. God sprak: er zij licht. God schept de mogelijkheid om te leven. Dat doet hij met zijn Woord. Dat Woord wordt zichtbaar in de persoon van Jezus. Dat Woord is de glimlach door de werkelijkheid heen. De bijbel vertelt over God die ons voorgaat. Hij zal de tranen van onze ogen afwissen. Er huist in de bijbel een hoopvol perspectief. Jammer is dat mensen de bijbelverhalen niet meer kennen. Dan gaat er veel verloren. Juist in die verhalen schuilt de kern van het geloof van mensen. De auteurs hebben een belangrijke bijdrage geleverd in het proces van verstaan. Teksten en illustraties openen onze ogen en oren. HV

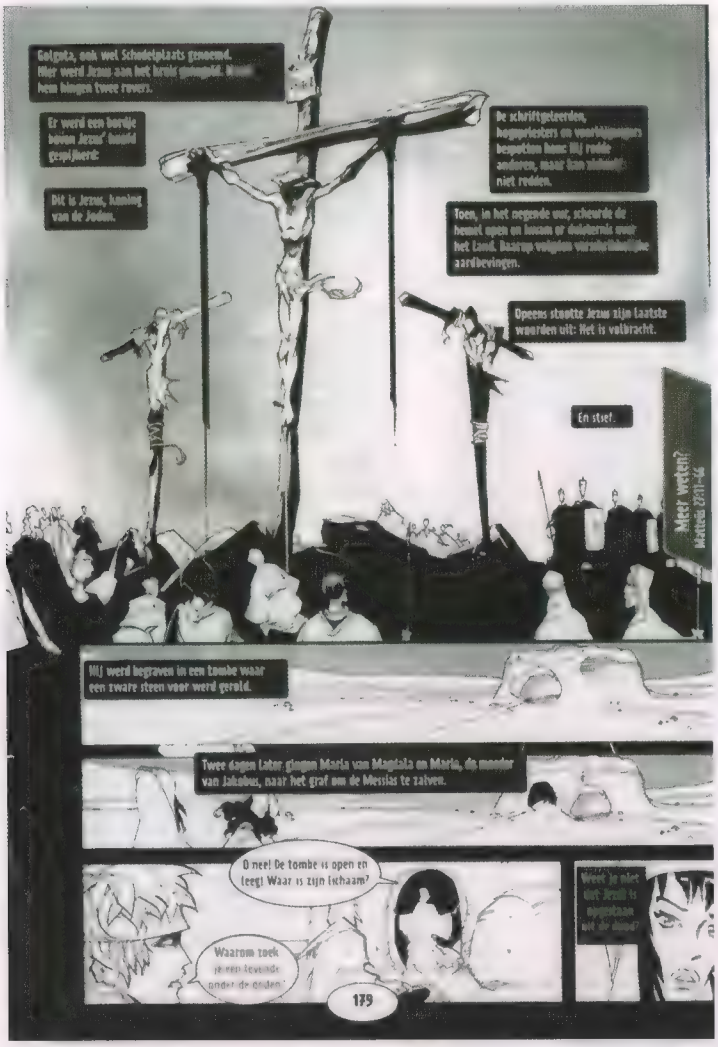
Golgota, ook wel Schedelplaats genoemd.
Er werd een bordje boven Jezus' hoofd gespijkerd:
Dit is Jezus, koning van de Joden.
De schriftgeleerden, hogepriesters en voorbijgangers bespotten hem: Hij redde anderen, maar kan zichzelf niet redden.
Toen, in het negende uur, schuurde de hemel open en barsten er donderwolken over het Land. Daarop volgden verschrikkelijke aardbevingen.
Opeens stootte Jezus zijn laatste woorden uit: Het is volbracht.
En stierf.
Meer weten? Marcus 15:11-16
Hij werd begraven in een tombe waar een zware steen voor werd gerold.
Twee dagen later gingen Maria van Magdala en Maria, de moeder van Jakobus, naar het graf om de Messias te zalven.
O nee! De tombe is open en leeg! Waar is zijn lichaam?
Waarom zoek je een levende onder de doden?
179

Stripschrift *nodigt zo nu en dan coryfeeën van buiten de stripwereld uit om een album te bespreken. Dit keer buigt dominee* **Hans Visser** *zich over een recente manga-versie van de bijbel. Dominee Visser is theoloog en kreeg landelijke bekendheid als voorganger van de Pauluskerk in Rotterdam waar hij tot aan zijn pensioen in 2007 zo'n 27 jaar – samen met honderden vrijwilligers – veel vluchtelingen, dak- en thuislozen en verslaafden 24 uur per dag een veilig onderkomen bood. Momenteel is hij actief voor de door hem opgerichte Stichting Ondersteuning Stemlozen (SOS).*

ADVERTENTIE

Verhaal blijkt filmverstripping

Brendan 1: Het geheim van Kells

Moore
Glénat 2009
ISBN 978-90-6969-193-0
Prijs €9,95
52 pagina's
kleur (hk)

Brendan en het geheim van Kells is een Iers/Belgisch/Franse tekenfilm. De visueel indrukwekkende trailer dook overal op en er was een prachtige website, een blog en een hoop ander moois te vinden, maar de reguliere pers liet de film in de meeste landen links liggen. En dat is waarschijnlijk niet onterecht, want de kwaliteiten van deze film zijn waarschijnlijk meteen ook de zwakke punten. *Brendan en het geheim van Kells* is een 2D-tekenfilm voor kinderen over een onderwerp dat ze weinig zal interesseren: de ontstaansgeschiedenis van de indrukwekkend geïllustreerde 'Bijbel van Kells' en de monnik, die daar zijn hele leven aan wijdde. De Ierse animator heeft daarvoor een zwierige stijl ontworpen, die een beetje doet denken aan de art-decoachtige lijnen die wij van Hanco Kolk kennen. Schitterend, maar ook zo anders dan alles wat er al is, dat het uit zichzelf geen publiek zal trekken. Daar komt bij dat er zonder Disney-motor geen McDonald's *tie-ins* zijn en geen groots opgezette campagne om het publiek te vertellen wat ze kunnen verwachten. Het zal me verbazen als de film hier nog wordt uitgebracht, als zelfs de verfilming van *The Spirit* het hier al zonder dvd-release moet doen. Jammer, want je kunt zo'n film niet aan je kinderen voorzetten in het Engels of het Frans.

Maar er is wel een strip. Van Glénat. Of ten minste, het eerste deel is uitgebracht. Een verstripping van de film, waarbij elementen (met name de decors) uit de film hergebruikt zijn om een nieuw kleurig geheel te creëren. Het zal me verbazen als iemand het heeft gekocht. Hoewel het omslag er schitterend uitziet, is het te onceremoniëel op de markt gebracht om op te vallen. Toen dit album voor het eerst in de winkel verscheen wist vrijwel niemand dat het de verstripping van de film was. Het boek biedt daar verder zelf geen duidelijkheid over. Er staat niet eens in welk deel van de film het vertegenwoordigt of hoeveel delen we hierna nog kunnen verwachten. Ook is het boek aangevuld met een 12 pagina's tellend kort verhaal dat speciaal door **Tomm Moore** is getekend als proloog op de film. En zelfs dat staat nergens te lezen. Het verhaal zelf blijft ondanks de integere aanpak net iets te veel een filmverstripping, met af en toe net iets te veel dialoog. Het mooie beeld wordt wreed verstoord door de zielloze computerlettering. Wegzetten in de rubriek 'mooi, maar nutteloos'. GA

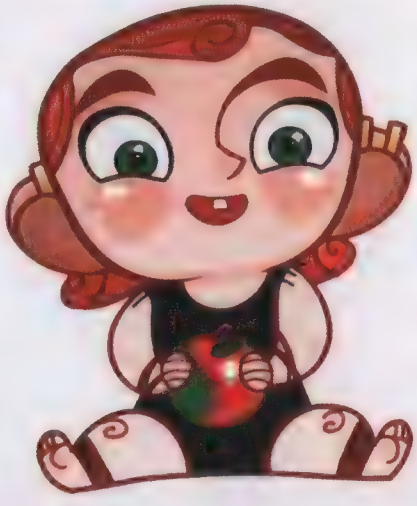

[E N V E R D E R]

Single 8: Promo (Kolk/De Wit, Harmonie). Eén van de meest succesvolle Nederlandse (kranten)strips van de laatste jaren. Symbolisch is natuurlijk de populaire tv-bewerking op Net5. De Harmonie hoopt op dit succes mee te liften door ook de boekwinkels ruim te voorzien van albums. En er liep zelfs een promocampagne met buitenadvertenties. Het hielp: inmiddels is het album herdrukt. RS

Sky Doll 3: De witte stad (Barbucci/Canepa, Silvester). Na twee herdrukken eindelijk een vers deel van deze reeks met duidelijke Disney-invloeden. De inkleuring is overwegend gedaan met een lolly. TdK

Trollen van Troy 10: De opstandelingen van Darshan (Mourier/Arleston, L). De trollen vertonen opmerkelijk veel menselijke trekjes wat het verhaal goed leesbaar houdt. Wrede scènes worden afgewisseld met droge humor. TdK

Verre werelden 1 (Léo/Icar, Dargaud). In een pittige ouderwetse sf-setting gaat de jongen Paul op een vijandige planeet op zoek naar zijn verdwenen vader. Aantrekkelijk getekend en spannend verteld. RB

Een vrijmoedige zomer 1 (Pellejero/Lapière, Dupuis). Fraai uitgebeeld, sfeervol factionverhaal speelt zich af in artistieke, politieke revolutionaire kringen in Mexico rond 1923. DR

Wayne Shelton 8: De nacht van de adelaars (Denayer/Cailleteau, Dargaud). Nazi's dreigen met de magische Heilige Lans, het wapen waarmee Christus werd doorstoken, Adolf Hitler tot leven te wekken. Wayne Shelton bindt met de voor Israël spionerende Mona de strijd aan met deze nieuwe wereldvredebedreigers. Aardige pulp (52 pagina's), waarbij opvalt dat de bevallige Mona, zelfs als ze gewond is, haar jurkje smetteloos wit weet te houden! RS

De werelden van Aldebaran – 3e cyclus: Antares 2 (Léo, Dargaud). Boeiende sciencefiction over interstellaire kolonisatiereizen, onbekende planeten, vreemde wezens en mensen die 'eng' doen. DR

Witte Tijgerin – 2e cyclus 1: De theorie van de Mikado (Conrad/Wilbur, Dargaud). Dit uitstekend gedocumenteerde spionageverhaal met intrigerende karakters bevat knap tekenwerk van Conrad. Hij verdient een grote pluim voor het geraffineerde perspectief en de sfeervolle arceringen. Vakwerk. HW

Zeven 5: Zeven strijdsters (Manapul/Le Galli. Silvester). Zeven strijdsters moeten een prins in veiligheid brengen. Voorlopig de minste aflevering uit de reeks. Het verhaal kent een te voor de hand liggend tien-kleine-negertjesuitwerking. Matig tekenwerk van tekenaar Manapul. TdK

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

De meeste schrijvers (en hun critici) zijn het erover eens, dat in de basis slechts een handjevol verschillende soorten verhalen bestaat. Zo worden originele concepten met het verstrijken van de decennia steeds zeldzamer. Het verschil moet worden gemaakt door de uitwerking en door het format. De afgelopen vijfentwintig jaar hebben schrijvers als Alan Moore (*Watchmen*) en Kurt Busiek (*Marvels*) het superheldengenre nieuw leven ingeblazen, maar op het vlak van het format zijn de veranderingen in die periode beduidend minder wereldschokkend geweest.

Daar wil DC Comics deze zomer verandering in brengen. Drie jaar lang experimenteerde de uitgeverij met een titel die wekelijks in de winkels lag en de verkoopcijfers gaven aan, dat daar een redelijk draagvlak voor was. Vanaf de eerste week van juli verschijnt hun nieuwste wekelijkse comic, *Wednesday Comics*, een twaalfdelige miniserie die moet doen herinneren aan het katern van de ouderwetse krantenstrip. Elk nummer bestaat uit zestien pagina's, overigens voor de hoge coverprijs van $3.99, die opengevouwen kunnen worden tot één groot vel op tabloidformat. Uiteraard blijft het niet alleen bij het format. DC trekt voor de verhalen van *Wednesday Comics* grote namen uit de comicwereld aan, waaronder Brian Azzarello (*100 Bullets*), Paul Pope (*Thb*) en Kyle Baker (*Plastic Man*).

In diezelfde maand laat DC zich echter ook weer van een minder geïnspi-

1. Deadpool krijgt tweede serie.
2. *Blackest Night* door Johns en Reis.
3. *Star Wars: Invasion.*
4. *Star Wars: Invasion* door Taylor en Wilson.
5. Tweede hardcover *Mouse Guard*.

■ **GROEN** Kevin Smith, de filmmaker die als schrijver van comics nooit heel fortuinlijk was met het halen van zijn deadlines, heeft twee nieuwe projecten op zijn planning staan.

In augustus begint hij voor DC met de twaalfdelige miniserie *Batman: The Widening Gyre* en later dit jaar lanceert Dynamite zijn versie van *The Green Hornet*.

■ **GRIJS** Fans van die andere Smith, maker Jeff Smith van de moderne

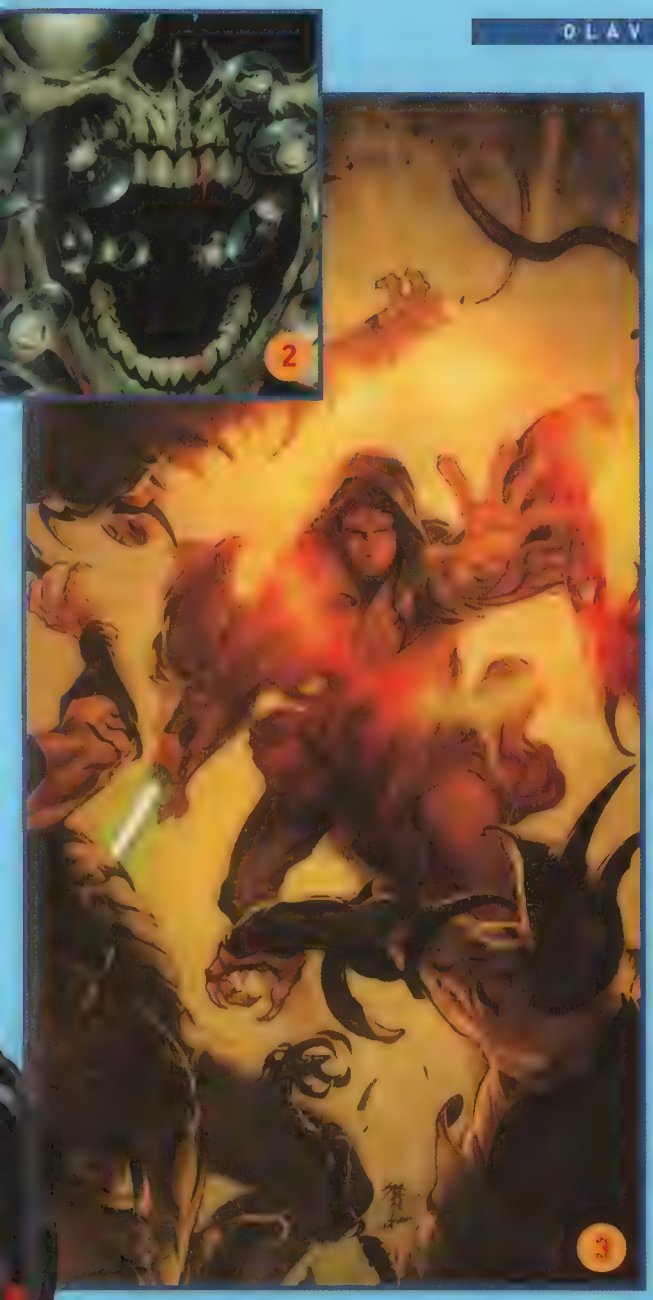

reerde kant zien. Officieel mogen we het geen cross-overs meer noemen, die alomvattende verhalen die een paar maanden door praktisch alle comics van een uitgeverij lopen, maar moeten we het hebben over 'events'. En DC springt de laatste tijd gretig van het ene naar het andere event. De nasleep van *Final Crisis* is nog niet eens voorbij of het startschot klinkt voor *Blackest Night*, een achtdelige miniserie door Geoff Johns (*The Flash: Rebirth*) en Ivan Reis (*Green Lantern*). Hierin is een centrale rol weggelegd voor het Green Lantern Corps en, blijkbaar, overleden personages uit het DC-universum. Het event zal zoals tegenwoordig gebruikelijk als rode draad lopen door enkele nieuwe miniseries van drie tot vier delen.

Wie uitbreidt met meer nieuwe comicseries, haalt aan het eind van de maand gemakkelijker meer geld binnen dan de maand ervoor. Zeker nu Hollywood bepaalde personages en superhelden tot een winstgevende franchise heeft omgetoverd, omarmen vooral de grote uitgeverijen een strategie die ooit nog als overdaad werd afgedaan.

Uitgeverij Dark Horse vond het tijd voor een nieuwe titel uit het *Star Wars*-universum. Begin juli verschijnt daarom het eerste nummer van *Star Wars: Invasion*, een vijfdelige miniserie door toneelschrijver Tom Taylor en tekenaar Colin Wilson (bekend van onder andere *Point Blank* en *The Losers*). Het verhaal speelt zich af vijfentwintig jaar na de slag om Yavin en Luke Skywalker staat voor zijn eerste, echt grote uitdaging sinds het verslaan van de Sith: een invasie van het vijandige ras Yuuzhan Vong. Hoewel Dark Horse het project nadrukkelijk lanceert als miniserie en beide makers zich alleen voor het vijfdelige verhaal hebben vastgelegd, melden enkele bronnen *Star Wars: Invasion* als een doorlopende serie. Even afwachten, dus, hoe de kosmische vork precies in de intergalactische steel zit.

Marvel ziet door de filmsuccessen steeds vaker dollartekens voor de ogen. Want het is natuurlijk geen toeval dat de film *X-Men Origins: Wolverine* in de bioscopen draait op het moment dat de uitgeverij de derde, maandelijkse titel over de onverwoestbare mutant lanceert. Deadpool, een ander personage uit die film, krijgt in juli ook uitbreiding: *Deadpool: Merc With A Mouth* is een nieuwe, lopende serie door romanschrijver Victor Gischler en tekenaar Bong Dazo, een talent met een onfortuinlijke naam. De coverprijs voor nieuwe projecten is tegenwoordig $3.99.

Nog even en bestaande beroemdheden verworden tot een franchise. Comics over de Amerikaanse president Barack Obama, al staat hij alleen maar op de cover, verkopen als zoete broodjes en het grote zoeken is begonnen naar de volgende publieke figuur die zich voor een verstripping kan lenen. De kleine uitgeverij Bluewater Productions komt deze zomer in elk geval met *Political Power*, een reeks specials over kopstukken uit de politiek. In het eerste deel staat Colin Powell centraal. *Political Power* is een spin-off van *Female Force*, de serie die invloedrijke vrouwen in het zonnetje zet. Die laatste serie is na onder meer Hillary Clinton en Michelle Obama nu toe aan prinses Diana. De vraag is, wanneer komt het daar tot de eerste crossover? Of moeten we het een 'event' noemen?

olav.beemer@stripschrift.nl

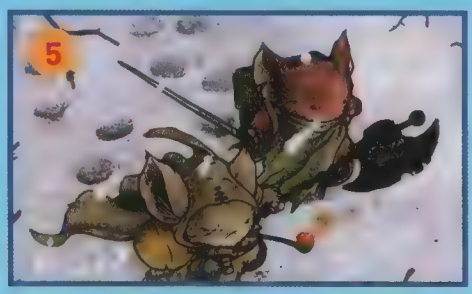

klassieker *Bone*, worden eind juli getrakteerd op onverwacht nieuw werk. Uitgeverij Raw Junior brengt dan namelijk de hardcover *Little Mouse Gets Ready* uit, een op jonge lezers gericht kort verhaal over een muis die zich gereedmaakt voor een bezoek aan de stal.

■ **GROEN** Van de nieuwe superheldentitels waarmee Image Comics in 1992 ten tonele verscheen, zijn alleen Todd McFarlane's *Spawn* en Erik Larsens *Savage Dragon* onafgebroken uitgekomen. Deze zomer bereikt *Savage Dragon* het honderd vijftigste nummer, met de terugkeer van Dragons aartsvijand Overlord. De coverprijs is $5.99.

■ **GRIJS** Het heeft even geduurd, maar eindelijk verschijnt de tweede miniserie van bedenker David Petersens *Mouse Guard* als hardcover. Het door Archaia Studios uitgegeven *Mouse Guard: Winter 1152* wordt nu aangevuld met een nieuwe epiloog en enkele pagina's bonusmateriaal. En dat allemaal voor een coverprijs van $24.95.

AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN **AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR **POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.**

- *t/m 23 augustus 2009 Expo 'De zomer van Dick Bruna – Van Nijntje tot Havank', Centraal Museum, Nicolaaskerkhof 10, Utrecht, info: www.centraalmuseum.nl*
- *t/m 27 september 2009 Expo 'Brussel in beeldekes', Gallery Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- *t/m 20 september 2009 Expo 'Op zoek naar de atoomstijl', Atomium, Atomiumsquare, Brussel, België, info: www.atomium.be*
- *t/m 25 september 2009 Expo 'De Belgische jaren van René Goscinny bij het blad Kuifje', Stichting Raymond Leblanc, Paul-Henri Spaaklaan 7, Brussel, België, info: www.fondationrleblanc.be*
- *t/m 27 september 2009 Expo 'Nederland volgens Sigmund – De stand van onze mores en sores', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- *t/m 27 september 2009 Expo 'Lanfeust – Rekenkunde van Troy', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- *t/m 27 september 2009 Expo 'Willy Vandersteen – Het Brusselse epos', Stadhuis, Grote Markt, Brussel, België, info: www.brusselscomics.com*
- *t/m 10 oktober 2009 Expo 'Voorgeschiedenis van het stripverhaal', Bibliotheca Wittockania, Bemelstraat 23, Brussel, België, info: www.wittockiana.org*
- *t/m 15 november 2009 Expo 'Retrospectieve Vandersteen', Het Huis van het Beeldverhaal, Keizerinlaan 1, Brussel, België, info: www.jije.org*
- *15 augustus 2009 11e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/ Van Heutszplein, Kampen, info: www.steck.nl*
- *29 en 30 augustus 2009 24e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: www.stripspektakel.nl*
- *4 september t/m 10 oktober 2009 Expo 'Brussel voor de lens, in strips', Galerie Petits Papiers, Fontainasplein 1, Brussel, België, info: www.petitspapiers.be*
- *25 september 2008 t/m 3 januari 2010 Expo 'Sexties: Crepax, Cuvelier, Forest, Peellaert', Bozar, Ravensteinstraat 23, Brussel, België, info: www.bozar.be*
- *26 en 27 september 2009 De Stripdagen, '55 jaar Mannen op de maan – Strips in Space', Expo Houten, Meidoornkade 24, Houten, info: www.destripdagen.nl*
- *29 september t/m 6 december 2009 Expo 'Het stripverhaal, 20 jaar later...', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- *30 september 2009 t/m 26 maart 2010 Expo 'Brussel in het stripverhaal', Stichting Raymond Leblanc, Paul-Henri Spaaklaan 7, Brussel, België, info: www.fondationrleblanc.be*
- *15 oktober 2009 t/m 28 februari 2010 Expo 'Aanvalleu!', Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis, Jubelpark 3, Brussel, België, info: www.klm-mra.be*
- *28 oktober 2009 t/m 28 april 2010 Expo 'Stripverhalen, hoe het begon', Autrique-Huis, Haachtsesteenweg 266, Brussel, België, info: www.autrique.be*
- *11 t/m 13 december 2009 Strip Turnhout 2009, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*
- *16 en 17 januari 2010 Stripfestijn Rijswijk, Expo Rijswijk, Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.strip2000.nl*
- *14 februari 2010 13e Leuvense Stripbeurs, Zaal KA Redingenhof, Redingenstraat 90, Leuven, België, info: hendrickxjeanpierre@skynet.be*
- *6 en 7 maart 2010 Stripbeurs Breda, Schaats- en Racketcentrum Breda, Terheydenseweg 500, Breda, info: www.stripbeurs.nl*

Lanfeust in Belgisch Stripcentrum

Al vijftien jaar lang zijn de namen Lanfeust en Troy een garantie voor succes in de stripwereld. De series *Lanfeust van Troy*, *Trollen van Troy* en recenter *Lanfeust van de sterren* staan onverminderd hoog op de verlang- en verkooplijstjes. De series zijn voor de Franse uitgever Editions Soleil inmiddels het uithangbord en visitekaartje. De Nederlandse vertalingen zijn na wat zwerftochten via de uitgevers Arboris en Talent nu volledig bij L terecht gekomen. Scenarist en bedenker Christophe Arleston is grotendeels voor het succes verantwoordelijk. Hij schiep het fantasy-universum van leerlingsmid Lanfeust die in verschillende tijdsperioden en op verschillende onontgonnen gedeelten van de planeet Troy zijn avonturen beleeft. Ook de aanvankelijk als bijfiguren opgetekende trollen kennen nu een eigen succesvolle reeks. Het Belgisch Stripcentrum tracht in de tentoonstelling *Lanfeust – Rekenkunde van Troy* inzage te bieden in het universum en uitleg te geven over de redenen van het succes. Commissaris van de tentoonstelling Thierry Bellefroid stelt dat Arleston behalve dat hij de wetten van het genre toepast, er ook een nieuwe wending aan geeft door er komedie, studentikoze grappen, avontuur, suspense en uitgevonden werelden aan toe te voegen. Het is de eerste expositie waarin geen grafisch werk wordt getoond maar een samenhangend geheel rondom een bedenker dat door verschillende tekenaars is uitgewerkt. TdK

De tentoonstelling is t/m 27 september te bezoeken. Meer info: zie agenda.

FOTO DANIEL FOUSS

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN. FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

>WAARHEEN?

De Belgische cartoonist/striptekenaar **Medhi Boualam** heeft de eerste prijs gewonnen in een grote cartoonwedstrijd georganiseerd door de Europese Unie. De opdracht aan alle deelnemers – ruim 2500 – was in een tekening van één pagina zonder woorden aan te geven wat het betekent om een Europese burger te zijn. Boualam ontving een cheque van € 6000.
De Nederlandse **Stephan Timmers** werd na de Bulgaar **Sibila Koritareva** derde en streek € 2000 op. De winnende cartoons zijn op *www.eurocartoon.eu* te bekijken.

Uitgeverij **Dragon Books** is een nieuwe Nederlandse uitgever die zich richt op het uitbrengen van commerciële en 'bewezen' striptitels die niet eerder in het Nederlands zijn vertaald. Achter de uitgeverij gaat Amin Gemei schuil, die ook in de organisatie van de stripbeurs Breda zit. In de planning van het eerste productiejaar zitten negen delen van *Conan de barbaar*. Alle verhalen verschijnen als hardcover, aangevuld met extra's zoals omslagen, artwork en biografieën. De eerste drie delen zullen ook in een luxe verzamelbox verkrijgbaar zijn.

De Haagse **Uitgeverij Bzztôh** is failliet. De uitgever heeft het faillissement zelf aangevraagd wegens een sterk gedaalde omzet. Veertien mensen verliezen hun baan.
Bzztôh was een algemene uitgeverij van publieksboeken zoals cadeauboeken, toegankelijke esoterie, thrillers, reisverhalen, romans en actuele non-fictie. Ook verschenen er enkele strips van *Garfield*, *Felix de Kat*, een Nederlandse vertaling van Gary Larsons *The far side* en meer recent twee delen van *De zelfmoordkonijntjes*.
Bzztôh zou volgend jaar haar veertigjarig jubileum hebben gevierd. De naam van de uitgever is gebaseerd op het geluid dat de valbijl van een guillotine maakt naar en op het hakblok. Bzztôh! Inmiddels werd bekend dat de uitgeverij zal worden doorgestart in sterk afgeslankte vorm.

>WAARVOOR?

Op 18 mei overleed **Wayne Allwine**, een Amerikaanse stemartiest die voor Disney werkte. Allwine, of eigenlijk zijn stem, werd bekend vanaf 1977 toen hij zijn falsetstem leende aan de animatiefiguur *Mickey Mouse*. Allwine, die bij Disney begon als geluidstechnicus, was de derde stem van Mickey na Walt Disney zelf (vanaf 1928) en Jimmy MacDonald (vanaf 1948). Aardig detail is dat Allwine was getrouwd met Russi Taylor die vanaf 1986 de stem van Minnie Mouse voor haar rekening nam. Wayne Allwine werd 62 jaar.

WOUTER LAP

Eveneens op 18 mei overleed de Nederlandse cartoonist **Wouter Lap** op 76-jarige leeftijd. Lap tekende nog met regelmaat cartoons over de actualiteit voor gratis dagblad *Spits*. In de jaren 1970 en 1980 tekende hij ondermeer voor het Nederlandse *Mad* en voor *Panorama*. Vooral zijn karikaturen in het laatste tijdschrift werden zeer bekend en verschenen ook in boekvorm in het album *Kijk op het gezicht*.
Daarvoor, in de jaren 1950 en 1960, was Lap één van de huistekenaars van Uitgeverij Westfriesland in Hoorn waar hij ongeveer vijftig veelal jeugdboeken, waaronder die van Enyd Blyton en Karl May, van illustraties voorzag.

Op 22 mei is de Belgische journalist en stripscenarist **Yves Duval** overleden. Duval, die meer dan 1500 verhalen schreef, debuteerde al op zestienjarige leeftijd in het weekblad *Kuifje*. Zijn toen nog korte en op de historie gerichte verhalen werden getekend door Jean Graton, Albert Weinberg, Eddy Paape, William Vance en vele anderen. Later zou hij ook langere verhalen gaan schrijven waaronder *Rataplan* en *Hansje* (Berck), *Hassan en Kaddoer* (Jacques Laudy), *De familie Kleester* (Edouard Aidans), *Johnny Goodbye* (Dino Attanasio) en *Howard Flynn* (Vance). Ook was Duval actief als journalist voor het Belgische blad *Paris-Match* en schreef hij toeristische gidsen, historische boeken en humoristische shows voor theater en tv. Yves Duval bereikte de leeftijd van 75 jaar.

HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Er was een tijd dat seksualiteit in stripverhalen niet voorkwam. Zo kon het gebeuren dat Lambiek en Sidonia nooit echt iets met elkaar kregen, evenmin als Popeye en Olijfje, Donald en Katrien, of Kapitein Haddock en Bianca Castafiore. Mannelijke lezer(tje)s hebben zich daar nooit echt over verbaasd, want je moet als man wel erg wanhopig zijn om enige aantrekkingskracht waar te nemen bij bovenstaande dames van papier.
François Walthéry werkte in 1970 voor Peyo toen hij van hoofdredacteur Thierry Martens in *Robbedoes* een einde mocht maken aan deze slechte gewoonte en het eerste verhaal tekende rond de heerlijke luchtstewardess Natasja. Zijn samenwerking met diverse scenaristen leverde een bonte variëteit aan onderhoudende verhalen op. Desondanks is anno 2009 de belangrijkste attractie van deze indrukwekkende reeks nog steeds de sexy uitstraling van de titelheldin. Godfried Bomans zei over Marlène Dietrich: 'Had mijn vrouw maar één zo'n been'. Iets soortgelijks kan je zeggen van Natasja, maar niet van Sidonia, Castafiore of Olijfje. Laat staan van Katrien Duck.
HW

Land van herkomst: België
Jaar van uitgifte: 1993
Cataloguswaarde: € 0,80

ADVERTENTIE

Zaterdag 15 augustus 2009
binnenstad Kampen 10.00:17.00 uur
100 kramen 50 signerende tekenaars
exposities live muziek
meer info:
www.kamper-stripspektakel.nl www.steck.nl tel: 038-3337331
www.reba.nl www.erwin-antiquariaat.nl www.de-fantast.nl

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, strip-verzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl
Nu vele Suske en Wiske-items in onze webwinkel!
-MAU-

Brol Barabas Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

ADVERTENTIE

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA INBOX@STRIPSCHRIFT.NL OF IN POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM. MAAR... DE REDACTIE BEHOUDT ZICH HET RECHT VOOR OM DE SCHAAR TE HANTEREN, DAT SPREEKT VANZELF.

STRIPMARKT – REACTIE EN EEN OPROEP

In de Inbox van *Stripschrift 399* (april 2009) reageert Peter Ottens op mijn artikel over de Nederlandse stripmarkt uit *Stripschrift 397* (februari 2009). Hij stelt dat de cijfers die ik van marktonderzoekbureau GfK heb verkregen via de Stichting Marktonderzoek Boekenvak (SMB), louter betrekking hebben op boekhandels, en dat ik alleen op grond daarvan geen uitspraken kan doen over de stripomzet in Nederland. Die aanname klopt echter niet: de 3500 verkooppunten die bij het onderzoek zijn betrokken, omvatten niet alleen boekhandels (zo veel boekhandels zijn er ook niet), maar wel degelijk ook kiosken, warenhuizen, drogisterijen, boekenclubs (waaronder die op het internet), en supermarkten zoals Albert Heijn. Al die verkooppunten van boeken die volgens Ottens niet in de cijfers zijn meegenomen, zijn dat wel, op de stripspeciaalzaken na. Zie voor een compleet overzicht *www.marktonderzoek boekenvak.nl*, de website van SMB.

Anders dan Ottens doet voorkomen, plaats ik in het artikel al nuances bij de cijfers, die door hem in feite herhaald worden: ik besef wel degelijk dat de cijfers niet compleet zijn (stripalbums die door verkopers als tijdschriften worden beschouwd, Sanoma-uitgaven die niet zijn meegeteld omdat ze een andere NUR-code hebben, het ontbreken van cijfers van stripspeciaalzaken), maar het zijn (helaas) de enige harde cijfers die er zijn.

Peter Ottens verwijst voor – in zijn optiek – betere cijfers naar de uitgevers en distributeurs van strips. Echter: juist om de validiteit van het marktonderzoek te verhogen ziet GfK af van verzamelen van gegevens via deze actoren, en betrekt men de cijfers rechtstreeks bij de verkooppunten.

Ottens gebruikt gegevens uit een onderzoek van de in 2002 opgeheven Branche Vereniging Stripspeciaalzaken (BVS) om uiteindelijk tot de conclusie te komen dat de omvang van de Nederlandse stripmarkt veel groter is dan de inschatting die ik maak. Hij stelt dat 1 op de 4 à 5 verkochte boeken in Nederland een strip is, een marktaandeel dus van 20 à 25%. Mijn schatting is

→ WINNEN

VOTRE BILLET, MONSIEUR
MONSIEUR, VOTRE BILLET.
MEYNHEER, IK VERSTA U NIET, OP VLAAMS GEBIED DIENT U MIJ IN HET VLAAMS AAN TE SPREKEN.
MAAR U LEEST EEN FRANSE KRANT!
DAT IS MIJN ZAAK

Het verstrippen van literaire boeken neemt de laatste jaren toe in populariteit. Kort geleden werd Willem Elsschots biografie *Een dolende hond van een vader* uitgebracht. Kamiel Vanhole is de verantwoordelijke auteur en de tekeningen werden gemaakt door Dirk Geets. *Stripschrift* geeft in samenwerking met uitgeverij Atlas drie exemplaren weg aan lezers die ons het goede antwoord sturen op de volgende vraag:

Welke twee andere Elsschotverhalen werden eerder verstript?

Stuur het antwoord vóór 1 september 2009 naar

Elsschot-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Hermann-prijsvraag *Stripschrift 398*:
Dankzij Rob van Muijden, uitbater van stripwinkel Fantasia, mochten wij een drietal prenten van Hermann weggeven aan lezers die ons konden vertellen welke Hermann-titels er allemaal in de collectie *Vrije vlucht* van Dupuis zijn verschenen. Wij zochten naar *Missié Vandisandi*, *Sarajevo-Tango*, *Wild Bill is vermoord*, *De bloedbruiloft*, *Zhong Guo* en twee delen van *De duivel der zeven zeeën*. Deze titels werden ons gemeld door de volgende winnaars: **Simon Elenbaas** (Velserbroek), **Kees van Kempen** (Nieuwegein) en **Henk Stengs** (Spijkenisse).

Uitslag *Watchmen*-prijsvraag *Stripschrift 399*:
Wij vroegen naar de zes 'superhelden' die een hoofdrol spelen in het verhaal *Watchmen*. Zoals gebruikelijk kwamen er meerdere correcte antwoorden binnen, te weten: The Comedian, Doctor Manhattan, Nite Owl, Ozymandias, Rorschach en Silk Spectre. De winnaars van een exemplaar van deze grafische roman zijn **Frank Helsloot** (Noordwijkerhout), **Johnny de Kraker** (Utrecht) en **Xihang Yang** (Emmen).

Allemaal van harte gefeliciteerd.

veel lager: 4%, met als uitgangspunt dat ongeveer 50% van alle strips in Nederland verkocht worden in stripspeciaalzaken. Zelfs als de verhouding in de verkoop van strips tussen stripzaken en alle andere verkooppunten inclusief boekhandels dezelfde zou zijn als in de jaren 1980 (tweederde/eenderde), dan is het marktaandeel van de strip nog steeds maar 6%.
In Frankrijk, toch al een poos toonaangevend in Europa op het gebied van strips, is het marktaandeel van de strip op de totale boekenverkoop 12%, slechts de helft dus van de 20 à 25% die Ottens voor Nederland noemt. Nederland zou daarmee Frankrijk ruim passeren. Dat lijkt me niet erg reëel.
De overeenkomt tussen mijn cijfers en die van Peter Ottens is dat het in beide gevallen om schattingen gaat van de bijdrage van stripspeciaalzaken. Hardere cijfers van de verkoop via stripspeciaalzaken zijn nodig om een completer beeld te krijgen van de stripmarkt. Deze winkels hebben de afgelopen decennia uiteraard een belangrijke rol gespeeld in de stripwereld. De BVS was een lovenswaardig initiatief, want het was de eerste organisatie die, onder Ottens' voorzitterschap, de stripwinkels probeerde te verenigen en de strip systematischer dan voorheen wilde promoten. Helaas heeft de meerderheid van de stripwinkels zich nooit bij de BVS aangesloten, waardoor men niet tot een collectieve belangenbehartiger heeft kunnen uitgroeien.
Ik wil mijn reactie op een constructieve manier beëindigen: ik zou met name de professioneel ingestelde stripwinkels, zoals de voormalige BVS-leden, willen aanbevelen deel te nemen aan het continue marktonderzoek van de boekenbranche. De cijfers worden daardoor completer. Volgens informatie van GfK ontvangen deelnemende winkels in ruil voor deelname informatie over ontwikkelingen in de (strip-)boekenmarkt. Kennis van de marktontwikkelingen is zowel in het belang van de stripwinkels als van de uitgevers. Als er genoeg stripspeciaalzaken aan het onderzoek meedoen, hoeft een discussie op grond van schattingen volgend jaar niet meer opnieuw gevoerd te worden.

Rudi de Vries, Groningen

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 41 • NUMMER 4 (401) • AUGUSTUS 2009

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Wilma van den Bosch, Patrick Bremmers, Han van Buuren, Geert van Gheluwe, Frans Hasselaar, Ed Hengeveld, Erik van der Hoeven, Gerrit de Jager, Willem Naber, Michel Nadorp, Ans Nolten, Willard Mans, Michel van Merriënboer, Jeroen Mirck, Minck Oosterveer, Jacqueline van Reijsen, Willem Ritstier, Wim Stevenhagen, Erwin Suvaal, Hans Visser, Rudy Vrooman, Geert de Weyer, Harry Wibier, Olivier Wortel

Omslag
Dirk Stallaert

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €46,00
België €49,00
Other countries €63,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen €1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

Online catalogus | **Beheer je verzameling** | **Begin een shop** | **Community & meer**

Ontdek Catawiki en laat je verrassen!

Al 160.000 verschillende strips in de catalogus

waarvan 70.000 te koop in shops van stripwinkels en verzamelaars!

catawiki

www.catawiki.nl